

ታሪክ ነጋሪ የህዝባችን ህዝብ

በሀገር እስራኤል የሚገኝ
ቅዱሳን መካከት እና ታሪካቸው

አዘጋጅ:-
መጋቢ አባ ፍስሐ ጽዮን በየን

አዲስ አበባ
፳፻፩ ዓ.ም

ምዕራፍ ስምንት	
8. ሊያሪክ.....	49
ምዕራፍ ዘጠኝ	
9. ገደም ቁርንቱስ.....	52
ምዕራፍ ዐሥር	
10. ኢትዮጵያውያን የኢየሱስ ገዢ.....	56
10.1. የኢየሱስ ገዢ የፍ ፍ ታሪክ.....	58
ምዕራፍ ዐሥራ አንድ	
11. በግርያም ኢየሱስ.....	61
ምዕራፍ ዐሥራ ሁለት	
12. ቂርቆስ.....	64
ምዕራፍ ዐሥራ ሦስት	
13. ቤተሰብ.....	66
13.1. ቤተሰብ ዘይሁዳ.....	68
13.2. ኢትዮጵያውያን በቤተሰብ.....	71
ምዕራፍ ዐሥራ አራት	
14. ቤታሪ.....	74
14.1. መክራላ ዋሻ የአበው መቃብር.....	75
14.2. መምሪ.....	76
14.2. ኃላፊ.....	78
ምዕራፍ ዐሥራ አምስት	
15. ኢግራ.....	80
ምዕራፍ ዐሥራ ስድስት	
16. ልዩ.....	82
ምዕራፍ ዐሥራ ሰባት	
17. ግድን ከርያ.....	84
ምዕራፍ ዐሥራ ስምንት	
18. ቀርጫሉን ተራራ.....	88

18.1. የኢየሱስ መገለጥ.....	91
18.2. የግንባታ ባለገል አብድሮ.....	94
18.3. አደድ ምዕራፍ /ጽኒን/ አይገኝ.....	95
ምዕራፍ ዐሥራ ዘጠኝ	
19. ልዩነት ቂርቆስ.....	98
ምዕራፍ ሃያ	
20. ደብረ ታቦር.....	100
ምዕራፍ ሃያ አንድ	
21. ናዛሪት ከተማ.....	105
ምዕራፍ ሃያ ሁለት	
22. ታና ዘገላ.....	108
ምዕራፍ ሃያ ሦስት	
23. ጥብርያሪ.....	111
ምዕራፍ ሃያ አራት	
24. ቅዱስ ምስቅ.....	115
24.1. ቀረጫ ግቴዎስ.....	117
24.2. በአምስት እንጂራና በሁለት ዓሣ አምስት ሺሕ በው የበላበት ቦታ.....	119
ምዕራፍ ሃያ አምስት	
25. ቤቴል ሜትሌል/.....	121
ምዕራፍ ሃያ ስድስት	
26. ሊሉ ሺሉ.....	123
ምዕራፍ ሃያ ሰባት	
27. ሊክያ.....	126

ታሪክ ነጋሪ የመንገድ መሪ ማለት አንድ ነገር ከቦታው ደርሶ በዐይን እይታ ከማወቁ አስቀድሞ በአፈ ታሪክ ከሰዎች ሲነገር ሰዎች መጻሕፍትንም አንጠቃ የቦታው በረከት የታሪኩ ምሥጢር አስገድዶት ሁልጊዜ በህሊናው እየወጣ እየወረደ እንቅልፍ ስለሚነሣው በጀርድ የሰማውን በመጽሐፍ አንጠቃ የተረዳውን ከቦታው ደርሶ በእግሩ ረገጦ በዐይን አይቶ ፍጹም እርካታን ለማግኘት ስለሚፈልግ አቅም የፈቀደውን ያህል ገንዘብ ከፍሎ በተለያዩ ትራንስፖርት በመርከብ በአውሮፕላን ሔዶ ከተባለው ቦታ ሊደርስ ይችላል። ነገር ግን ከቦታው ደርሶ አስቀድሞ በታሪክ ያወቀውን ቦታ የት እንደሚገኝ ምን እንደሚመስል ታሪክ ነጋሪ የመንገድ መሪ የሚያስረዳ ካላገኘ ብዙ ሊቸገር ይችላል። ምንም እንኳን በግምት ይህ ይሆናል ቢሉት እርግጠኛ መሆኑን እና አለመሆኑን ስለሚጠራጠር መደናገሩ አይቀርም።

ስለዚህ ለዚህ መፍትሔ ይሆናል በማለት እያንዳንዳቸው ቅዱሳት መካናት ከአሪት ጀምሮ እስከ ዘመነ ሐዲስ ድረስ በመጽሐፍ ቅዱስ ሰማቸው የተጠቀሱት ሁሉ መጠነኛ የሆነ ታሪካቸውንና ሥራላቸውን በማስቀመጥ በምሥራቅ በምዕራብ በሰሜን በደቡብ የሚገኙ ርቀታቸውና ቅርበታቸው አቀማመጣቸውም ጭምር ምን እንደሚመስል በከተማ ውስጥ የሚገኙትን ሆነ ከተማም ውጭ ያሉትን አቀማመጣቸውም ጭምር ምን እንደሚመስል በከተማ ውስጥ የሚገኙትን ከተማም ውጪ ያሉትን በሙሉ ለይቶ ለማወቅ /ለመረዳት/ እንዲያስችል በማለት በጳጌ ምዕራፍ ተዘጋጅቶ የቀረበ ስለሆነ ኢየሩሳሌምን ለማየት እና ከያለበት ሆኖ የቅዱሳት መካናቱን አቀማመጥ ለማወቅ የሚፈልግ ሁሉ ከፍተኛ ጠቀሜታ እንደሚሰጠው ይታመናል።

እንደሚታወቀው ሁሉ ኢትዮጵያን ለባቶች እና ምእመናን ኢየሩሳሌም ስትወሳ ሲሰሙ የተለየ ፍቅርና ምኞት እንደሚያሳድርባቸው ይታወቃል። ከታሪክ እንደምንረዳው ዘቀድሞ ዘመን ከብዙ ዓመታት አንሥቶ ኢትዮጵያውያን ወደኢየሩሳሌም ለመሳለም ሲሔዱ እንደነበርና ዋና ዋና መሐጃቸውም በሁለት አቅጣጫ አንዱ በየብስ በሰዳን አድርገው በግብጽ ሁለተኛው በባህር በመርከብ ነበር። ነገር ግን መንገዱ በሁለቱም ሲሔዱ ብዙ ችግርና ፈተና ይደርስባቸው ነበር ይባላል።

ወደ ኢየሩሳሌም ሲሔድ እንደዛሬው ሁሉ የተመቻቸ አልነበረም። ይሁን እንጂ «መኑ የጎድጎን ፍቅር ለክርስቶስ፤ የክርስቶስን ፍቅር ማን ያስተወናል።» እንዳለ ቅዱስ ጳውሎስ ሀገረ እግዚአብሔር ኢየሩሳሌምን ከሁሉ አብልጠው ስለሚወዷት መከራው ሆነ ችግሩ ሳይበግራቸው በጋ ተክረምት ተጉዘው ከአስቡት ቦታ እየደረሱ ስለታቸውንና መባቸውን ያቀርቡ ነበር። በአሁኑ ጊዜ ግን እንደፊተኞቹ ሳይሆን ሁሉም ነገር የተመቻቸ ስለሆነ ችግር የለበትም በተለይ ይህችን መጽሐፍ ያገኘ ሰው ለሚደርስበት ቅዱስ ቦታ ሁሉ እያነበበ ስለሚረዳ የሚያየው ሁሉ የበለጠ ግልጽ ይሆንለታል ብዬ አምናለሁ።

ወስብሐት ለእግዚአብሔር

ምዕራፍ አንድ

1. ኢየሩሳሌም ምን ትመስላለች?

ኢየሩሳሌም ከተማ ከዘመነ ሚጢት (ከምርኮ ምላሽ) ጀምሮ እስከዛሬ ያለው አቀማመጥ በ ፪ ተራራዎች የተከበበች ናት።

፩ኛ በሞሪያ ተራራ ቤተ መቅደስ የተሠራበት ቦታ ነው። ፪ኛ ደብ ረጽዮን የዳዊት ከተማ የተሠራበት ነው። ዛሬ ጽርሐ ጽዮን ይባላል። ፫ኛ የጋሬብ ተራራ በከተማ ምዕራብ ከጎልጎታ በስተቀኙ ከመስኮቦች ገዳም ጀምሮ እስከ ላቲኖች ገዳም ያለው ተራራ ነው። ኤር ፴፩-፴፱። ፬ኛ የቤዜታ ተራራ ነው። ከሞሪያ ተራራ ከቤተመቅደስ በላይ ወደ ሰሜን ከቤተሳይዳና ከምሕፃብ አባግዕ በላይ ነው። ይህ ቦታ ዛሬ የእስላሞች ሰፈር ሆኗል። በደማስቆ በር ሲወጡ ወደቀኝ ይቃራል። ወደ አፀደ ሐምል ሲወጡ ወደ ግራ ይቃራል። በስተሰሜን በኩል በር አለው። በዘመነ ብሉይ የዓሣ በር ይባል ነበር። ከጥብርያዶስ የሚመጡ የዓሣ ነጋዴዎች ወደ ከተማ መግቢያቸው ነበርና በእነሱ ስም ተጠርቷል። በዛሬ ዘመን ዓረቦች ባብ እልዝህራ (የእበባ በር) ይሉታል። ፈረንጆች ግን የሄሮድስ በር ብለውታል። ዛሬም ከተማው በ፩ ክፍል ይከፈላል። ይህ አሁን ያለው በቤዜታ ተራራ የከተማው ሰሜን የእስላሞች ሰፈር ነው። የምስራቁ ተራራ ቤተ መቅደስ ነው። አሁን በእስላሞች እጅ ነው። ምዕራብ ጎልጎታን ይዞ የግሪኮች የላቲኖች ገዳም ዙርያው ሁሉ የክርስቲያኖች ሰፈር ነው። ደብረጽዮን ሲባል ድሮ የዳዊት ከተማ የነበረው ዛሬ የአይሁድ ሰፈር ነው። በውስጡ ጥቂቶች እስላሞች አሉበት እንጂ አብዛኛው የአይሁድ ሰፈር ነው። የአርመኖችና የሶርያዎች ገዳምም በዚያው ውስጥ ነው። ተራራውና ከተማው በ፫ ሽለቆዎች ይከፈላል።

፩ኛው በምስራቁ የቂድሮስ ወንዝ ነው። የኢየሳፍጥ ወንዝም ይባላል ዛሬ ግን አፀደ ሐምል (ጌቴሴማኒ) ተብሏል።

፪ኛው የሜሎብ ሽለቆ ነው። የሞሪያን ተራራና የቤዜታን ተራራ ወደ ምስራቅ ግራ ትቶ የጋሬብን ተራራና ደብረ ጽዮንን ጎልጎታን ወደ ምዕራብ ቀኝ ትቶ ከተማውን ለሁለት ክፍሉ ወደ ደቡብ አድርጎ ወደ ሰሊሆም ይወርዳል።

፪ኛው ግዮን ነው። ከከተማው ውጪ በስተ ምዕራብ በኩል የሚገኝ ነው። ንጉሡ ባናቱ ሕዝቆቻቸው የውኃ ማጠራቀሚያ ኩራ ሠርቶ ውኃውን በመስኖ ወደ ከተማው ያገባው ነበር። ፩ኛ ነገሥጹ ጳጳ፣ ፪ኛዜና. ፴፪-፩ ንጉሥ በሕዝቆቻቸው ጊዜ የተሠራው ኩራው እስከዛሬ ድረስ አለ። በኩራ ያው የእስላሞች መቃብር ነበር። ነገር ግን በፊት የነበረውን መቃብር እያፈረሱ ሜዳ አድርገውታል። ወደፊት ሕንፃ ሳይሠሩበት አይቀርም። ይህ ቦታ ዓረቦች «ብርካት እልማስሚላ» ብለው ይጠሩታል። ግዮን ንጉሥ ሰሎሞን የነገሠበት ቦታ ነው። ፩ኛ ነገሥ ፩+፴፫ እና ፴፰ ከባቡር ጣቢያው ወርዶ መጀመሪያ ወደ ከተማ ሲገባ የሚገኘው ድልድይ በከ ረምት ውኃ ይቆምበት ነበር። ዛሬ ግን የለውም። ቀደም ብሎ አዲሱ የእስራኤል መንግሥት ሲቋቋም የእነዚህን መሸጫ ጣቢያ ገበያ አድርገውት ነበር ይባላል። ግዮን ያለበት ጽርሐጽዮን ወደ ምስራቅ ግራ እየተወ ወደ ምስራቅ አቅጣጫ ወረደ። ከሚሉንና ከፊለገ ቁድሮስ ጋራ ይቀላቀላል። ሦስቱ ከሰሊሆም በታች ሲገናኙ ሒናም ተብለው ይጠራሉ።

1.1. ሞሪያ ተራራ

የሞርያ ተራራ ቤተ መቅደስ የተሠራበት ቦታ ነው ብለናል። እግዚ አብሔር ለመስዋዕት አገልግሎት የመረጠው ቦታ ይኸው ነበር። «አስመጋሪያ እግዚአብሔር ለጽዮን ወላብደራ ከመትኩኖ ማንደሮ ዛቲ ይእቲ ምዕራፍዮ ለዓለም ዝየ አገድር እስመ ጎረይክዋ እግዚአብሔር፤ ጽዮንን መርጧታልና ማደርያውም ትሆን ዘንድ ወድዶአታልና፤ ይህች ለዘላለም ማረፊያ ናት» እንዲል። መዝ ፻፴፪፡፲፫ ለመረዳትም የሚከተሉትን መጽሐፍ ቅዱስ ጥቅሶች ተመልከቱ። እንደ እስራኤል ታሪክ አብርሃም ልጁን ይስሐቅን ይሠዋበት የነበረ ቦታ ወይም ተራራ በዚሁ ላይ ነበር ይባላል። ዘፍ.፩፪-፩።

ክርስቲያኖች ግን ቦታው በጎልጎታ ነው ይላሉ። ቤተ መቅደስ በዚህ በሞርያ ተራራ ላይ እንደተሠራ ለመረዳትም የሚከተሉትን መጽሐፍ ቅዱሳዊ ጥቅሶች ተመልከቱ። ፩ኛ ዜና ፭፡፲፮ 1ኛነገ.፮+፩።

ሰሎሞን በዚሁ ተራራ ላይ ቤተ መቅደስን ሲሠራ መሠረት ጥሎ በታል-፪ኛ ዜና.፫፡፩ ሰሎሞን በኢየሩሳሌም የእግዚአብሔርን ቤት

መሥራት ጀመረ። ላባቱ ለዳዊት በተገለጠበት በሞሪያ ተራራ ዳዊት ባዘጋጀው ስፍራ በኢያቡላዊው በእርና አውድማ ደግሞ ሠርቷል። ፪ኛ ሳሙኤል ፳፬፡፲፮+፳፭። እግዚአብሔር ቦታውን ስለመረጠው ሰሎሞን ቤተ መቅደስን ሠርቶ ሲፈጽም የእግዚአብሔር ክብር በብሩህ ደመና ወርዶ በመታየት ቀድሶታል። ፪ኛ ዜና.፭፡፲፫ እና ፲፱ ዘዲ.፮፡፩።፮። ቤተ መቅደስ የተሠራበት ቦታው ረባዳ ሆኖ የቤዜታ ተራራ በሰሜን በኩል ከእርሱ በጣም ከፍ ያለ ተራራ ነው። በምሥራቁ ደብረ ዘይት፣ በምዕራቡ ደብረ ጽዮን እንደ ሁለት ብራኳ /በሁለት ጉን/ ከቦት በምሥራቁ ፊለገ ቁድሮስ በምዕራቡ ፊለገ ሜሎን ከበታቹ ጎድጓዳ ነው። በሩቅ ሆኖ ላየው ሰው አቀማመጡ ፍሪንግ መስሎ ይታያል።

1.2. ስለ ቤተ መቅደስ ሁኔታ

ቤተ መቅደስ ስንል ቦታነቱን ነው እንጂ አሁን በዚያው ላይ ቁሞ የሚታየው ሕንፃ አይደለም። ዛሬ በቤተ መቅደሱ ቦታ ላይ ተሠርቶ የሚታየው የዓረቦች ሥራ ነው። መካከለኛው የዑመር ከሊፍ መስጊድ ይባላል። በውስጡ ዋሻ አለው። በቀድሞ ዘመን ለመስዋዕት የሚቀርብ ከብት የማረጃ ቦታ ነበር። የሚታረደው ከብት ደምና እጣቢው በዚህ ዋሻ ውስጥ እየተንቆረቆረ ወደ ውጭ ይፈስ ነበር። ከምድር ውስጥ እንደመሰኖ የውኃ መንገድ ተሠርቶለት ነበር ይባላል። ሁለተኛው በስተ ቀኝ ያለው መስጊድ «አልዓክላ» ይባላል። ቦታነቱ ጥንት የሰሎሞን ቤተ መንግሥት ተሠርቶበት የነበረ ቦታ ነው። ዛሬ ያለው ሥራ ግን የዓረቦች ሥራ ነው።

ከዚህ ላይ የዓረቦች ሥራ ነው ሲባል ከላይ የሚታየው ሀንፃ ዓረቦች በቁጥጥራቸው አድርገው ከያዙት ጀምሮ እንደራሳቸው ባህል አድርገው በፊት ከነበረው ከፈረሰው የሰሎሞን ሕንፃ ላይ እየቀጠሉ ሠርተውታል ማለት እንጂ ከመሠረቱ ጀምሮ ሠሩት ማለት አይደለም። አያሌ ሰዎች እውነተኛውን ታሪክ ያልተረፉና ያላወቁ መጻሕፍተ ነገሥትና ነቢያትን ያላነበቡ ዛሬ ቁሞ የሚታየው መስጊድ ሰሎሞን የሠራው እየመለሳቸው የሰሎሞን ቤተ መቅደስ ነው አያሉ ይናገራሉ። ስለዚህ እንደዚያ ከሆነ የኢየሩሳሌምን ታሪክ ለማወቅና ለማስረዳት የሚቻለው ስለኢየሩሳሌም የተጻፉትን መጻሕፍት አስቀድሞ ማንበብ ማወቅ ሲቻል ነው።

ኢየሩሳሌም የእግዚአብሔር ከተማ ትባላለች። ከቀድሞ ከነዓናውያን ዘመን ጀምሮ ንጉሥዋ መልክ ጼዴቅ የጽድቅና የሰላም ንጉሥ ይባላል። የልዑል እግዚአብሔር ካህንም ተብሏል። ዘፍ.፲፬+፲፰ በንጉሥነቱና በሢመተ ክህነቱ ለክርስቶስ ምሳሌ ሆኖ ለዘለዓለም ይኖራል። «አንተ ካህኑ ለዓለም በከመሢሙቱ ለመልክ ጼዴቅ» ተብሏል። መዝ. ፲፱+፬ እግዚአብሔር ኢየሩሳሌምን የሰሙ መጠሪያ የአምላክነቱ መገለጫ እንድትሆን ከጥንት መርጧታል። ዳዊትም የመንግሥቱ ዋና ከተማ እንድትሆን መረጣት። ልጁ ሰሎሞንም የእውነተኛው የአመልኮ መቅደስ ሠራበት። በዚሁ ስሟ ታወቀች። ዜናዋ ለዓለም ሁሉ ደመቀ። በዘመነ ብሉይ አሕዛብም ሳይቀሩ «ኑ ወደ ኢየሩሳሌም እንወጣ ለእስራኤል አምላክ እንስገድ» እያሉ በየበዓሉ በየዓመቱ እየወጡ ለእግዚአብሔር ይለገዱ ነበር። ሚካ.፩+፪ ዘክር.፳+፳፩ና ፳፪።

ዛሬም በዘመነ ሐዲስ ሕዝቡና አሕዛብ ከልዩ ልዩ ትውልድና ወገን ቅድስት የእግዚአብሔር አገር እያሉ ይሰበሰባሉ። «ከምስራቅና ከምዕራብ ከሰሜንና ከደቡብ በየዘመኑ እየመጡ በዚችው ስፍራ ለእግዚአብሔር ይለገዳሉ። የፈጠርኻቸው አሕዛብ ሁሉ ይመጣሉ። በፊትህም እቤቱ ይለገዳሉ። ስምህም ያከብራሉ ይላል። መዝ.፳፮+፱ ክርስቲያን ወደ ጎልጎታ፣ እስላም ወደ መስጊድ፣ እስራኤል ወደ ምክራብ ይሮጣሉ። ሁሉም በየባሕሉ እግዚአብሔርን ያመልካሉ። የአብርሃም አምላክ የደስሐቅ አምላክ የያዕቆብ አምላክ እያሉ ይለገዳሉ። ሁሉም ኢየሩሳሌምን የተከበረች፣ የተቀደሰች ከተማ ናት ብለው ያከብሯታል። ነገር ግን የተከበረችበትን ያህል ብዙ ጥፋትም ደርሶባታል። በእግዚአብሔርና በሰው ዘንድ ስሟ ከተጠራበት ዘመን ጀምሮ የመከራዋ ታሪክ ብዙ ነው። በየዘመኑና በየጊዜው የጦር መዝመቻ፣ የጠላት መዘበቻ፣ የመከራ መከተቻ ከመሆን አልዳነችም። እግዚአብሔር ከፈጠረው አገርና ምድር ሁሉ በዘመነ ብሉይም ሆነ በዘመነ ሐዲስ እንደ ኢየሩሳሌም የሰው ደም እንደ ጎርፍ የፈሰሰበትን የሰው ሬሳ የረከሰበት በዓለም አይገኝም። በዘመነ ብሉይ ያለው ታሪክም በመጻሕፍተ ነገሥትና በመጻሕፍተ ነጊዳት ተጽፎ ይገኛል። የጌሰኛው ዘመን ታሪክም በመጽሐፈ ዜና አይሁድና በዮሐንስ አቡሻኸር፣ በዮሐንስ መደብር፣ በዮሴፍ ወልደ ኮርዮን በሌሎችም የታሪክ ጸሐፊዎች ተጽፎ ይገኛል።

ኢየሩሳሌም ዋና የልማትና የእድገቷም ጊዜ ሰነዳዊትና በልጁ በሰሎሞን ዘመን ነበር። ንጉሥ ሰሎሞን ቤተ መቅደስን ሠርቶ ከጨረሰ በጌላ ቤተ መንግሥቱን መሥራትና ከተማውን ማሳመር ጀመረ። ቀጥሎም ሚስቶቹን ደስ ለማሰኘት እያሌ የጣየት ቤት መሰናክያ በተባለው ተራራ ላይ ሠርቶ ነበር። ይህም ተራራ በእስራኤላውያን ዘንድ ስሙ እስከዛሬ ድረስ «የመሰናክያ ተራራ» ተብሎ ይጠራል። ተራራውም ያለው ከቤተ መቅደስ ማዶ ፈለገ ቀድሮስ ተሻግሮ አጸደ ሐምልን አልፎ ወደ ቢታንያ ሲታለፍ ወደ ቀኝ የሚቀረው ተራራ ነው። በዛሬውም ዘመን ሳቲናች ገዳም ሰርተውበታል።

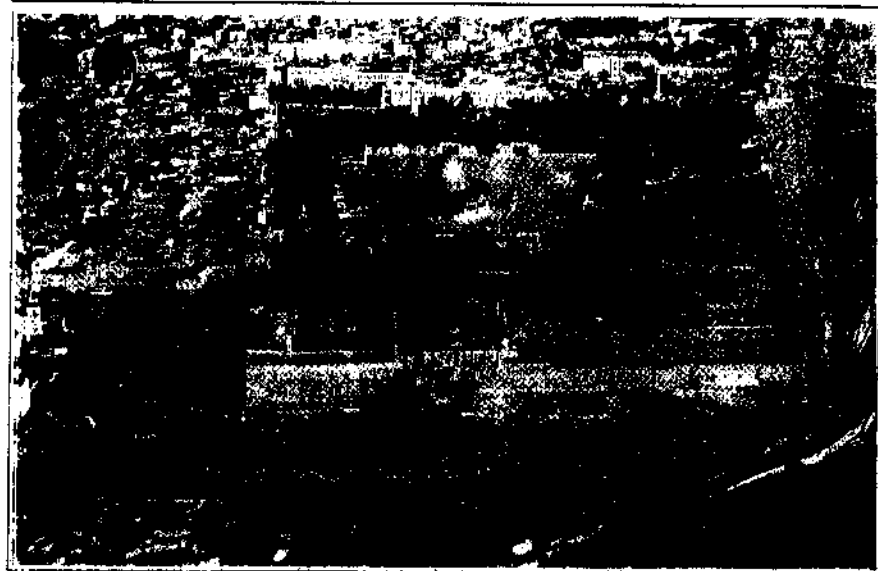
የአምልኮ እንቅፋትም መሰናክያ በሰሎሞን ተጀመረ። ከሰሎሞን በጌላ ወዲያውኑ በልጁ በሮብዓም ዘመን የእስራኤል መንግሥት ከሁለት ተከፈለ። ዐሥሩ ነገደ እስራኤል ተከፍለው የዳዊትን የሰሎሞንን መንግሥት ትተው የናብጥን ልጅ ኢየርብአምን በላያቸው አንገሠው የመንግሥታቸውን ከተማ በሰማይ ሠሩ። ንጉሥ ኢየርብዓም መንግሥቱ እንዳይፈርስበት እስራኤልም በአምልኮት ተሰበው ወደ ኢየሩሳሌም (ወደ ሰሎሞን መንግሥት) እንዳይመለሱበት ዜጎች እንዳይሸነፉበት ሲል በታንክ ሁለት የወርቅ እግሮች ሠርቶ አንዱን በደን ሁለተኛውን በቤቱል፣ በሁለቱ ተራሮች ጠረፍ ላይ አቁሞ ለነዚህ ምስሎች ስገዱ ብሎ ከእውነተኛው ከእባቶቻቸው አምላክ ከተቀደሰ መቅደሳቸውና ከኢየሩሳሌም ከከተማው ለያቸው። ሁለቱ ነገደ ይሁዳና ነገደ ብንያም ሮብዓምን የሰሎሞንን ልጅ አንገሠው ከተማቸውን ኢየሩሳሌምንና መቅደሳቸውን እንደያዙ ቀሩ። ከዚያ ዘመን ጀምሮ ኢየሩሳሌም ከብሯና ልማትዋ እየጎደለ መጣ። «የንጉሥ ጉልበቱ ብዝሃ ሠራዊቱ» እንዲሉ የአገር ክብርና ልማቱ የሕዝቡ መብዛት ነውና ኢየሩሳሌም የሁለቱ ነገድ ከተማ ሆና ቀረች። የመጀመሪያ ጉዳትዋ በዚህ ዘመን ነበር። በሮብዓም መንግሥት ዘመን «ሺሻቆ» የተባለ የምስር ንጉሥ ኢየሩሳሌምን መጥቶ ዘርፏት ሄደ። ፩ኛ ነገሥ.፲፱+፳፭ ና ፳፮፤፪ ዜና መዋ.፲፪+፱

ቀጥሎም በኢየራም መንግሥት ዓረቦችና ፍልስጥኤማውያን ዘርፈዋት ሄዱ። ፪ዜና.፳፩+፲፮ ና ፲፮ ከዚህ በጌላም ስማዝያስ የይሁዳ ንጉሥና ኢየሐስ የእስራኤል ንጉሥ ተዋግተው ስማዝያስ ድል ሆኖ

ኢየሱስ ድል ነበቱ ኢየሩሳሌምን ዘረፋትና በሰሜን በኩል ያለውን ቅጥሯም አፍርሶት ሂደ።

የዝያም የይሁጳ ንጉሥ የፈረሰውን አሠራሰሁ፤ የጠፋውን አተካሰሁ፤ የተበላሸውን አድሳሰሁ፤ ብሎ ሲጀምር በዘመኑ ብርቱ የምድር መናወጥ ሆነና ያሰበውን ሳይፈጽም ቀረ። የምድሩን መናወጥ ሁለቱ ነቢያት አሞጽና ዘካርያስ በመጽሐፋቸው ያስታውሱታል። አሞጽ ፩፥፩ዘካ. ፲፬፥፭

የፈረሰው ቅጥር በሕዝቅያስ ዘመን ታድሷል። ቀጥሎ በኢየሱስ ተመንግሥት ዘመን ናቡከደነጾር መጥቶ ኢየሩሳሌምን ከሶ አስጨንቆ የቤተ መቅደሱን ንዋያት ቅድሳትና ከዳዊትና ከሰሎሞን ጀምሮ የተከማቸውን የቤተ መንግሥቱን ዕቃ ወደ አገሩ ወደ ባቢሎን ወሰደ። ንጉሡን ኢየሱስም በሰንሰለት አስሮ ከብዙ መኳንንትና ብዙ የባላባት ልጆች ጋራ ሥራ አዋቂዎቻችንም ጭምር ማርኮ ወደ አገሩ ወደ ባቢሎን ወሰዳቸው። ልጁንም ኢኮንያን ባባቱ ፋንታ አንግሦት ሂዶ ነበር። ነገር ግን ብዙ አልቆየም። ወዲያውኑ ተጣልቶት ነበርና አስገደለው። ወንድሙ ሴዴቅያስን እንደገና በኢየሩሳሌም አነገሠው። ሴዴቅያስ ግን በነገሠ በዓመቱ በናቡከደነጾር ሸፈተ። ናቡከደነጾርም ተመልሶ ወደ ኢየሩሳሌም ዘመተ። ከተማይቱን ሁለት ዓመት ከፎወር ከ፮ ቀን ከብቦ በከተማው ብርቱ ረሀብ እስኪሆን አስጨነቃት። ደንገሥ፡፩፬ና ፩፭ ደኬና፡፴፮ የነበረው የረሀቡን ጽናት የመከራውን ብዛት በሰቆቃው ኤርምያስ በሚገባ ተመዝግቦ ይገኛል። ከተማይቱም ተፈታች። ሕዝቡም ከጦር ከረሃብ የተረፉት ተማረኩ። ከፊተኛው ዘመቻም የቀረውን የቤተ መቅደስ ዕቃ ጨርሶ ወስደው ቤተ መቅደሱንም በእሳት አቃጠለው የከተማውንም ቅጥር አፈረሰው። ከተማይቱም ሰባ ዘመን ሙሉ ጠፍ ሆኖ ኖረች።

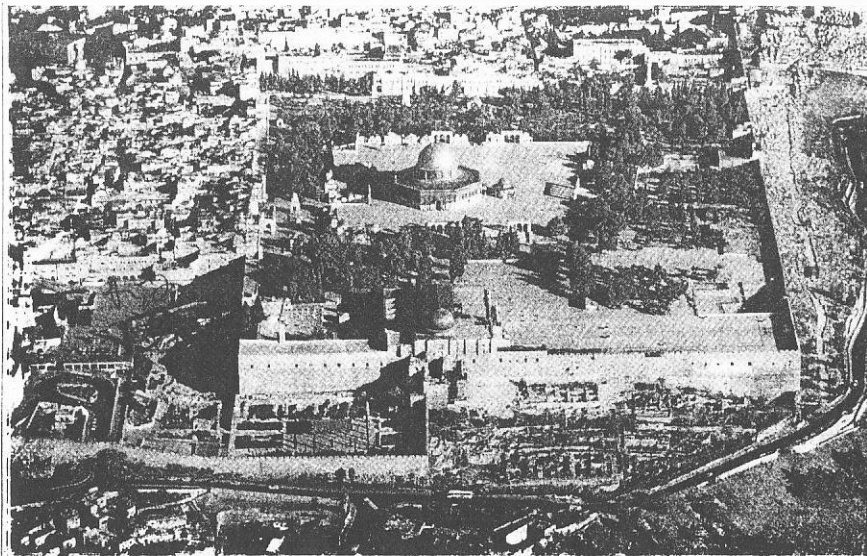
ይህ የሚያየው ሥልጣን የሰላምን ቤተ መቅደስ የነበረበት ሲሆን አሁን የሚታየው የአሳሳታ መሳሪያ ነው

1.3. ስለ ዘመናት አቆጣጠር

እንደ እስራኤላውያን አቆጣጠር እንደሆነ የዘመኑ ቅጥር የጨረቃ አቆጣጠር ነው። ቤተ መቅደሱ ሰሎሞን በሠራው በ ፬፻፸ ዘመን ከ፮ ወር ከ፲ ቀን ናቡከደነጾር መጥቶ በእሳት ያቃጠለው እስራኤል ከግብፅ ከወጡ በሺ ፭፻ ዘመን ከ፮ ወር ከ፲ ቀን ከጥፋት ውኃ በሺ፪፻፶፮ ከፍጥረት ዓ.ም በሺ፪፻፶፪ ዘመን ከ፮ወር ከ፲ ቀን ነበር ይላል ዜና አይሁድ የሴፍ መጽፈኛውን ከፍል ተመልከት።

ዘመነ ጌዋዊ ፸ ዘመን ከተፈጸመ በኋላ በቂርስ የፋርስ ንጉሥ ዘመን በዘርባቢል ምስፍና የተማረኩት ሕዝብ ወደ አገራቸው ተመልሰው ከተማውን ኢየሩሳሌምን ቤተ መቅደሳቸውን ይሠሩ ጀመር። ነህምም በዘመኑ የፈረሰውን የከተማውን ቅጥር ሠራ። የከተማውንም ደጃፊት ቀድሞ እንደነበሩ አድርጎ በየቦታቸው አቆመ። ነገር ግን ቁጥራቸውና ስማቸው በመጽሐፈ ነህምምና በመጽሐፈ ነገሥት ከሚታወሱት ከሦስቱ በስተቀር የሚበልጡቱ ተለውጠዋል። የቀድሞ ቁጥራቸው ዐሥር ነበር። ስማቸውም የደማስቆ በር ይባላል።

ታሪክ ነጋሪ የመንገድ መሪ

ይህ የሚታየው ሥልጣን ተቀባይ የሆነው የሰላም ስራ መቅደስ የነበረበት ሲሆን አሁን የሚታየው የአልጋታ መስጊድ ነው፡

- ፩ኛ የኤፍሬም በር
- ፪ኛ የፈረስ በር
- ፫ኛ የማርቆስ በር፤
- ፬ኛ የሸለቆ በር፤
- ፭ኛ የውኃ በር፤
- ፮ኛ የሕናንኤል በር፤
- ፯ኛ የሸክላ ሠሪ በር፤
- ፰ኛ የበጎች በር፤
- ፱ኛ የዓሣ በር፤
- ፲ኛ የሄኖን በር ይባል ነበር።

ዋናው የከተማው ሰፈር ቤተ መቅደሱን ይዞ ቁልቁል ወደ ደቡብ እስከ ሰሊሆም ይወርዳል። ከሁለት ተከፍሎ ታችኛው ከተማ ላይኛው ከተማ እየተባለ ይጠራ ነበር። ታችኛው የተባለ ቤተመቅደሱን ይዞ እስከሰሊሆም ይወርዳል። ላይኛው ቆይታ የተባለው ደግሞ ደብረ ጽዮን የዳዊት ከተማ ዛሬ ጽርሐ ጽዮን የተባለው ነው። ዛሬም ከተማው ከሦስት ተከፍሏል። ጽርሐ ጽዮን የአርመን ገዳም የሶርያ ገዳም በውስጡ አሉ በት። የሚበልጡትም አይሁድ ናቸውና የአይሁድ ሰፈር ይባላል። ቀጥሎም ከቤተ መቅደስና ከሜሎን ሽለቆ ወደ ምዕራብ ጎልጎታን ይዞ የክርስቲያን ሰፈር ይባላል። ከሜሎን ሽለቆ ይዞ ከቤተ መቅደሱ ሰሜን አንስቶ የቤዜታ ተራራ ሁሉ የእስላም ሰፈር ይባላል።

የከተማው በር ዛሬ ፰ ነው። ዋና የከተማው በር መግቢያ በከተማው ምዕራብ የሚገኘው ወደ ያፎ የሚያይ ነውና ፈረንጆች «የጀፍ በር» ይሉታል። ዓረቦች ግን ከኩብሮን የመጡ ወደ ከተማው የሚገቡት ከከተማ ወጥተውም ወደ ኩብሮን የሚሄዱበት ስለሆነ «ባብ እልክሊል» ይሉታል። ኩብሮንን ሽሊል ብለው የሚጠሩት በዚያ ስም ነው። ይህ በር ሰፊ ስለሆነ ሌሊትም ቀንም ክፍት ነው። አንደኛው በር «አዲሱ በር» ይባላል። እሱም ወደ ምዕራብ አቅጣጫ ወደ አዲሱ ከተማ ወደ ደብረ ገነት የኢትዮጵያ ገዳም መውጫ ነው። ዓረቦች (ባብ እልጃዲድ) አዲሱ በር ይሉታል። አዲስ የተባለበት ምክንያት በዚህ በኩል ከተማው እየሰፋ ስለሄደ አዲስ በር ያስፈልጋል ተብሎ የ፲፱፻ ዓ.ም መጀመሪያ

አካባቢ በሱልጣን አብደል ሐሚድ ፈቃድ ተከፈተ። ከእስላሞች እያሉ ሰዎች በስሙ የሚጠሩት አሉ።

ሦስተኛው በር ወደ ሰሜን በኩል ያስወጣል። ትልቅ በር ነው። ክርስቲያኖች በጥንት ስሙ «የደማስቆ በር» ይሉታል። እስላሞች ግን ባብ እልጃው ይሉታል። አራተኛው በር በ፱፻ ሜትር ርቀት ከደማስቆ በር አለፍ ብሎ ይገኛል። እሱም ወደ ሰሜን አቅጣጫ ያስወጣል። በጥንት ጊዜ የገሊላ ሰዎች ከጥብርያዶስ ዓሣ እያመጡ የሚሸጡ የዓሣ ነጋዴዎች ወደ ከተማው ሲገቡበት የነበረ ስለሆነ ስሙ በዚህ ምክንያት የዓሣ በር ተባለ። ዛሬ ግን ዓረቦች (ባብ እልክሊል) የአበባ በር እያሉ ይጠሩታል። ፈረንጆች ግን የሄሮድስ በር ይሉታል።

አምስተኛው በር የምስራቅ በር ከከተማው ወደ ጌቴ ሴማኒ መውረጃ ያለው በር ነው። በዘመነ ብሉይ የበጎች በር ሲባል ነበር። ፈረንጆች በመስቀል ዘመቻ ጊዜ የእስጢፋኖስ በር ሲሉት «የአንበሳ በርም» ይባል ነበር። ዛሬ ዘመን ዓረቦች (ባብ እስትና ማርያም) የእመቤታችን ማርያም በር ይሉታል።

ስድስተኛው በር ወደ ደቡብ አቅጣጫ ወደ ሰሊሆም ያስወጣል። ጠባብ በር ነው። የሜሎን ሽለቆ በተባለው መጨረሻ ይገኛል። ጥንት ስሙ የሽለቆ በር የሄኖን በር ሲባል ነበር። ዛሬ ግን ዓረቦች (ባብ እልመቅ ረቢን) የምዕራባውያን በር ይሉታል። ይኸንም ስም የሰጡበት ምክንያት ከቱኒስ ከአልጀርስ፣ ከሞሮኮ የመጡ ሕዝብ ስፍራቸው በዚህ በኩል ነውና በነሱ ስም ተጠራ ይላሉ። ከላይ የተጠሩ አገሮች ለዓረብ አገር ምዕራቡ ነውና። ስለዚህ ዓረቦች ምዕራብ ሲሉ መቅረብ ይላሉና ምዕራባውያን ሲሉ መቅረቢን ይላሉ።

ሰባተኛው በር አዲስ ነው። በፊት አልነበረም ከ ፮ኛው በር አጠገብ ይገኛል። አሁን በቅርብ ዓመታት እስራኤል የከፈቱት ነው።

ስምንተኛው በር እሱም ወደ ደቡብ አቅጣጫ ያስወጣል። በጽርሐ ጽዮን በኩል ይገኛል። ዐረቦች «ብብ እልነቢ ደውድ» የነቢዩ ዳዊት በር ይሉታል። ፈረንጆች ደግሞ የጽዮን በር ይሉታል።

1.4. ስለ እስራኤላውያን መጥፋት

እስራኤል ከተማረኩበት አገር ከባቢሎን ከፋርስ ተመልሰው ወደአገራቸው ወደከነዓን አገራቸውንና ከተማቸው ገብተው ኢየሩሳሌምን

ከአቀኑ መቅደሳቸውንም ከሠሩ በኋላ በየጊዜውና በየዘመኑ ከጦር ከዘ መቻ ከመዘረፍ ከመገረፍ ከመበዘበዝ በአሕዛብ ከመገዛት አልዳኑም አላ ረፉም ነበር። ይልቁንም ከተማይቱ ኢየሩሳሌም ከአንዱ መንግሥት ወደ አንዱ መንግሥት እጅ ከመተላለፍ አልወጣችም ዛሬውንም ቢሆን አላ ረፈችም። ከባቢሎን ወደፋርስ እጅ ከፍርስ ወደ ትልቁ እስክንድር ሜቄ ዶንያ እጅ ከእስክንድር በኋላም በመኳንንት በነሐንጥያኮስና በነበጥሊሞስ እጅ ተጎሳቁላ ነበር። በኋላ ከነገደ ይሁዳ መቃብያን የተባሉ በአሕዛብ እጅ አንገዛም ሲሉ ተነሥተው አያሌ ዘመን ሲዋጉ አንድ ጊዜ ሲሸነፉ አንድ ጊዜም ሲያሸንፉ ኖሩ። ኋላ ግን ጥቂት ቆይተው ከአሕዛብ መገዛት እረፍት አግኝተው መንግሥትና የአገዛዝ ሥርዐት ካቆሙ በኋላ አርስ በአርሳቸው እኔ ልግዛ እኔ ልንገሥ በማለት ይዋጉ ጀመር። ከእነርሱም አንድ ወገን ለርዳታ ሮማውያንን ጠሩ። በዚህ ምክንያት ፓምፔ የተባለ የሮም ሹም መጥቶ ከተማይቱን ኢየሩሳሌምን ደ ወር ከዐ አስጨነቃት ። በዚህ ጊዜ ቁጥራቸው ፲፪ሺሕ የሚሆኑ አይሁድ በከተ ማው ውስጥ አለቁ ይባላል። እርሱም አሸንፎ እስከ ቤተመቅደሱ ውስጥ ድረስ ገባ። ነገር ግን ሠራው አንዴት እንደነበር አይቶ አድንቆ ወጣ እንጂ በቤተ መቅደሱ የነበረውን ንዋያት ቅድሳት አልነካም ይባላል። ይኸውም የሆነው ከልደተ ክርስቶስ በፊት ፵ ዓመት ነበር።

ከዚህ በኋላ ትልቁ ሄሮድስ አደማዊ በሮማውያን እርዳታ ወደ ኢየሩ ሳሌም ገብቶ በምድረ ይሁዳ ሁሉ ፵ ዘመን ነገሠ። ከእርሱ በፊት የተ በላሸውን ከተማ አዲስ ቤተ መንግሥትና ቲያትር የተባለውን የጨዋታ ቤት በመሥራቱ ከተማይቱን አስፍቶ አስጌጣት ይባላል። ቀጥሎ በዘሩባቤል ምስፍና ተሠርቶ የነበረውን ቤተ መቅደስ አፍርሶ እፁብ ድንቅ በሚያሰኝ ሁኔታ አሠራው። ሥራውም በ ፳ ዓመት አለቀለት ይባላል። ሥራው አልቆ ቤተ መቅደሱ የተባረከው ከጌታ ልደት በፊት ፲፩ ዓመት ቀደም ብሎ ነው። ሄሮድስ በነገሠ በ፳፰ ዓመቱ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በቤተልሐም ዘይሁዳ ተወለደ። ሐዋርያትም የሥራውን መጠን ከር፤ የሕንጻውን ማማር አይተው ጌታን እየወ ተመልከተው አያሉ እንዳ ሳዩት በወንጌል ተጽፏል። ቀጥሎ ከልደት በኋላ ፵፭ ዓም ሄሮድስ አግሪጶ የተ ባለው የትልቁ ሄሮድስ የልጅ ልጅ በምድረ ይሁዳ ገዢ ነገሠ የከተማይቱንም

የኢየሩሳሌምን ቅጥር በሰሜንና በምዕራብ በኩል ያለውን ሠራ። ጎልጎ ታም ከቅጥር ውስጥ የገባው በእርሱ ዘመን ነው። እርሱ የሠራው ቅጥር ይኛው ቅጥር ተባለ። ከዚያ በፊት ሁለት ብቻ ነበር። ፩ኛው የቤተ መቅደሱ ከገቢ ቅጥር ፪ኛው የከተማው ከባቢ ቅጥር ይኛው የሄሮድስ አግሪጶ ቅጥር ተባለ። ከልደት በኋላ በ፪ዓም አይሁድ ከሮማውያን ከሸፈቱ በኋላ የሮማው ንጉሥ የሆነው ጥጦስ አሰባስቦኛስ ዘመተ። ኢየሩሳሌም ከተ ማይቱን ፭ ወር ከዐ ወጋት። በ፮ኛው ወር ጥጦስ ድል አድርጎ ሮማው ያን ወደ ከተማው ውስጥ ገብተው ከተማውንና ቤተ መቅደሱን በእሳት አቃጠሉት። ቅጥሩንም አፈረሱት። የኢየሩሳሌም ሁለተኛው ጥፋት በዚህ ዘመን ነበር። የሦስተኛው ጥፋቷ በሴዴቅያስ መንግሥት ዘመን የባቢሎን ንጉስ ኖቡከነጾር ከተማዋንና ሰሎሞን የሠራውን ቤተ መቅደስ በእሳት አቃጥሎ ቅጥሯንም አፍርሶ ከጦር ከረሀብ የተረፉትን ሕዝብ ማርኮ ሄደ። በሁለተኛው ጥፋቷም ጥጦስ የሮም ንጉሥ እንደዚሁ በሄ ሮድስ ዘመን የተሠራውን ከተማውንና ቤተ መቅደሱን በእሳት አቃ ጠለው። የከተማውንም ቅጥር አፈረሰው። ቤተ መቅደሱ ዘሩባቤል በሠራው በ፪፻፩ ዓመት ሄሮድስ በሠራው በ፹፩ ዓመት ሁለተኛ ተቃ ጠለ። ፸፩ ዓም ይሆናል በዚያን ጊዜ ያለቁት የአይሁድ ሕዝብ ቁጥር ፻፲ አልፍ የተማረኩት ፶፮ ሺሕ ነበር።

እነዚህም ሁሉ በዓለ መጸለትን ለማክበር ሲሉ ከየአገሩ የመጡና የተ ሰበሰቡ ነበሩ እንጂ ይህን ያህል ሕዝብ ሁሉ የከተማው ነዋሪ ብቻ አልነበሩም። ይህ ሁሉ አደጋ ሊደርስባቸው የቻለው ለማምለጥም እንኳ እንዳይሞክሩ ሮማውያን ድንገት ሳያስቡት ደርሰው ከተማውን ከበው ስለያዙባቸው ነው። ጦር መም ጣቱን ሲሰማ ወዲያው የከተማው በሮች ሁሉ ተዘጉ። ማንም ለመው ጣት አልቻለም። ውጊያው ተጀመረ። እስከ ፭ ወር ድረስ ተከበው መውጫ አጡ። ከጦርነቱ ይልቅ በረሀብና በቸነ ፈር አለቁ። እነሆ ቤታ ችሁ ፈርሶ ይቀርላችኋል ያለው የጌታችን የኢየሱስ ክርስቶስ ትንቢት በዚሁ ጊዜ ተፈጸመ። እውነት አላችኋለሁ ስለምታ ዩት ሕንፃ ድንጋይ በድንጋይ ላይ የማይቀርበት ጨርሶ የሚፈርስበት ቀን ይመጣል። ሉቃ ፲፫፡፴፭ ያለው ትንቢትና በወይን አትክልት ወራሽ ምሳሌ የተናገረው በቤተ መቅደሱ መፍረስና መቃጠል በሕዝብ አይሁድ

አልቂት ተፈጸመ። ከአልቂቱ የተረፉ ሕዝቦች እስራኤል በዓለሙ ሁሉ ተበታተኑ። ከእነዚህ አብሔር ራቁ። በሰውም ሁሉ ዘንድ ተጠሉ። እንደ ዚህም ሆነው ሺሕ ያህል ዘመን ኖሩ። ከተማይቱ ሊየሩሳሌም የሃይማኖት አገር ተባለች። በመጀመሪያ እንደተነገረው የእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ የተሠራው በሞርያ ተራራ ላይ ነው። ከድሮ ዘመን ጀምሮ የሰሙ መጠሪያ የአምልኮቱ መገለጫ እንድትሆን ተመርጣለች። ይኸም ቤተ መቅደስ ከቀድሞ ጀምሮ እስከ ዘመናችን እስከ ቅርብ ጊዜ በሕዝብና በአሕዛብ እጅ ሲሠራ ሲፈርስ ኖሯል። በፊትም ከአሕዛብ ወገን ከነገደ ከነፃን ወገን መልክ ጾዴቅ የሳሌም ንጉሥ የልዑል እግዚአብሔር ካህን የተባለው የእግዚአብሔር ስም ሲጠራበት መስዋዕት ሲሰጥበት ነበር። እሱም የጌታ ምሳሌ መሆኑ ሲገለጽ ነቢዩ ዳዊት አንተ እንደ መልክ ጾዴቅ ሹመት የዘለዓለም ካህን ነህ ተብለዋል። መዝያ፪፱። የእስራኤል ንጉሥ ሰሎሞን ለልዑል እግዚአብሔር የሠራው ቤተ መቅደስ በአህዛብ እጅ በናቡከደናፆር ፈረሰ፤ ተቃጠለ። እንደገና በቂርስ በፋርስ ንጉሥ ፈቃድ ዘሩባቤል ሠራው። ኢሳ.፵፭፥፩፥፪ ዕዝራ.፩፥፪ ቂርስ የፋርስ ንጉሥ የሚለው ይኸ ነው። እግዚአብሔር የሰማይ አምላክ የምድርን መንግሥት ሁሉ የሰጠኝ በይሁዳ ባለችው በኢየሩሳሌም ቤት እስራላት ዘንድ አዘዘኝ ሲል ይገኛል።

ቤተ መቅደስ በሄሮድስ አጽማዊ ታደሰ፤ በጥጦስ ሮማው እንደገና ፈረሰ። ጨርሶም ተደመሰሰ። በኋለኛው ዘመን በ ፪፻፴ ዓ.ም በእስላሞች ተይዞ እነሆ ከዚህ ወዲህ እስላሞች የእግዚአብሔር ቦታ ነው ብለው መስጊድ ሠርተውበታል። መሐመድ ያረገበት ነው በማለት ከያዙበት ዘመን አንስተው እስከ አሁኑ ድረስ በእጃቸው ነው። እስራኤልም አሻግሮ ከማየት በስተቀር የነኩት ነገር የለም። ስሙም እስላሞች አልአቅስ (ቤት አልመቅዱስ) ሐሪም እሾሪፍ የከበረ ልዑል እግዚአብሔር የተገለጠበት ቦታ ነው ብለው ያምናሉ።

1.5. ስለጎልጎታ ቦታ መመረጥ

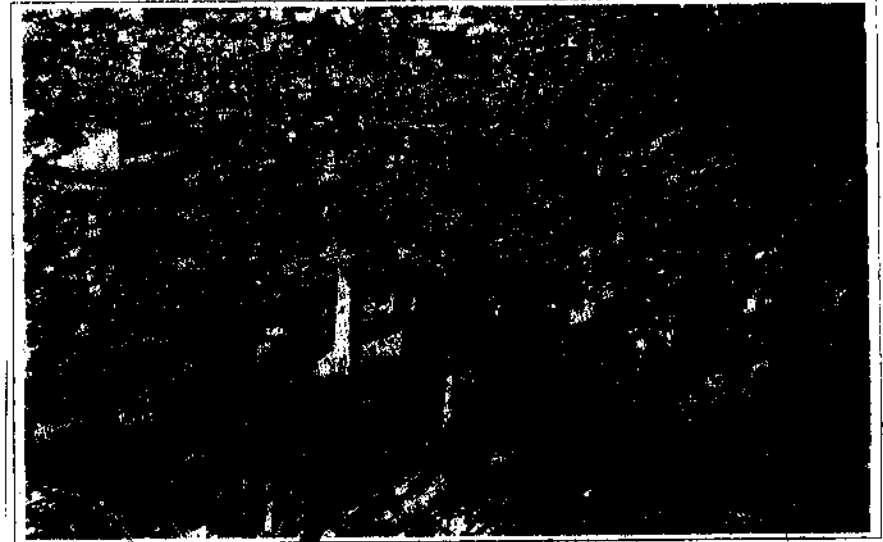
ጎልጎታ ኮረብታነቱ ሲይፈርስ በቀድሞ ዘመን አቀማመጡ በረባዳ ቦታ ላይ ጎበብ ብሎ የወጣ ኮረብታ ነበር። መካነ ስቅለቱ ፊቱ ወደ ምዕራብ ነው። ቀኙን የጋራብ ተራራ ግራውን የጽዮን ተራራ ከቦታል። በሁለት ተራሮች መካከል ሻኛ መስሎ ይታይ ነበር። ስሙ በወንጌል እንደተጻፈ በዕብራይስጥ ጎልጎታ በፅርዕ ቀራንዮ ተብሏል።

ነገረ መስቀሉ ይከናወንበት ዘንድ ጎልጎታ የተመረጠ ቦታ ያሰኘው አስቀድሞ በነቢዩ ዳዊት አፍ «ወገብረ እግዚአብሔር መድኃኒተ በማዕከል ምድር፤ እግዚአብሔር በምድር መካከል መድኃኒትን /ድኅነትን/ አደረገ» ተብሎ ትንቢት ስለተነገረለት ነው። ይህ ቦታ እግዚአብሔር ነገረ ድኅነትን ያከናወነበት ቅዱስ ቦታ ነው። ኢየሩሳሌም በሮማዊ በጥጦስ ከፈረሰች በኋላ አያሌ ዘመናት ጠፍ ሆና ስትኖር እንደምዕራባውያን ፻፴፫ ዓ.ም በሮም ንጉሥ በሃድርደናስ እንደገና ትሠራ ጀመር። ቀራንዮን የከተማው መጠበቂያ እንዲሆን ምሽግ ሠርቶበት ነበር። በምስራቁ በኩል ዛሬ መስኮቦች ቤተ ክርስቲያን የሠሩበት ወደ ዴር ሱልጣን የኢትዮጵያ ገዳም ሲገባ ወደ ግራ የሚቀረው ነው።

ንጉሥ ቁስጠንጢኖስ በ፫፻፳፯ ዓ.ም ቅዱስ ቦታ በተባለው ሁሉ ቤተ ክርስቲያን ለማሠራት አስቦ እናቱ እሌኒ ንግሥት ቅዱሳት መካናትን ለመሳለም መጥታ የተቀደሰውን ስፍራ ሁሉ ስትጠይቅ የጌታችን መቃብር ጎልጎታና የተስቀለበት ቦታ ቀራንዮን ተግታ ትፈልግ ጀመር። አስቀድሞ በሄሮድስ የተሠራውን መቅደስና ምሽግ እያስፈለገች ድንጋዩንና አፈሩን አስጠረገችው። ዋና ጥረቷም የጌታን መስቀል ለማግኘት ነበር። በመሆኑም የአይሁድ ሽማግሌ የሆነ በኪራኮስ ጠቋሚነት ለንድሮስ የተባለ ነጭ እጣን አጤሰ። ጢሱ ካረፈበት ቦታ መስከረም ፲፮ ቀን ቁፋሮ ጀምራለች። ረዳቱቿ ታሪክ የሚያውቁ የአይሁድ ሥርዓትና ሕግን የተማሩ ኤጲስ ቆጶሳት የቂሳርያው አውሳብዮስና የኢየሩሳሌም መቃርዮስ ነበሩ። ለዚህ መንፈሳዊ ሥራዋ መሳካትም ታላቅ አስተዋጽኦ ነበራቸው።

የአይሁድ ሥርዓትና ሕግ «በእንጨት ተሰቅሎ የሞተ ሰው ራሳው አይደር ዕለቱን ይቀበር» ዘዳ. ፳፩ ቁ.፳፪ የሚል ሥርዓት ነበርና በዚህ ልማድ አይሁድ «በእንጨት ተሰቅሎ የሞተ ርጉም ነው።» ስለሚል እንጨቱንም /መስቀሉንም/ ጭምር እንደርኩስ በመቁጠር ሰው እንዳይነካው ይቀብሩት ነበር። በዚያ ልማድ መስቀሉን ቀበሩት። ዋናው ምክንያት ግን ክብር ምስጋና ይግባውና ከጌታችን ከመድኃኒታችን መስቀሉና ከመቃብሩ ብዙ ተለምራት እየተደረገ የተለያየ ደዌ ያላቸው ሰዎች ሲፈወሱ የሞቱ ሰዎች ሲነሱ በየጊዜው ተለምራት እየታየ ሲያስቸግራቸው አይሁድ ተመቅኝተው ሰው እንዳያገኘው ጥልቅ ጉድጓድ ቆፍረው በዚያ ውስጥ ቀበሩት። ከዚያ በኋላ ሰው ሁሉ የቤቱን

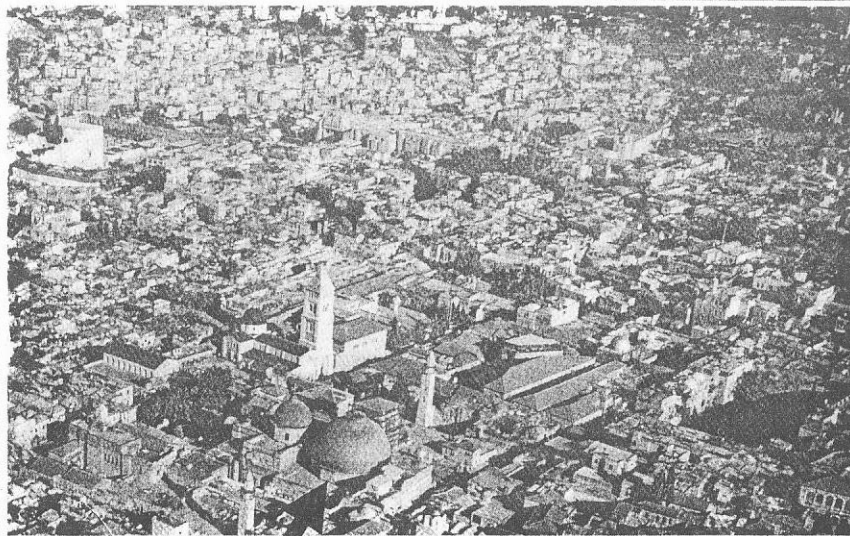
ጥራጊ በዚያው ላይ እየወሰደ እንዲጥል ተደረገ። ከቆሻሻውና ከዘመነ ብዛት የተነሣም ቦታው ተራራ የሚያክል ሆነ። በፎፕላክ 9.ም የቆስጠን ጢኖስ እናት እሌኒ ልጅዋን እንዲህ አላችው። «እኔ አንተን ወደክርስ ትና ሃይማኖት ቢመልስልኝ ወደ ቅድስት አገር ኢየሩሳሌም ሄጄ የነገሥታት ንጉሥ የሆነ የኢየሱስ ክርስቶስን ዕፀ መስቀል ፈልጌ አመጣ ዘንድ ለእግዚአብሔር ስለትን ተስያለሁ ስትል ምኞቷን ገለጸች ለት።» ንጉሡ ቆስጠንጢኖስ እጅግ በጣም ደስ አለውና ከብዙ ሠራዊት ጋር ብዙ ገንዘብ ሰጥቶ ላካት። እርሷም ወደ ኢየሩሳሌም በደረሰች ጊዜ ከክበሩ ቦታዎች ተባረከች። ከዚህም ስለከበረና አዳኝ ስለሆነ ዕፀ መስቀል መረመረች። በጊዜው የነበሩ የአይሁድ ሽማግሌዎችም እንዲያ ሳዩዋት ጠየቀቻቸው። መንፈሳዊ ፍልስፍናን የተጉናጸፈች ንግሥት ነበረችና ውኃ የሚያስጠማ ምግብ ሰጥታ መጠጥ ነሳቻቸው። ከእነሱም ኪራኪስ የተባለ ሽማግሌ መስቀሉ የተቀበረበት ቦታ ከሁለቱ ተራሮች አንደኛ ሳይሆን አይቀርም ሲል አመለከታት። በዚሁ ቦታ ላይ የእን ጨት ደመራ አሠርታ ዕጣን በመጨመር በእሳት ስትሰኩሰው የዕጣኑ ጢስ ወደ ሰማይ ቀጥ ብሎ ወጥቶ እንደገና መስቀሉ ወደተቀበረበት ተመለሰ። «ሰገደ ጢስ በጎልጎታ ዘደፈኑ አይሁድ የም ተረከበ ዕፀ መስቀል፤ ጢስ በጎልጎታ ሰገደ አይሁድ የቀበሩት ዕፀ መስቀልም ተገኘ» እንዳለ ቅዱስ ያሬድ። በጢስ አመልካችነትም መስከረም ፲፮ ቀን ቁፈራው ተጀመረ። መጋቢት ፯ ቀን ቁፈራው ተከናውኖ ጌታ የተሰቀለበት መስቀልና የሁለት ወንበዴዎች የተሰቀሉባቸው መስቀሎች ከቀራንዮ ወደ ምሥራቅ በሚገኘው ቦታ ጥልቀቱ ፰ ሜትር የሚያህል የውኃ መከማቻ በሚመስል ጉድጓድ ውስጥ ተገኘ። ከእነዚህም ከሦስቱ አንዱ የጌታ መስቀል መሆኑ በዕለቱ በተደረገው ተአምራት ተለይቷል። በጠና ታማ የነበረች ሴት መስቀሉን ብትነካው ወድያው ድናለች። የሞተ ሰው አስነሰተዋል። የብዙ ዕውራን ዓይን በርቷል። መስቀሉም እንደኮከብ ሲያበራ ተስተውሏል። «መስቀል አብርሃ በከዋክብት አሰርገው ሰማዩ» መጽሐፈ ቅዱሴ። በዚሁ አስደናቂ በሆኑ ተአምራት የጌታ መስቀል መሆኑን አምነው እሌኒ ንግሥትም በወርቅና በከበረ እንቁ አስጊጣ ልጇ ቆስጠንጢኖስ በሠራው ቤተክርስቲያን በጎልጎታ እንዲኖር አድርጋለች።

ይኸ ቦታ ጎልጎታ ሲሆን ደር ሠልጣን የኢትዮጵያ ገዳም የሚገኝበት ነው

1.6. «አብያተ ክርስቲያናት ይትረሐዋ አብያተ ጣዖትት ይትአጸዋ»

በቆስጠንጢኖስ ዘመን ቅዱስ መካን በተባለ ሁሉ ቤተክርስቲያን ተሠርቶበት ነበር። በዘመኑና ከሱም በኋላ ፫፻ ዓመታት ያህል በኢየሩሳሌምና በሞላው ምድረ ከነዓን የነበሩ ሕዝቦ ክርስቲያን በሰላም ይኖሩ ነበር። ከዚያ በኋላ ግን እንደ ምዕራባውያን አቆጣጠር ፮፻፲፱ ዓ.ም የፋርስ አሕዛብ መጥተው በኢየሩሳሌም ከተማ ውስጥ የተገኘውን ሕዝብ ክርስቲያን ወንድም ሴቱንም ሳይለዩ ሽማግሌዎችን ጭምር ሳይምሩ ቁጥራቸው ፲፪ ሺሕ የሚሆኑ ክርስቲያኖችን ገድለዋል። ጎልጎታና የቀሩትን አብያተ ክርስቲያን ሁሉ ከቤተልሔም በስተቀር በእሳት አቃጠሉት። ከመቃጠል የተረፈውንም አፈረሱት። በዚያን ጊዜ የጌታ መስቀል በወርቅና በከበረ እንቁ አጊጦና ተሸልሞ ሲያገኘት ከቀረው ንዋየ ቅድሳት ጋራ ይዘውት ወደአገራቸው ሄዱ። የቤተልሔም ቤተ ክርስቲያን ግን በቀድሞ ዘመን አባቶቻችን ሰባ ሰገል መጥተው የሰገዱበት ቦታ ነው በማለት አላፈረሱትም። ከጥቂት ዘመንም በኋላ አባ ሞዴስቶ የሚባል አበምኔት ጎልጎታን እንደገና አሠራው። እንደ ምዕራባውያን

ይኸ ቦታ ኅልኅታ ሲሆን ዴር ሠልጣን የኢትዮጵያ ገዳም የሚገኝበት ነው።

አቆጣጠር በጀጅጃዊ ዓ.ም ንጉሥ ሕርቃል ወደ ፋርስ ዘምቶ ጠላቶቹን አሸንፎ መስቀሉን አግኝቶ ወደ ኢየሩሳሌም ይዞት መጣና በቀድሞው ስፍራው በጎልጎታ ውስጥ አኖረው። በተመለሰ በጅ ዓመቱ እንደገና ዓረቦች መጡ እየተባለ ሲሰማ ዳግመኛ ከአሕዛብ እጅ እንዳይገባ በማለት ወደ ቁስጥንጥንያ አስወስደውት ነበር።

ይኼም የጌታ መስቀል ከምርኮ ለመመለስ መታሰቢያ በሀገራችን በኢትዮጵያ እስካሁን ያልተረሳ ሕግ ሆኖ የሚኖር ሁለት ነገር አለ። ፩ኛ ንጉሥ ሕርቃል በአሕዛብ እጅ ተማርኮና ወደፋርስ ሄዶ የነበረውን የጌታን መስቀል ከአሕዛብ ቀምቶ ወደኢየሩሳሌም ይዞት በመጣ ጊዜ የከተማው ክርስቲያኑ ሕዝብ ከደስታው ብዛት የተነሳ ከከተማው ወጥቶ በሆታ በአልልታ ችቦና ጥዋፍ እያበራ ንጉሡንና መስቀሉን በክብር ተቀብሏል። ቅድስት አሌኒ ለደመረችውና ለዚህ መታሰቢያ ይሆን ዘንድም ምሳሌ መታሰቢያ እየተባለ በሀገራችን በኢትዮጵያ መስከረም ፲፮ ቀን ማታውን ምእመናኑ ከሊቃውንቱ ጋር ሁሉ ለዚህ ተብሎ በተዘጋጀ ሥፍራ ችቦ እያበራ በዓሉን በደመቀ ሁኔታ ሲያከብር ያመሻል። በዓሉም ከነስሙ የመስቀል በዓል ይባላል።

ንጉሡ ሕርቃል ወደፋርስ ለዘመቻ ሲነሳ በየአገሩ ለሚገኙ አብያተ ክርስቲያናት አዋጅ ነግሮ ነበር። ይኸውም ዘመቻ እንዲቀናውዓ በደኅና እንዲመለስ ጸምና ጸሎት ያዝሉኝ የሚል ነበር። በዚሁም ምክንያት ሊቃውንትና መምህራኑ ከጸመ ጃ በፊት ያለውን ሰሞን ሕግ አድርገው ስለጸሙት እስከዛሬ ስሙ ሳይረሳ ጸመ ሕርቃል ይባላል። ነገር ግን በዛሬው ዘመን ከኢትዮጵያ በስተቀር ሌሎች ክርስቲያኖች ሁሉ መጸሙን ትተውታል። እንደ ምዕራባውያን አቆጣጠር በጀጅጃዊ ዓ.ም ዓረቦች ወይም ከሊፋዎች (የመሐመድ ተከታዮች) ኢየሩሳሌምን በጦር አጥቅተው ያዙት። ነገር ግን እንደቀድሞው አሕዛብ እንደከለዳውያን፣ እንደ ሮማውያን፣ እንደፋርሳውያን የአገሩን ሕዝብ በጭካኔ አላረዱትም። አብያተ ክርስቲያናትም አላቃጠሉም። ክርስቲያኖችንም ዘከተማም ሆነ ከአገር አላሰወጡም። ግብርን ከማስገበር በስተቀር በሃይማኖት ነገር ወደ ቅድስት አገር ገብተው አላወኩም። ይልቁንም መሪያቸው ከሊፍ ዑመር ደኅና ሰው እንደነበር በታሪክ ይነገርለታል። ከሊፍ ዑመር ከዕለታት

አንድ ቀን ጎልጎታን አያሁ ብሎ ገብቶ ሳለ እስላሞች የሚሰግዱበት ሰዓት ሲደርስ የሰግደት ጊዜ ደርሶ መዓዚን የሚሉት ሲጮኹ እየሰማ ከጎልጎታ ፈጥኖ ወጣና በውጭ ሰግዶ እንደገና ለማየት ተመለሰ። አብረውትም የነበረ ሶፍርያኖስ የሚባል ኤጲስ ቆጶስ ምነው ወደ ውጭ ወጣህ ከዚህስ ብትሰግድ። የተቀደሰ ቦታ ነው ብሎ ቢጠይቀው ፈጥኜ መውጣቱ የሰግደቱ ሰዓት እንዳያልፍብኝ ነው። ከዚህ ውስጥ እንዳልሰግድ ግን ከጊላ የሚመጡ ከሊፍች ከዚህ ቀደም ዑመር ገብቶ ሰግዶበታልና እኛም ገብተን እንሰግድበታን ብለው መቅደሳችሁን እንዳይቀማችሁ ብዬ ነው ብሎ መለሰለት ይባላል። እንደዚህ በማድረጉና በማለቡ በባለታሪኮች ሲመሰገን ይኖራል። ለራሱና ለተከታዮቹ መስገዥ ግን ዳዊትና ሰሎሞን ነቢያትም ሲሰግዱበት የነበረውን ቦታ አሳዩኝ ብሎ ቤተ መቅደስ ከነበረበት ሄደ። አፈሩን ቆፍሮ በእጁ ጦርን ከዚያ ሰገደ። ከሱ በጊላ የተነሱ ተከታዮቹ ሁሉ ከዚያ ዘመን ጀምሮ እስከዛሬ በዚሁ ቦታ ይሰግዳሉና መስጊዱም በስሙ ይጠራ ነበር። ይህ ዛሬ የሚታየው መስጊድ በሺሕ ፬፻፸ ዓ.ም የተሠራ ነው። ከዚያ ዘመን ጀምሮ እስላሞች ሳይቀሩ ኢየሩሳሌምን እንደቅድስት ሀገር ይቆጥሯታል። ጎልጎታን ቅዱስ ቦታ ነው ብለው በስተውጭው በቀኝና በግራው ሁለት መስጊዶች ሠርተውበታል።

ከጀጅጃዊ ዓ.ም እስከ ሺሕ ዓ.ም ለ፬፻ ዘመን ያህል ባገሩ የአረፍትና የሰላም ዘመን የነበረው ይመስላል። በሺሕ ፲ ዓ.ም ከሊፍ ሐኪም አብድ የተባለ ምሥርና ከነዓንን አንድ አድርጎ ሊገዛ የነበረው የሠራውም ከፋት ሁሉ በግብጾች ተጽፏል። አብድ የተባለበት ምክንያት «አምላክ ነኝ» ብሎ በመናገሩ ጭምር ነበር እንጂ በክፉ ሥራውና አገዛዙ ብቻ አልነበረም። በግዛቱ ውስጥ የነበሩትን አብያተ ክርስቲያናት ሁሉ አስፈረሳቸው። ጎልጎታንም እስከ መሠረቱ አስፈርሷት ነበር። የግሪክ ንጉሥ ከቁስጥንጥንያ ሠራተኞች ልኮ ግማሹን አሰርቶታል። ግማሹ ግን በመጀመሪያ መስቀላውያን አሠርተውት ነበር። ኢየሩሳሌም በተለያዩ መንግሥታት በየጊዜው ጦርነት እየተካሄደበት የመጨረሻ ደግሞ በሺሕ፳፻፲፮ ዓ.ም በአቶማን ቱርክ እጅ ገባች። ቱርኮች ለ ፬፻ ዓመታት ያህል ይዘዋት ከቆዩ በጊላ በሺሕ ፱፻፲፮ ዓ.ም ከምዕራባውያን እንግሊዞች በትልቁ የዓለም ጦርነት ጊዜ ተዋግተው ቱርኮችን አሸንፈው

፴፩ ዓመት ያህል ይዘዋት ከቆዩ በኋላም በዓለም ተበትነው ሀገር የለሽ ሆነው ለቆዩት ለባለቤቶቹ ለእስራኤል አስረክበዋል። የእስራኤል ሕዝብም ነፃነቱን አግኝቶ መንግሥቱን ካቋቋመ ጀምሮ እስከ አሁን ድረስ ስልሣ ስምንት ዓመት አስቆጥረዋል። በእነዚህ ዓመታት ውስጥ ግን አገሪቱ በሥልጣኔ እጅግ በጣም ተራምዳለች። አደጉ ከሚባሉ አገሮች ብትበልጥ እንጂ አታንስም።

እንግዲህ ኢየሩሳሌምን ሊሳለም የሚመጣ ሰው ሁሉ ሊያስታውሰው የሚገባ ነገር ቢኖር በባህር በየብስ በአየር መጥቶ ምድረ እስራኤልን ሲረግጥ እግሩ የሚረግጠው መሬት፣ ዓይኑ የሚያየውን ከተማ ገና ከቤቱ ሳለ በሞቀ ልቡና ናፍቆት መጥቶ ለማየት ሲናፍቅ የነበረውን ሳይቀ ዘቅዝ ከዘመነ ብሉይ እስከ ዘመነ ወንጌል የሃይማኖትና የድኅነት ተግባራት የተፈጸመባት ምድር መሆኗን መርሳት የለበትም። ጸጥ ባለ አእምሮና በረጋ መንፈስ ከማን አገር እንደደረሰ ከማን መሬት እንደቆመ ማሰብ ይኖርበታል። «ሕግ ይወጽእ እምጽዮን ወቃስ እግዚአብሔር እምኢየሩሳሌም፤ ከጽዮን ሕግ ይወጣል፤ ከኢየሩሳሌምም የእግዚአብሔር ቃል» ተብሎ በነቢያት አፍ ተነግሯል። ይህ፤ የተቀደሰች ከተማ ቅዱሳን ነቢያት ትንቢታቸውን የጻፉበት ደኅነተ ዓለም የተፈጸመባት ቅድስት ከተማ ናት። ስለዚህ ይህ ሁሉ የቅድስና ሥራ የተሠራባት ሀገር በመሆኗ ብዙ ችግሮችን ተቋቁሞ ለመሳለምም የበረከት ተሳታፊ ለመሆን ጉጉት ሊያድርብን ይገባል።

ምዕራፍ ሁለት

2. ቅድስቲቱ ኢየሩሳሌም

ኢየሩሳሌም በአሁኑ ጊዜ ምስራቅ ኢየሩሳሌምና ምዕራብ ኢየሩሳሌም እየተባለች ትጠራለች። ምስራቅ ኢየሩሳሌም ማለት የጥንት ከተማ ሲሆን ምዕራብ ኢየሩሳሌም የሚባለው ደግሞ ከአሮጌው ከተማ ውጭ ወደ ምዕራብ አቅጣጫ ያለው አዲሱ የእስራኤል ከተማ ነው። ኢየሩሳሌምን ለመሳለም ከተለያዩ ዓለማት በተለያዩ ትራንስፖርት መጥቶ ኢየሩሳሌም ሲደረስ አስቀድሞ የሚታየው ቅዱስ ቦታ የሚገኝበት አሮጌውን ከተማ ነው። ይች ከተማ በተለያዩ መንግሥታት እየፈረሰች እንደገና እየተሠራች ብዙ የተለያዩ ለውጥ ታይቶባታል። አሁን የሚታየው ከተማ አብዛኛው በቱርኮች ዘመን የተሠራ ነው።

አዲሱን ከተማ አልፎ ወደ ጥንቱ ከተማ ሲደረስ አሮጌው ከተማ ዙርያው በረጅም ግምብ የታጠረ ነው። ቅጽሩ በአሁኑ ጊዜ ያሉት በሮች ስምንት ናቸው። ዋናውና ትልቁ በር ብዙ ሕዝብ የሚገባበት በዕብራይስጥ ሸዓር ያፎ ይሉታል። በዓረብኛ ደግሞ ባብ እልክሊል ሲሉት ፈረንጆች ጀፍ ጌት ይባላል። ይህ በር አቅጣጫው ወደ ምዕራብ ሆኖ የሚመጣው ቱርኮች ሁሉ በዚህ አቅጣጫ መጥቶ ከእውቶብስ ወርዶ አንድ መቶ ሜትር ያህል በእግር ተጉዞ ከበሩ ይደርሳል። ከበሩ ደርሶ ሲገባ በስተቀኝ የዳዊት ቤተ መንግሥት የሚል አንድ ትልቅ ህንፃ ይታያል። አልፎ ወደ ምስራቅ ቁልቁል በደረጃ ይወረዳል። ግራ ቀኙ በአሁኑ ጊዜ የተለያዩ የባህል ዕቃ መሸጫ ሰቆች ይታይበታል። እሱን አልፎ ደርብ ከተሠራበት ቅስት ሲደረስ ከቅስቱ በታች ያለውን ቀኙን ትቶ የጎልጎታ መንገድ ወደ ግራ ቀጥ ያለ የቀና መንገድ ነው። ግራ ቀኙን የባህል እቃ መሸጫ ሰቆችና መደብሮች በብዛት ይታያበታል። በዚህ መንገድ የሚታዩ ባለ ሰቆች በአብዛኛው ክርስቲያኖች ናቸው። መንገዱም ስሙ «የክርስቲያን መንገድ» ይባላል። ይህን አልፎ መጨረሻ ላይ ሲደርሱ በስተቀኝ ወደ ጎልጎታ መውረጃ ጠበብ ያለች መንገድ ትገኛለች። በዚህ መንገድ ሲወርዱ ፊት ለፊት የሚታይ ትንሽ የሆነ የእስላሞች መንገድ አለ። እሱን ወደ ቀኝ ትቶ ወደ ግራ ዘወር ሲሉ ጠባብ የመግቢያ በር ይገኛል። በዚያ ገብቶ ቁልቁል ፲፫ ደረጃ ወረድ

ሲሉ የጎልጎታ አውደ ምሕረት ይገኛል። ከዚህ ከደረሱ በኋላ ሳይቻኩሉ ቆም ብሎ የጎልጎታን ደጅና በቀኝ በግራ ያለውን የገዳሙን ሥራ ማየት ይገባል። አውደ ምሕረቱን አልፎ ወደ ጎልጎታ ሲገባ በስተቀኝ በሕንፃ ጥግ አንድ ጠባብ መግቢያ በር ይታያል። እሱም ወደ ዴር ሠልጣን የኢትዮጵያ ገዳም መሄጃ ነው። አስተውሎ ማየት ያስፈልጋል። በስተ ግራ ያለው ሕንፃ ደግሞ እንደዚሁ ጠባብ ያለ ወደ ውስጥ መግቢያ በር ይታያል። እሱም የሐዋርያው ያዕቆብ «እሁሁ ለእግዚአን ሌጁን ቆጶስ ዘኢየሩሳሌም መቅደስ» ነው።

ከዚህ በኋላ ጎልጎታ ሲገቡ በመጀመሪያ የሚገኘው መካነ ግንዛቤ ነው። ከመካነ ግንዛቤ ላይ ቀረብ ብለው ሲመለከቱት ስምንት የተንጠለጠሉ ነጫጭ የቀንዲል መብራቶችና ስድስት መቅረዝ ግራና ቀኝ የቆሙበት አልጋ የመሰለ አራት ማዕዘን ያለው ጠፍጣፋ ቀይ ድንጋይ ይታያል። እሱም ጌታ የተገነዘበት ነው። ሰው ሁሉ በመጀመሪያ የሚሳለመው እሱን ነው። ከዚህ ወደቀኝ ተመልሶ በደረጃ ወደ ላይ ወጥቶ ቀራንዮ የተሰቀለበት አለት ይገኛል። በመስታወት የተሸፈነ ነው። በአለቱ ላይ ትልቅ መስቀል ተተክሎ በመስቀሉ ላይ የጌታ ሥዕል እንደተሰቀለ መስሎ የሚታይ ተሰቅሎበታል። ከመስቀሉ ግራና ቀኝ ይቀደስበታል። በስተቀኝ ያለው መቅደስ በአለቱ ላይ እስተኝተው ጌታን የቸነከሩበት ነው። ግራው ደግሞ ዕፅ መስቀሉን ያቆመበት ነው። መስቀሉ የተተክለበት ቦታ ቀራንዮ ይባላል። ከዚያ ተሳልመው ሲመለሱ በስተ ቀኝ የሚገኘውን ደረጃ ወርዶ ወደ ግራ ታጥፎ ከምድር ቤቱ ሲደረስ በጠባብ በር ገብቶ የጨለመ መቅደስ ይገኛል። ወደ ውስጥ ቀረብ ብለው ሲመለከቱት የተሰነጠቀ ዐለት ይታያል። ይህም በዕለተ ዓርብ የስቅላቱ ዕለት የተሰነጠቀ ነው ይባላል።

በዚሁም የአዳምና የሐዋን መቃብር ከዚህ ነበር እየተባለ ይነገራል። ከዚህ ተመልሶ የግንዛቤን ቦታ ወደ ግራ እየተወ ወደ ዋና መቅደስ ሳይገቡ ወደ ግራ አልፍ ብሎ አንድ ክብ የሆነ ነጭ ድንጋይ በብረት የታጠረ ይገኛል። ቦታው ማርያም መግደላዊትና የቀለዮጳዋ ማርያም የቀሩትም ቅዱሳት አንስት በዕለተ ዓርብ ጌታ ተሰቅሎ ሞቶ ከመስቀል ወርዶ እስኪቀበር ድረስ ቀኑን ሁሉ ከዚያ ቆመው ሲያለቅሱ የዋሉበት ቦታ ነው ይባላል። ማቴ.፳፮፥፶፮ ማር.፲፭፥፱ ሉቃ.፳፫፥፵፱ ከዚያ

አልፎ ወደ ትልቁ መቅደስ መግባት ነው። ትልቁ መቅደስ የሚባለው አልፎ አልፎ ትላልቅ አምደ ወርቆች ቆመውበታል እንጂ የተዘጋ አይደለም። ክፍት ነው። የመጣ ሁሉ ይገባበታል። በመካከሉ የጌታ መቃብር እንደ መቅደላ ሆኖ ተሠርቶ ይገኛል። ይህ ሌሊትም ቀንም ሰው አይለየውም። የጌታ መቃብር የመግቢያ በሩ ከምስራቅ ወደ ምዕ ራብ ነው። ውስጡ ከሁለት የተከፈለ ነው። እንደኛው ክፍል ሰፋ ያለ ሲሆን ሁለተኛው ክፍል ግን በጣም ጠባብ በመሆኑ ከሁለት ሰው የበለጠ አያስቆምም። ወደ ጌታ መቃብር መግቢያ ላይ የሁለት መላእ ክት ሥዕል በቀኝና በግራ ሆኖ የጌታችን የትንሣኤው ሥዕል በመካከል ይታያል። የመላእክቱ ሥዕል የትንሣኤው ዕለት ጧት ለሌቶቹ የም ራች ተነሥቷል ያለበት መታሰቢያ ነው። ወደ ሁለተኛው ክፍል ከመግባቱ በፊት ከመጀመሪያው ክፍል በመካከሉ እንደ ትንሽ ጠረጴዛ የመሰለ የተተከለ ድንጋይ ይገኛል።

ይህ ድንጋይ መልአኩ ጌታ ሲነሣ ከመቃብሩ አንስቶ በላዩ ተቀምጦ ለሌቶች እንደታያቸው የሚዘክርበት ነው። ማቴ.፳፰፥፪-፮ ወደ ጌታችን መቃብር ውስጠኛ ሲገቡ በሩ አጭር ከመሆኑም የተነሣ ለመሳለም ሲገባ አጎንበሶ እንጂ እንደቆመ አያስገባም። የጌታችን መቃብር በ፪ ዕብነ በፈድ ተክ ድኖ ከፍ ያለ መደብ መስሎ ይታያል። የጌታ መቃብር ሌሊትም ቀንም መብራት አይለየውም።

የተወደዳችሁ የክርስቶስ ተከታዮች ሆይ! ከዚህ ፍጹም ከሆነ የጽድቅ ቦታ ገብታችሁ የምታደርጉትን እናንተ ታውቃላችሁ። መቼም ከቤ ታችሁ ወጥታችሁ ከሀገራችሁ ስትነሡ ምኞታችሁና ናፍቆታችሁ ከዚህ ቦታ ለመድረስ ነው። ነገር ግን ከዚህ ቦታ ደርሳችሁ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስን በጋለ ፍቅር በመንፈሳዊ ሰሜት ስትሹት እንጂ በሥጋዊ ሐሳብ ብቻ ብትሹት የምታገኙት በረከት የለም። አስቀድማችሁ ጌታ በወንጌል «ትንሣኤም ሕይወትም እኔ ነኝ» ያለውን ልታስቡ ይገባል። ዮሐ.፲፮፥፳፭ ደግሞም «እነሆ በዘመኑ ሁሉ እስከዓለም ፍጹሜ ድረስ እኔ ከእናንተ ጋራ ነኝ» ማቴ.፳፰፥፳ «ሞቼም ነበርሁ። እነሆም! ለዘላለም ሕይወት ነኝ።» የሚለውን ሊያስታውስ ይገባዋል። ራዕ.፩፥፲፮

ከዚህ ቦታ ድረስ መጥቶ ዋዛ ፈዛዛ መናገር አያስፈልገም። በመን ፈሳዊ ልቅሶና ገዘን ሆኖ እንደማርያም መግደላዊት ጌታን መሻት

ያስፈልጋል። እሷ በነፍሰዋ የወደደችውን ጌታዋን እስክታገኘው ድረስ በመቃብሩ ደጅ እየተመላለሰች ስታለቅስ ጌታ ሌላ ሰው መስሎ አንቺ ሴት ለምን ታለቅሻለሽ አላት። የጥያቄውን ምላሽ እስክትሰማ ድረስ አልተገለጠላትም ነበር። እስከዋም ቁማ እያየችው ማን እንደሆነ አላውቀችም። በውስጣዊ ኀዘን ሰውነቷ ሁሉ እንደሰከረ ሰው ሆና ነበርና። ልቧ በኀዘን ተውጦ እየባከነች ጌታዬን ወሰደውታልና ብላ ወደጎሳዋ መለስ ብላ ስትመለከት የፍቅሯን ብዛት የገዘፈን ጽናት አይቶ ወዲያ ውኑ ጌታ ኀዘንዋን በሚያጽናና ቃል ማርያም ባላት ጊዜ ዓይነ ልቦናዋ ተከፈተ። ጌታ መሆኑን በድምጹ በሰመደችው ቃል ቢጠራት የፈለገችውን እንዳገኘች ተረድታ «ረቡኒ» ብላ እግሩን ለመሳም በቃች።

ዛሬም ቢሆን እንደማርያም መግደላዊት በመንፈሳዊ ልቅሶና ኀዘን ለሚፈልጉት ለወዳጆቹ ይገለጽላቸዋል ከጌታ መቃብር ወጥቶ ፊት ለፊት የሚታየው ትልቅ መቅደስ የግሪክ ኦርቶዶክስ ነው። ከምድር ቤቱ መካከል እንደ ወንበር የሚመስል ድንጋይ ይታያል። ይህ ድንጋይ ያለበትን የምድር እምብርት ወይም ማዕከለ ምድር ነው ይሉታል። ከዚህ መቅደስ ወጥቶ የጌታን መቃብር ወደ ግራ ተቶ ወደ ቀኝ ሲዞሩ ከዚያ ሁለት ቤተ መቅደሶች ይገኛሉ። አንድ የእመቤታችን የቅድስት ማርያም ሲሆን ሁለተኛው የማርያም መግደላዊት ነው። ክርስቶስ «ኢትሲክኖኒ እስመ ኢዐረጉ ኀበ አቡየ፤ ወደ አባቴ አላረግሁምና አት ንኪኝ» ያለበት ቦታ ነው። ዮሐ.፩፥፲፮

እሱን ወደቀኝ ትቶ በጌታ መቃብር ጀርባ ወደ ምዕራብ አቅጣጫ ሲዞር ከዚያ ደግሞ ሁለት ደጃፍ ያለው ቤተ መቅደስ የዮሴፍና የኒቆዲሞስ መቃብር ነው። ዮሴፍ ዘእርማትያስ በዕለተ ዓርብ ከኢሳጦስ ፈቃድ ለምኖ የጌታን ሥጋ ከመስቀል አውርዶ የቀበረው ለራሱ ብሎ በሠራው የአለት ድንጋይ መቃብር ነው። የዚህ ቦታ ባለርስትም እሱ ነበር። ዛሬ በሶርያ ኦርቶዶክስ እጅ ነው። ከጌታ መቃብር በስተምዕራብ ትንሽ ክፍል አለች። ይህችም የግብዖች ናት። የጌታን መቃብር ዞሮ ወደመጀመሪያ በር መግቢያ ተመልሰው ሲወጡ በስተቀኝ ጎጆ የመሰለች ቦታ አለች። እመቤታችን በመስቀሉ አንጻር ቆማ ስታለቅስ የዋለችበት ቦታ ነው። ስሙም «ምቁዋመ ማርያም» ይባላል። በዚህ

ቦታ ያዘነና የተገፋ ሰው እመቤታችን ትሰማዋለች። የግንዘቱን ቦታ ወደ ቀኝ ትቶ ወደ ምሥራቅ በኩል አልፎ ጠባብ ኪፍል ትገኛለች። የኩር አተ ርዕሱ መቅደስ ነው። በመቅደሱም መካከል መቀመጫ የመሰለች በመስተዋት ውስጥ ሆና የምትታይ ጥቁር ድንጋይ አለች። ጌታ ተቀምጦባት የነበረች ናት። ይህ መቅደስ የኢትዮጵያውያን ነበር ይባላል። ይህንን አልፎ ወደ ምስራቅ አቅጣጫ ጸዞ ደረጃ ቁልቁል ወርዶ የእሴኒ መቅደስ የተባለ ይገኛል። አራት የድንጋይ አምዶች አሉበት። ላይኛው ጉልላቱ የኢትዮጵያውያን ነው። መቅደሱ ሁለት ነው። አንዱ የእሴኒ ንግሥት፤ ሁለተኛው የፈያታይ ዘየማን ነው። ይህ ቤተ ክርስቲያን መስቀሉ ከወጣበት ጉድጓድ ጋር የተያያዘ ነው። ጥንታዊ ቦታ ውም ሆነ ይዞታው የኢትዮጵያ ነበር። ነገር ግን በ፲፮ኛው ክፍለ ዘመን ኢትዮጵያ በመሳፍንት ተከፋፍላ ንጉሥ አልባ በነበረችበት ወቅት ማኀበሩ ደኽይቶ ረዳት ባጣ ጊዜ አርመኖች ኢትዮጵያውያንን በምግብ እያታለሉ ወስደውት ቀሩ ይባላል።

ከላይ እንደተነገረው ከዚህ ወደታች ፲፫ ደረጃ ከተወረደ በኋላ ሰፊ ዋሻ ይገኛል። ይህም እሴኒ ንግሥት የጌታን ዕፀ መስቀል ተቀብሮ ያገኘችበት ዋሻ ነው። ከዚህ ተመልሶ ዐሥራ ሦስትና ሃያ ዘጠኙን ደረጃ ወጥቶ በስተቀኝ የሚገኝ መቅደስ የለንጌኖስ መቃብር ነው። ለንጌኖስ ማለት ጌታ ኢየሱስ ክርስቶስ በዕለተ ዓርብ ተለቅሎ ላለ ከ፱ሰዓት በኋላ እንደሮማውያን ሕግ መሞቱንና አለመሞቱን ለማወቅ ቀኝ ጎድኑን በረጅም ጦር ሲወጋው ደምና ውኃ ወጣው። ዮሐ.፲፱፥፴፬ ይህ ሮማዊ ወታደር በፍራቻ የበላዩን ትእዛዝ ለመፈጸም ሲል ያደረገው እንጂ ጌታን አልከዳም ነበር። ስለዚህ በጦር በወጋው ጊዜ ደሙ ተፈናጥሮ የታወረችውን ዓይኑን ቢነካው ወድያውኑ በርታለታለች። በኋላም ሐዋርያ ሆኖ ሲያስተምር በሰማዕትነት ሞተ።

ከዚህ ትንሽ አልፍ ብሎ ወደ ውስጥ ገባ እንደተባለ የሚገኘው «ወተ ክፈሉ አልባላየ ለርእሶሙ ወተአጸው ዲበ አራዝዩ» ተብሎ የተነገረው ትንቢት የተፈጸመበት ቦታ ነው።

እመቤታችን ሰኔ ፳፩ ቀን ቃል ኪዳን የተቀበለችበት ነው ይባላል። ከዚህ መልስ ወደ ሰሜን አቅጣጫ የሚገኘው መቅደስ የላቲኖች ነው።

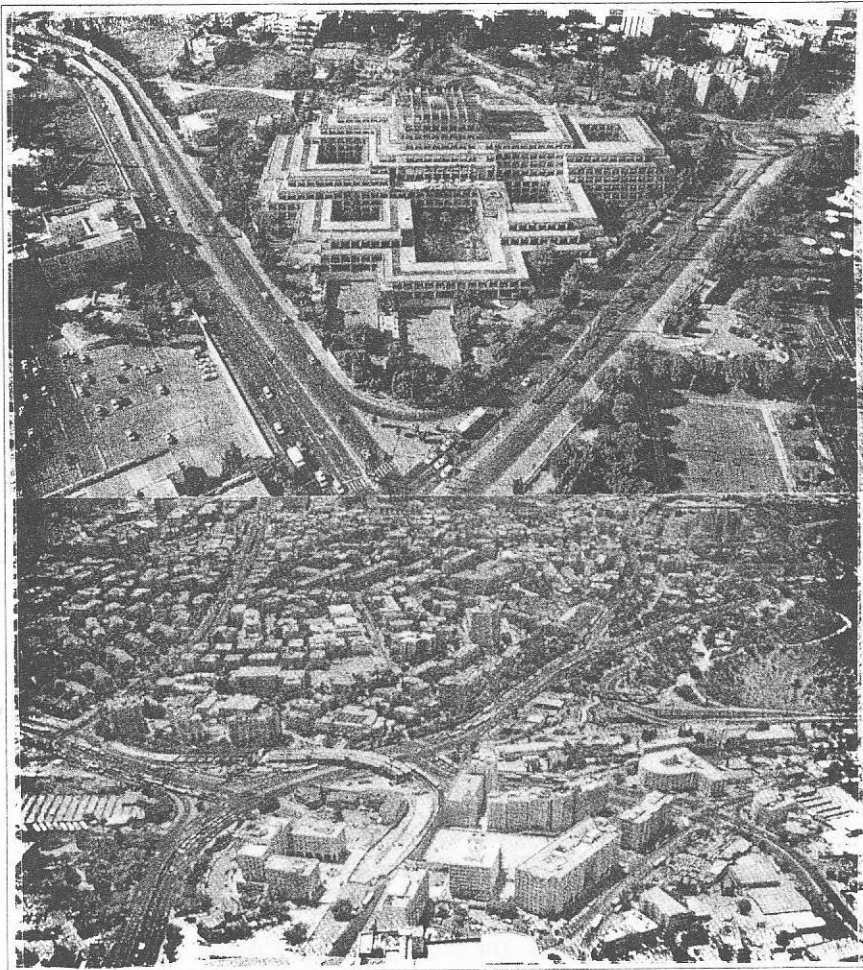
ከላይ እንደተገለጸው «አትንኪኝ» ያለበት ቦታ ነው። ይህ ሁሉ በጎልጎታ ያየነው ነው። ወደ አውደምሕረቱ ወጥቶ ሲኬድ ደግሞ ወደ ግራ አራት መቅደሶች አለ። የመጀመሪያው የሚገኘው መዝገያው የእንጨት ደጅ /በሩ በጣም ጠባብ የሆነ የማርያም ግብጻዊት መቅደስ ነው። ሁለተኛው የቅዱስ ሚካኤል መቅደስ ነው። ጥንቱ ይዞታው የኢትዮ ጽያውያን መቅደስ ነው። ከግብፆች ጋራ የሚያጣለው ይህ ቦታ ነው። በጆርጃን መንግሥት ጊዜ ኢትዮጵያውያን አስር ዓመት ተከራክረው የኢትዮጵያ መሆኑን በፍርድ ቤት ረትተው ተረክበውታል። አሁንም በኢትዮጵያውያን እጅ ነው። ቀጥሎ የሚገኘው በጣም ጠባብ በር ያለው መቅደስ የቅዱስ ዮሐንስ ነው። በውስጡ አንድ የድንጋይ አምድ አለበት። እምዱ ጌታ በቀያፋ ቤት ታስሮ ያደረበት ነው ይሉታል። ይህም በፊት የኢትዮጵያውያን ነበር። አሁን ግን በአርመኖች እጅ ነው።

ከዚህ ቀጥሎ የሚገኘው ሰፊ ደጃፍ ያለው ዘወትር የማይዘጋ ገዳም ዴር አብርሃም የሚባለው ነው። ከታች ከምድር ቤቱ የአብርሃም መቅደስ ሲሆን ከፎቆ ደግሞ የጴጥሮስና የጳውሎስ መቅደስ ይገኝበ ታል። ይህ ገዳም በቀድሞ ጊዜ የኢትዮጵያውያን ይዞታ ነበር። ኢትዮ ጽያውያን መነኩሳት ይኖሩበት ነበር ይባላል። አሁን ግን በግሪኮች እጅ ነው። ከዚህ ተመልሶ ወደ ግራ በኩል ወደ ምስራቅ አቅጣጫ የሚያ ወጣ ትንሽ በር ይገኛል። በዚያ በኩል ወጥቶ የተለያዩ የባህል ዕቃዎች መሸጫ ሱቆች ይገኛል። ከዚያም አልፎ ወደ ምስራቅ አቅጣጫ ሄዶ ወደ ሰሜን አቅጣጫ የሚወስድ መንገድ ይገኛል። በዚያ በኩል ሃያ ሜትር ከተጓዙ በኋላ በስተግራ በኩል ደረጃ ያለው መውጫ ይገኛል። በዚያ ስትወጣ በግራህ የምታየው ሕንፃ የመስኮቶች ቤተክርስቲያን ነው። እሱን አልፈህ የምታገኘው ዴር ሠልጣን የኢትዮጵያን ገዳም ነው። ወደእሱ ሲኬድ ፊት ለፊት የሚታይ አንድ አነስተኛ የገዳሙ መግቢያ በር ነው። በሩን አልፎ ወደገዳሙ ሲገቡ በ፲፮ኛው ክፍለ ዘመን የተሠሩ ትንንሽ የመነኩሳቱ ቤቶች ይታያሉ። በመነኩሳቱ ቤቶች አጠገብ አብርሃም ይስሐቅ ልጁን ለመስዋዕት ያቀረበበት ቦታ ነው የሚል ምል ክት ይታያል። በአጠገቡም የለመለሙ ዛፎች አሉበት። በመጡበት መን ገድ ተመልሶ ደረጃውን ወርዶ ቀድሞ በቀረው ወደ ሰሜን አቅጣጫ

በማምራት አራት መቶ ሜትር ያህል እንደተጓዙ በስተግራ ወደላይ የሚያወጣ መንገድ ይገኛል። በዚያ ወጥቶ ትንሽ እንደተጓዙ ከመንገድ በላይ በቅስት የተሠራ ደርብ ሲደርሱ ወደቀኝ የሚዞር መንገድ ይገኛል። በዚያ የኢትዮጵያ ሊቀ ጳጳስ የሚኖርበት እና የገደማቱ ዋና ጽ/ቤት ይገኛል። ይህ ገዳም አፄ ዮሐንስ በገንዘባቸው አስገዝተው በ፲፰፻፹፫ ዓ.ም በኢየሩሳሌም ለሚኖሩ የኢትዮጵያ መነኩሳት የተሰጠ ነው።

/ኢየሩሳሌም ከተማ በርቀት ስትታይ ይኸንን ትመስላለች/

/ኢየሩሳሌም ከተማ በርቀት ስትታይ ይኸንን ትመስላለች/

ምዕራፍ ሦስት

3. አፀደ ሐምል /ጌቱ ሴማኒ/

አፀደ ሐምል ማለት የአትክልት ቦታ ዛፍ የሞላበት ማለት ነው። ብዙን ጊዜ ጌታችን መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ይጸልይበት ነበር። ይህ ቦታ በመጨረሻ የጸሎተ ሐሙስ ማታ ጌታ ከሐዋርያት ጋር ሳለ አይሁድ በይሁዳ ጠቋሚነት ተመርተው መጥተው ጌታን የያዙበት ቦታ ነው። ጌታችን በዚህ ወዙ እስከሚንጠፈጠፍ ጸልዮበታል። አፀደ ሐምል በሞርያ ተራራና በደብረ ዘይት ተራራ መካከል ባለው ሽለቆ ይገኛል። ጌቱ ሴማኒ የእመቤታችን መቃብርም ከዚያው አጠገብ ነው።

ወደዚህ ለመድረስ በከተማው ውስጥ ለውስጥ ሄዶ በምስራቁ በር ወጥቶ ቁልቁል ወርዶ ፈለገ ቁድሮስን ወይም ቀላተ ዮሳፍጥን ተሻግሮ ወደ ደብረ ዘይት መውጫ ጥግ ላይ ነው። አፀደ ሐምል በተባለው ቦታ አሠራሩ ልዩ የሆነ ቤተክርስቲያን አለበት። ይዞታው የካቶሊኮች ነው። ከቤተክርስቲያኑ ውጭ ወደ ሰሜን አቅጣጫ ጌታ በነበረበት ጊዜ የነበሩ በጣም ያረጁ ወይራዎች ለታሪክ ተጠብቀው የቆዩ አሉ። አፀደ ሐምል በአጠገቡ ወደታችና ወደላይ ብዙ የአይሁድ መቃብር ይታይበታል። ከአፀደ ሐምል ሆኖ ወደማዶው ወደ ቤተ መቅደሱ ሲመለከቱ ከጥጉ በጣም የቀረበ የቅዱስ እስጢፋኖስ ቤተክርስቲያን ይታያል። በዚህ ቦታ ቅዱስ እስጢፋኖስ በድንጋይ ተወግሮ የሞተበት ነው። ወደ ቤተ መቅደሱ ሳይገቡ በደጁ አጠገብ ወደቀኝ ሲዞ አለት አለ። አለቱ አስተውሎ ለተመለከተው ስሙ በላዩ የተወቀረ ደረጃ ይታያል። በዘመነ ኦሪት ወደ ቤተ መቅደስ መውጫና መግቢያ ነበርና አይሁድ ቅዱስ እስጢፋኖስን እየጎተቱ በዝያው አውርደው ከግርጌ ሲደርሱ በድንጋይ ወግረው ገደሉት። /ግብ.ሐዋ.ም፤/ በቅዱስ እስጢፋኖስ ስም የተሠራው ቤተ ክርስቲያንም ከዚህ ቦታ ላይ ነው።

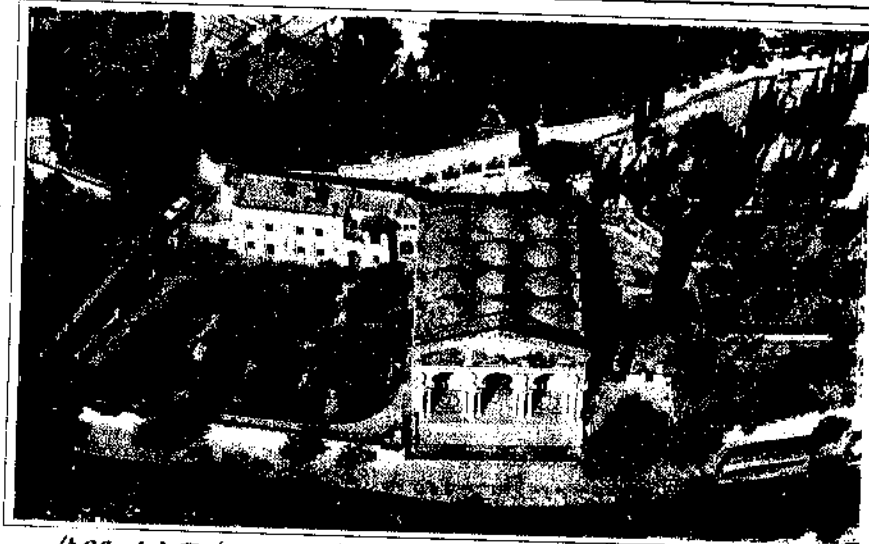
ከእስጢፋኖስ ቤተክርስቲያን የአስፋልት መንገድ ወደ ሰሜን አቅጣጫ ተሻግሮ ትንሽ አልፍ ብሎ ወደ ግራ በደረጃ የሚያወርድ መንገድ አለ። ወደ እመቤታችን መቃብር ወደ ጌቱሴማኒ የሚወስድ ነው። በዚህም ሲሄዱ በመጀመሪያ ፲፭ ደረጃ ወርዶ ከደጃፍ ይደርሳል። ከገቡም በኋላ ፱፰ ደረጃ ወደታች ይወረዳል። ወለሉ ላይ ሲደርሱ የእመቤታችን

መቃብር ወደ ምሥራቅ አቅጣጫ እንደ መቅደስ ሆኖ ተሰርቶ ለብቻው በመካከል ቁጥ ይታያል። ሰው ሁሉ ወደ ውስጥ እየገባ ተሳልሞ ወደ ጌታ አይመለስም። በሁለተኛው በር እየወጣ ወደ ምስራቁ ጥግ ያሉት መቅደሶችንና ሥዕሎችን ይሳለማል። ጌቱ ሴማኒ የእመቤታችን መቃብር ብቻ ሳይሆን የእናት አባቷ የኢያቂምና የሐናም መቃብር በጌቱ ሴማኒ ውስጥ ነው። ገና በደረጃው ሲወረድ ወደቀኝ ያለው መቃብር የኢያቂምና የሐና መቃብር ነው። የእመቤታችን መቃብር ተሳልመው ሲመለሱ ወደ ምዕራቡ በኩል አንድ መቅደስ አለ። በቀድሞ ጊዜ ከጣራው በላይ የሚንጠበጠብ ውኃ ነበረው ይባላል። በአሁኑ ግን የሚታይ ውኃ የለውም። ይህም ቤተ መቅደስ ቀደም ሲል የኢትዮጵያውያን መቀደሻ ነበር ይባላል። ዛሬ ግን በአርመኖች እጅ ነው። ግብዎች በአርመኖች ፈቃድ ይቀድሱበታል።

ይህ ቦታ በቀድሞ ጊዜ የኢያቂምና የሐና ርስት ነበር። በኦሪቱ ሥርዓትና ሕግ መሠረት ነው። ሰው ሲሞት የሚቀበረው በራሱ ርስት ስለነበር አባት እናቷ ኢያቂምና ሐና ርስታቸው በሆነው በዚህ ቦታ ተቀብረዋል። በኋላም እመቤታችንም በእናት በአባት ርስት ተቀበረች። ርስትነቱ ለመቃብር ብቻ ሳይሆን የአትክልት መትከያም ነበር። መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስም በዚህ ቦታ አዘውትሮ ይገኝ ነበር። ለዚህ ነው ይሁዳ ባወቀበት በለመደበት ጌታን ለማስያዝ ወታደሮችን መርቶ ወደዚህ ዋሻ በሌሊት የመጣ። ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ የጸሎተ ሐሙስ ማታ በጽርሐ ጽዮን ሥርዓተ ቁርባንን ካሳየ በኋላ ወደዚህ ቦታ መጥቶ ይጸልይ ነበር። ሦስቱን ጴጥሮስንና ዮሐንስ ያዕቆብን ይዞ ከዋሻው ወጥቶ በቀኝ በኩል ወዳለው የአትክልት ቦታ ገባ። ከዚህ ቀደምም ለነዚህ ደቀመዛሙርቱ በደብረ ታቦር ምስጢረ መለኮቱን እንደገለጸ ላቸው በዚህም ቦታ የሕማማቱንና የሞቱን ሁኔታ ከማስረዳቱ በተጨማሪ ወደፊተና እንዳይገቡ ይጸልዩ ዘንድ የመከረበት ቦታ ነው። በማግስቱም ዓርብ በመስቀል ተሰቅሎ እንደሚሞት በሦስተኛው ቀንም ከመታን እንደሚነሣ እየደጋገመ ይነግራቸው የነበረ በዚህ ቦታ ነው። «ጌታም ነፍሱ እስከ ሞት አዘነች። ከዚህ ሆኖችሁ ከኔ ጋር በጸሎት ትጉ» ያላቸው ከዚህ ነው ማቴ.፳፮+፴፰ ከሰማይ የሚያጽናናው መልአክ የመጣለትም ከዚህ ቦታ ነው።

ይህ ቦታ ቀድሞ በቆስጠንጢኖስ ዘመን ቤተክርስቲያን ተሠርቶበት ነበር። ጌላ በተገባላት ጊዜ ፈርሶ ለብዙ ዓመታት ሳይሠራ ኖሯል። አሁን በቅርቡ ጊዜ ካቶሊኮች ቤተክርስቲያን ሠርተውበታል። በዚህ በአትክልት ቦታ ያሉ እኒያ በጣም ያረጁ ጭ የወይራ ዛፎች እስከ ሰባት ሺህ ዘመን መቆየት ይችላሉ ብለው የአሁኑ ዘመን ተመራማሪዎች ይናገራሉ። ጌታም በዚህ ሲጸልይ ቆይቶ ሦስቱን ደቀመዛሙርቱን ይዞ ሌሎች ሐዋርያት ወዳልበት ወደ ዋሻ መጣ። በዚህም ዋሻ ጥቂት እንደቆየ «ተነሡ እንሂድ አሳልፎ የሚሰጠኝ መጣ አላቸው።» ይህንንም እንዳላቸው ወድያውን ይሁዳ አስቆርታዊ ጦርና ዱላ ጎመድ የያዙ ጨለማ ነበረና ፋኖስ ያበሩ ወታደሮችን አስከትሎ መጣ። ጌታንም ከደቀመዛሙርቱ ጋራ ባገኘው ጊዜ ደንግጦ እየደጋገመ መምህር ሆይ! መምህር ሆይ! እያለ ሊስመው ቀረበ። ጌታን ሊይዙ ተልከው ከእርሱ ጋር የመጡትንም ሲያመለክታቸው እኔ ቀርቤ የምስመው እሱን ነውና ያዙት እንዳያመልጣችሁ ብሎ አስጠንቅቋቸው ነበር። ይህንንም ማለቱ ከዚህ ቀደም ብዙ ጊዜ ሊይዙት እንደፈለጉና እንዳመለጣቸው ያውቅ ነበርና ስለዚህ ነው። ሉቃ. ፱፥፳፱፤ ዮሐ.፯፥፱-፳፱።

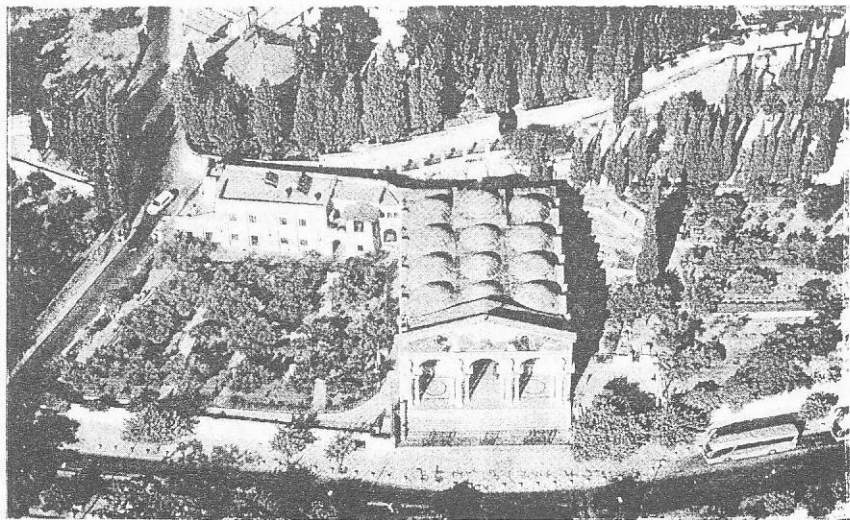
እነዚህም ወታደሮች መሳሪያ ይዘው ታጥቀው ተሰልፈው መምጣታቸው እኛ ሳንሞት ደማችን ሳይፈስ መምህራችንን አናስይዝም አሳልፈን አንሰጥም የሚሉ ቢገኙ ለማስፈራራትና ለማስደንገጥ ነበር። ጌታ ግን ጥንቱንም የመጣው ለዚህ ነውና እጁን ለእስራት ሰውነቱን ለሞት በፈቃዱ አሳልፎ ሰጠ። እንደ አመፀኛ፤ እንደ ወንጀለኛ በፍርድ የሚሞትበትን ምክንያት ለጠላቶቹ ሊሰጥ አልፈለገም። ማታውኑ ከደቀ መዛሙርቱ ጋራ ከጽርሐ ጽዮን ወደ ጌቲሴማኒ በወረደበት መንገድ በፈለገ ቁድሮስ ተሻግሮ ከቤተ መቅደሱ በታች ወዳለው ወደ ሐና ቤት ይዘውት መጡ። ከዚያም አስረው እያንገላቱ ወደ ቀያፍ ወደ ሐና ቤት እያሉ ያለ ዕረፍት ሌሊቱን ሁሉ ሲያመላልሱት አድረዋል። ዮሐ.፲፫፡፲፱፥፳፱ በዚህ ጊዜ ከሐዋርያት ጴጥሮስና ዮሐንስ ብቻ ተከትለውት እስከ ሊቀ ካህናቱ ቤት ድረስ ሄደው ነበር።

/አዕደ ሐልዎ /ጌቲ ሰማኒ/ ተብሎ የሚጠራው ስፍራ ይኸን ይመስላል/

3.1. ፍኖተ መስቀል

ፍኖተ መስቀል ማለት ጌታችን መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ከጸላጦስ አደባባይ አንስቶ መስቀሉን ተሸክሞ እስከተሰቀለበት ተራራ እስከ ቀራንዮ ድረስ የተጓዘበት መንገድ ማለት ነው። ጌታችን መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ሐሙስ ማታ እንደተያዘ ሌሊቱን ሁሉ መከራ ሲቀበል አድሮ ዓርብ ጧት የአይሁድ ሽማግሌዎችና አለቆች ተሰብስበው ጌታን ወደሹሙ ወደጸላጦስ ቤት ይዘው ሄዱና ይህ ሰው ከሕጋችን ጋራ የማይስማማ ትምህርት ሕዝቡን ያስተምራልና እንደ ሕጋችን ሞት ይገባዋል። ንጉሥ ነኝ። እያለም ሕዝቡን ያታልላል በማለት በሹሙ ፊት ቀርበው ይከሱትና ያጣሉት ነበር። ጸላጦስ ግን ብዙ ቢዋሹበትና ቢከሱት አላመናቸውም ነበር። ምክንያቱም መርምሮ በደል አላገኘበትምና። ሲያድነውም አስቦ ነበር። ግን አልተቻለውም። የጸላጦስ አደባባይ የሚገኘው ከጌቲሴማኒ ተነሥቶ ወደ ምዕራብ አቅጣጫ ትንሽ አቀበት ወጥቶ የምስራቁ በር በቀድሞ ጊዜ የአንበሳ በር የሚባለው ወደ ውስጥ ገብቶ ፱ ዓመት በደዌ ጻኛ በአልጋ ቁራኛ ተይዞ የነበረ መጸጉዕ የተፈወሰበት ቦታ ይገኛል። እሱን አልፎ በቀጥታ ሦስት መቶ ሜትር ያህል ተገዝ በስተግራ የጸላጦስ አደባባይ ይገኛል። ወደታች ወደ ጌቲሴማኒ

/አፀደ ሐልዎ /ጌቲ ሰማኔ/ ተብሎ የሚጠራው ስፍራ ይኸን ይመስላል/

ሲሄድ ወደ ቀኝ ይቀራል በቀድሞ ጊዜ ስሙ በዕብራይስጥ ገበታ ወይም ገበጣ ይባል ነበር። በግሪክኛ ደግሞ ሊቶስጥራ ይባላል። ትርጓሜው ንጥፍ ድንጋይ ማለት ነው። ዮሐ ፲፱፥፲፪

ይህ ቦታ በቱርኮች ዘመን የወታደር ሰፈር አድርገውት ነበር። ዛሬ ግን እስላሞች ት/ቤት አድርገውታል። በቀድሞ ጊዜ እየተገባ ይታይ ነበር። አሁን ግን ማንንም ሰው አያስገቡም ተዘግቷል። በየዓመቱ ዓርብ የሰቅለት ክርስቲያኖች ሁሉ መከራውን ለመዘከር መስቀሉን ተሸክመው ወደ ጎልጎታ የሚመጡት ከዚህ ከጴላጦስ አደባባይ በመነሣት ነው። ካቶሊኮች በየዓምንቱ ዓርብ ዓርብ ከዚህ እየተነሡ ጉዞ ያደርጋሉ። ይህ ቦታ አምላክ ሥጋ ለብሶ በፍጡሩ ፊት እንደበደለኛ ተከሶ የተመረመረበት ቦታ ነው። ጴላጦስ ጌታችን ሲመረምር አዳራሽ አግብቶ ለብቻው የተከሰበትን ነገር ጠየቀው። ለብቻው አቁሞ መጠየቅ የሮማውያን ልማድ ነበርና አይሁድ ግን በዚህ ጊዜ በዓለ ፋሲካ ደርሶባቸው ነበርና ስለበዓሉ ክብር ሲሉ ወደ ፍርድ ቤት አልገቡም። ከውጭ ተሰብስበው እርስ በእርሳቸው ይተራመሱ ነበር። የመጡበትም ጉዳይ የከሰሱት ሰው እንደፈቃዳቸውና እንደምኞታቸው ለመስቀል ነበር። ጴላጦስም ጌታን ለብቻው በጥያቄ ከመረመረው በኋላ በአዳራሹ ወደ ውጭ ብቅ ብሎ በዚህ ሰው ለሞት የሚያበቃ በደል የሚያስከስስበት ምክንያት አላገኘሁበትም ያውላችሁ አላቸው። እነሱም «እንደ ሕጋችን ሞት የሚገባው ሰው ነው። አራሱን ከእግዚአብሔ ጋራ አስተካክሏልና ሞት ይገባዋል ስቀለው ስቀለው እያሉ መለሱለት።» አሉም እንደገና ለብቻው ጠይቆ መርምሮ የሚሞትበት በደል እንደሌለበት ተረድቶ ከአዳራሹ ወደ ውጭ ወጥቶ ውኃ አስመጥቶ በሕዝቦች ፊት እጁን ታጠበ። ከዚህም ሰው ደም ንጹህ ነኝ ሞት አልፈርድበትም እያለ ሐቁን መስክረ።

አይሁድም ይህ ሰው ንጉሥ ሳይሆን ንጉሥ ነኝ ብሏልና ንጉሥ ነኝ የሚል ሁሉ የቁሳር ተቃዋሚና ጠላት ነው። የቁሳር ወደረኛ መሆኑን እኛ እየመሰከርን አንተ ግን የቁሳር ሹም ሆነህ ብትለቀው አንተ ታውቃለህ እያሉ ጴላጦስን አስፈራርተውታል። ጴላጦስም ይህንን ሲለማ በራሱ ክስ እንዳይመጣበት ፈርቶ ጌታችን ገርፎ ያ ሰው ያውላችሁ ብሎ እንዲሰቅሉት አሳልፎ ሰጥቷቸዋል። ይህንንም ያለበት ቦታ በፊት ከነበረው ፍርድ ቤት ወጥቶ ወደ ጌቴሴማኒ የሚወስደውን መንገድ ተሸግሮ

ይገኛል። ዛሬ ይዞታው በላቲኖች እጅ ነው። ከዚህ በኋላ ጌታችን ወታደሮችን ተቀብለው ወደ ሌላ አዳራሽ አግብተው ልብሱን ገፈው ሌላ ቀይ ልብስ አልብሰው የእሾህ አክሊል በራሱ ላይ ደፍተው ዘንግ በእጁ አስይዘው ሎቱ ስብሐት ንጉሥ ከሆንህ ለአንተ ስግደት ይገባል። ልብስ መንግሥት ያምርብህ ይሆን? ክርስቶስስ ከሆንህ ትንቢት ንገረን እያሉ ፊቱን እየሸፈኑ ራስ ራሱን በዘንግ እየመቱ ከተሳለቁበትና ካፌዙበት በኋላ ይህንን ያለበሱትን ልብስ ገፈው የቀድሞ ልብሱን አልብሰው መስቀሉን ተሸክመው ወደሚሰቀልበት ቦታ ወደ ቀራንዮ ሲወስዱት የተነሳበት ከላይ እንደተገለጸው ገበታ ተብሎ ይጠራል።

ከዚህ ከጴላጦስ አደባባይ ተነስቶ መስቀሉን ተሸክሞ መከራውን ታግሦ ወደ ቀራንዮ የተጓዘበት መንገድ እስከ ቀራንዮ ድረስ እየወደቀ የተጓዘበት ፍኖተ መስቀል ይባላል። መንገዱ ከምስራቅ ወደ ምዕራብ አቅጣጫ ይወስዳል። ቦታውና መንገዱን ለማወቅ የሚፈልግ ሰው ዓርብ በየዓምንቱ በ፱ ሰዓት ላቲኖች ዘወትር ጉዞ ከሚያደርጉበት እነሱን ተከትሎ ማየት /ማወቅ/ ይችላል። ገበታ ወይም ሊቶስጥራ ከተባለው ጌታ በጴላጦስ ፊት ከቆመበት ቦታ ጀምሮ እስከመካኒ ትንሣኤው ድረስ በዕለተ ዓርብ የሆነውን ሁሉ እያነበቡና እየተረኩ ወደ ላይ ይገባሉ። በየጉዞው ቦታ ላይ ጸሎት የሚያደርጉባቸው ፲፬ ምዕራፍ ይሆናል።

3.2. የፍኖተ መስቀል ምዕራፋት

የፍኖተ መስቀልን ምዕራፍ ቁጥሩን ባገሩ ሰዎች እንደሚነገረው ታሪኩን እንመለከታለን። መጀመሪያው ምዕራፍ ጌታ ከጴላጦስ ፊት ለፍርድ የቆመበት አደባባይ ነው። ስሙም በዕብራይስጥ ገበታ በግሪክ ሊቶስጥራ ይባላል። ፪ኛው ምዕራፍ ከሊቶስጥራ ወጥቶ ወደ ጌቴሴማኒ የሚወስደውን መንገድ ተሸግሮ ጴላጦስ ጌታን ገርፎ ያ ሰው ያውላችሁ ያለበት ነው። የቦታውም ስም እስከዛሬ ጌታ የተገረፈበት ይባላል። በበላዩ ላቲኖች ገዳም ሠርተውበታል።

፫ኛው ምዕራፍ የቀደመውን ስፍራ ወደ ኋላ ትቶ ወደ ምዕራብ የሚወስደውን መንገድ ይዞ በደማስቆ በር መግቢያ ወጥቶ ወደ ቤተ መቅደስ የሚያሳልፈውን መንገድ ሲደርስ ከመጋጠሚያው ላይ ወደግራ የሚቀረው የእርመን ካቶሊክ ቤተክርስቲያን ያለበት በሩ በብረት የታጠረ ትንሽ ክፍል ነው። ጌታ ከዚህ ሲደርስ ከግርፍቱ ጽናት ከመስቀሉ ክብደት የተነሣ የወደቀበት ነው። ስለዚህ በመጀመርያ የወደቀበት ቦታ ይባላል።

፱ኛው ምዕራፍ ከሦስተኛው ምዕራፍ ጥቂት ወረድ ብሎ ከአርመን ካቶሊክ ገዳም በስተግራ ካለው ማዕዘን ሲደርሱ እናቱ ድንግል ማርያም እያለቀሰች ከልጅዋ ጋር የተገናኘችው ቦታ ነው።

፳ኛው ምዕራፍ ከ፱ኛው ምዕራፍ ፩ ሜትር ያህል ወደ ደቡብ አቅ ጣጫ ከተጓዙ በኋላ ወደ ቀኝ የሚታጠፈው መንገድ ነው። ከዚህ ከመ ታጠፈው ሲደርሱ ቁልቁል የሚሄደውን ትቶ በስተቀኝ በኩል ባለው መጋጠሚያ ላይ ነው። በዚህም ቦታ ስምዖን ቀሬናዊ የሚባል ሰው ከአርሻው ውሎ ወደ ቤቱ ሲመለስ ወታደሮች አጋጣሚ አግኝተውት የጌታን መስቀል እንዲሸከም አስገድደው እየጎተቱ ወስደው ያሸከሙበት ቦታ ነው። እንዲህ ያለ ተግባር በወታደሮቹ ዘንድ የተለመደ ነበርና እንዲህ አደረጉ። በዚህ ላይ ላቲኖች ትንሽ መቅደስ ሠርተውበታል። ስሙም በእሱ የስምዖን መቅደስ ይባላል። ይህ ስምዖን የተባለ ሰው የአስክንድ ርና የሮፎስ አባት ነው። ማር.፲፭፥፳፩። ጳውሎስም በሮሜ መልአክቱ በ፲፮፥፲፱ በሰላምታው ውስጥ ሮፎስን ያነሳዋል። እነዚህ ሁለቱ ልጆቹ ቁጥራቸው ከ፩፻ አርድአት ነው። ይህ ሰው ምንም እንኳ ሳያስበው ተገ ድዶ ቢሆንም የጌታን መስቀል በመሸከሙ የበረከተ መስቀሉ ተሳታፊ ሆኗልና ስለሆነ እድለኛ ሰው ነው።

፳ኛው ምዕራፍ የዘንግ ውርወራ ያህል ተጉዞ ጌታ ከዚህ ቦታ ሲደርስ ቤሮና ወይም ሰራጽታ የምትባል ሴት ከግርፋቱ ጽናት ከመ ስቀሉ ክብደት የተነሣ ፊቱን የደም ወዝ አልብሶት ብታየው አዝና ፊቱን በነጭ መሐረም ስትጠርግለት ወድያውኑ አምላክነቱን የሚገልጥ ለበጎ ስራዋም ተስፋ የሚሰጥ ሃይማኖቷዋን የሚያበረታ የፊቱ መልክ በመሐረሙ ላይ ተስቡበት ተገኘ። እሷም በዚህ ምክንያት አምነቷ እጅግ የፀና ሆነ። የዚችን ታሪክ ወይም በጎ ሥራዋን የሚናገር ወንጌላውያን በጻፉት ወንጌል አይገኝም። ነገር ግን እንዳንድ ክርስቲያኖች በአፈ ታሪክ ይናገራሉታል። አንዳንድ አባቶችም ስለዚች ሴት ሲናገሩ ለ፲፪ ዓመታት ያህል ደም ሲፈሳት ቆይታ የጌታን ልብስ ጫፍ በመዳሰሷ የዳነች ሴት ናት ይላሉ። በዚህ ፳ኛው ምዕራፍ ላይ የግሪክ ካቶሊክ መቅደስ ሠርተ ውበታል። ዓርብ ዓርብ በየሳምንቱ ይከፈታል።

፳ኛው ምዕራፍ ከስድስተኛው ምዕራፍ በግምት አንድ መቶ ሜትር ያህል ተጉዞ ወደላይ ወጣ ብሎ ወደ ምዕራብ አቅጣጫ በሚያስኬደው

መንገድ ከሰሜን አቅጣጫ መጥቶ ጽርሐ ጽዮን በሚያልፈው መስቀለኛ መንገድ ከመጋጠሚያው ላይ ነው። በጌታችን ዘመን የከተማው መጨ ረሻ የምዕራቡ በር ይህ ነበር ይባላል። በዚህም ቦታ ትንሽ መቅደስ አለበት። በውስጡ በቀድሞ ዘመን የነበሩ አዕማድ ናቸው እያሉ ያሳ ያሉ። መቅደሱ የላቲኖች ነው። እንደታሪኩ ይህ ቦታ ጥንት የከተማው በር ነበር ይባላል። እንደዚህ ከሆነ ጎልጎታ ከከተማው በጣም ሩቅ አል ነበረም። /ዮሐ.፲፱፥፩/

፳ኛው ምዕራፍ ከሰባተኛው ምዕራፍ በ፲፮ ሜትር ያህል ወደላይ ወጣ ብሎ ይገኛል። ጌታ መስቀሉን ተሸክሞ መከራ መስቀልን እየተ ቀበለ ሲሄድ ሴቶች አይተው እያለቀሱ ሲሰክተሉት ወደነሱ መለስ ብሎ እናንተ የኢየሩሳሌም ልጆች ለኔ ማልቀሳችሁ ቀርቶ ለራሳችሁ አልቅሱ ያለበት ቦታ ነው። ሉቃ.፳፫፥፳፯ ጌታ ይህን ማለቱ ከ፱ ዘመን በኋላ የሚ መጣውን መከራ በትንቢት ሲነግራቸው ነው። በዚህ በ፳ኛው ምዕራፍ የኢትዮጵያ ንብረት የሆኑ አራት ቤቶች በአጠገቡ አሉበት።

፱ኛ ምዕራፍ ከስምንተኛ ምዕራፍ ወደ ፯ኛው ምዕራፍ ተመልሶ ወደ ጽርሐ ጽዮን በሚወስደው መንገድ ሁለት መቶ ሜትር ያህል ከተጓዙ በኋላ ከመስከብ ቤተክርስቲያን ሲደርሱ ወደ ቀኝ በደረጃ የሚያስወጣ መንገድ አለ። በሱ ወጥቶ በቀጥታ ወደ ኢትዮጵያ ገዳም ወደዴር ሠልጣን መግቢያ በሰሜኑ በር ላይ ይገኛል። በዚህ በዘጠነኛው በር አንድ የቆመ ድንጋይ አምድ አለበት። ጌታ ከዛ ላይ ሲደርስም ወድቆ ነበር። ይህ ቦታ ዛሬ መንገድ መግቢያ መሆኑ እየቀረ ወደጎልጎታ በመጣበት እንደገና ወደኋላ ተመልሶ ደረጃውን ጨርሶ ወርዶ ወደቀኝ በመንደሮቹ መካከል ዞር ወደ ጎልጎታ ደጅ ይመጣል። ይሁን እንጂ በአሁኑ ጊዜ ከ፱ ዓመት ጀምሮ ዴር ሠልጣን የኢትዮጵያ ገዳም መተ ላለፈው በሩ ስለማይዘጋጅ ቀኑን ሁሉ ክፍት ሆኖ ስለሚውል በቀን የሚመጣ ተሳላሚ በቀጥታ በኢትዮጵያ ገዳም እያለፈ ጎልጎታ ይገባል። ሌሎች ምዕራፎች ግን በጎልጎታ ውስጥ ናቸው። ከዚህ ቀጥሎ ፲ኛው ምዕራፍ ልብሱን የገፈፉበት ፲፩ አስተኝተው ከመስቀሉ ጋራ የቸነከሩ በት፤ ፲፪ ሲሰቅሉት መስቀሉ የቆመበት ፲፫ ዮሴፍና ኒቆሊሞስ ከመስ ቀሉ አውርደው የተሸከሙበት ፲፱ኛ የተገነዘቡት፤ ፲፭ኛ ከመቃብሩ ያኖ ሩበት ነው። ስምንትና ስድስት ዐሥራ አራት ይሆናል የፍኖተ መስቀል ምዕራፎች እነዚህ ናቸው።

ምዕራፍ አራት

4. ጽርሐ ጽዮን

ከዚህ በኋላ በዚህ በኢየሩሳሌም ውስጥ ያሉ ቦታዎች ከጎልጎታ ቀጥሎ ጽርሐ ጽዮን መንፈስ ቅዱስ በአምሳኛው ቀን ወርዶ ለሐዋርያትና ለሰባ ሁለቱ /፪፪/ አርድዕት ለቅዱሳት አንስት ቋንቋ የገለጸላቸው ቦታ ነው። ጽርሐ ጽዮን በመጀመሪያ ንጉሡ ዳዊት የቆረቆረው ሰፈር ነው። የዳዊት መቃብርም የሚገኘው በዚሁ ቦታ ነው። ጌታም በዕለቱ ሐሙስ ምስጢረ ቁርባንን ያሳየበትና የሐዋርያትን እግር ያጠበበት ቦታ ነው። ሐዋርያትም ከኢየሩሳሌም ወጥተው ወደ ሌላ ከመሄዳቸው አስቀድሞ ከዚህ አካባቢ አይለዩም ነበር። ጽርሐ ጽዮን በአሁኑ ጊዜ የሚገኘው ከቅጥሩ ውጭ ነው። የዋና ገዳም ባለቤት የጀርመን ካቶሊክ ነው። ቤተክርስቲያኑ ደርብና ምድር ሆኖ እንደካቶሊኮች ሥርዓት ከታችኛው ከምድር ቤቱ በመካከሉ የእመቤታችንን አስክሬን የመሰለ ዙርያው የታጠረ አለበት። በየጥጉ ዙርያውን ደግሞ የሚያስቀድሱባቸው መቅደሶች ይታያሉ። እመቤታችን ስታርፍ ገንዘው ይዘዋት የሄዱ ወደዚህ መቅደስ ነበር። የምድር ቤቱ እንደዚህ ሲሆን የላይኛው ደግሞ ቤተ ክርስቲያኑ ሰፊ ነው። ሁልጊዜም ይቀድሱበታል። ሕዝቡ የሚቆምበትና የሚያስቀድስበት የሚለየው አንድ ደረጃ ብቻ በመካከል አለ።

በኢየሩሳሌም የሚኖሩ የኢትዮጵያ ገዳማት ማኅበር በዓመት አንድ ጊዜ በዚሁ ቤተክርስቲያን የበዓል ጳራቅሊጦስ ቀን ጸሎተ ፍታት ያደርሱበታል። ለዚህም ጉዳይ የገዳሙ መነኮሳት ትብብር ስለሚያደርጉላቸው ነው እንጂ ኢትዮጵያውያኑ በዚሁ ቦታ መብት ኖሯቸው አይደለም። በዚህ በጽርሐ ጽዮን አካባቢ የሊቀ ክህናቱ የሐናና የቀያፋ የሁለቱ ቤቶቻቸው በዚሁ ስለነበር የጸሎተ ሐሙስ ማታ ጌታን አስይዘው ካንዱ ቤት ወደ አንዱ እያመላለሱ ሲጠይቁትና ሲመረምሩት ያደሩት በዚሁ ጽርሐ ጽዮን አካባቢ ነው። የዳዊትና የሰሎሞንም መቃብራቸው ከዚሁ አጠገብ ነው። ቀድሞ ቤተ መቅደስ ተሠርቶበት በነበረ ቦታ

ዛሬ ሁለት የእስላም መስጊድ ተሠርቶበታል። ከዘመነ ብሉይ ጀምሮ እስከ ዘመነ ሐዲስ የተቀደሰ የተከበረ ቦታ ነው። በዘመነ ብሉይ የእግዚአብሔር አምልኮትና አገልግሎት ሲፈጸምበት የነበረ ሲሆን በዘመነ ሐዲስም ጌታ እስከ ጊዜ ሞቱ በዚሁ ቦታ እየተመላለሰ ለሕዝበ እስራኤል ወንጌልን ያስተማረበት ቦታ ነው። «ቤተ አቡየ» ብሎ ያከበረው ቦታ ነው። ዛሬም ቢሆን የተከበረና ደጅ የሚጠኑትንም የሚያከብር ቅዱስ ቦታ ነው።

4.1. አይሁድ የሚያለቅሱበት ቦታ

እስራኤል ከሮማውያን መንግሥት ዘመን ጀምረው ጥቃትና ውርደት በዝቀባቸው የአሕዛብ ነገሥታት ቀንበር ከብደባቸው መንግሥታቸው ጠፍቶባቸው መቅደሳቸው ፈርሶባቸው ሕዝባቸው በዓለም ተበትኖ ለሁለት ሺሕ ዘመን ያህል ኑረዋል። ይኸንን ሁሉ እያስታወሱ እንባቸውን ሲያፈሱ ወደ እግዚአብሔር የሚጸልዩበት ከቤተ መቅደሱ አጥር ውጭ በስተምዕራቡ ተለይቶ የታወቀ ቦታ አላቸው። ከዚያ እየሄዱ በየጊዜው ያለቅላሉ ይጸልያሉ። ዋናው የታወቀ የለቅሷቸው ቀን ግን ዓርብ ከእኩለ ቀን በኋላ ነው።

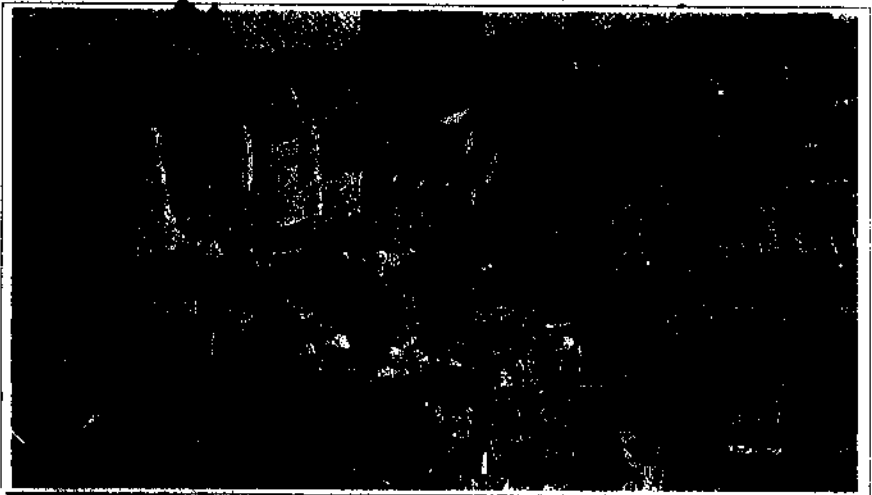
4.2. መቃብረ ነገሥት

መቃብረ ነገሥት የሚባል ከከተማው ውጭ በስተሰሜን ከምድር ውስጥ ያለው ዋሻ ነው። መቃብረ ነገሥትም ሲባል የነገሥታት እስራኤል መቃብር አይደለም። ይህ ከዚህ በላይ መቃብር የተባለው ግን ነገሥተ አዳያቢን የተባሉ ከከለዳውያን የመጡ ናቸው። ከአረማዊነት ወደ ኦሪት እምነት የገቡ ነበሩና በዚህ ምክንያት በአምልኮተ እግዚአብሔር ተሰበው ኢየሩሳሌምን በጣም ስለወደዱት በከተማው ውስጥ እያሌቤቶችን ሠርተው ልጆቻቸውንና ቤተሰቦቻቸውን ያስተምሩ ነበር። መቃብራቸውም ከቤተሰቦቻቸው ጋር እንዲሆን በዚህ በኢየሩሳሌም መሆኑን ስለመረጡ ምድር ቆፍረው ዋሻ ፈልፍለው መቃብራቸውን አሠርተዋል። የእነዚህ ነገሥታት ታሪክ የሴፍ የሚባል ጸሐፊ የሮማውያንና የአይሁድ ጦርነት ብሎ በጻፈው መጽሐፍ ውስጥ በጂኛው ጽሑፍ በጂኛው ምዕራፍ መጨረሻ ይገኛል። የእስራኤል ነገሥታት መቃብር ግን እርግጠኛው ስፍራ በወዴት እንደሆነ አይታወቅም። በግምት

የሚነገረው በጽርሐ ጽዮን ውስጥ እንደሆነ ነው። ነገር ግን በፈረንጆች ትክክለኛውን ለማግኘት ፍለጋው እስከ አሁን አልተፈጸመም።

እንደነ ባርክ መጽሐፍ ደግሞ የሚገልጸው ባዘመነ ምዝባሪ የእሕዛብ ወራሪ ወታደሮች ወደ ምድረ ይሁዳ በገቡ ጊዜ የነገሥታቱን መቃብር እየከፈቱ ከነገሥታቱ አስክሬን ጋራ አብሮ የተቀበረ ጌጣጌጥ ገንዘብ መሣሪያ ይገኝ ይሆናል እያሉ መቃብራቱን እያፈረሱ አጥፍተውታል ይላል። በግእዝ የተጻፈ እንዲህ ይላል። «ወኢሰማዕነ ቃለከ ወኢተ ቀነይነ ለንጉሠ ባቢሉን ወበጽሐነ ዘነበብከ በአፈ አግበርቲክ ነቢያት ከመያውጽኡ አዕጽሞተ ነገሥታቲነ ወአዕፅምተ አበዊነ እምነ መካኖሙ ወናሁ ገደፍዎሙ ውስተ ዋዕየ መዓልት ወቁረ ሌሊት ወተጼወውነ ወሞትኒ እኩየ ሞተ በረሀብ ወበኩናት» ብሎ ጽፎ ይገኛል። ባር.ጁ.፥፳፱

የዳዊትና የሰሎሞን መቃብር ብቻ እንደዚህ ካለ ብዝሃ ድኖ ኑሯል። ወደ ዘመነ ሐዲስ አቅራቢያ ግን ሕርቃኖስ የተባለ ሊቀ ካህናት የዳዊትና የሰሎሞንን መቃብር አስቆፍሮ በውስጡ የተገኘውን ገንዘብ አስወጥቶ በመውሰድ በዘመኑ ለነበሩ ለእሕዛብ መሳፍንት እጅ መንሻ እያቀረበ ይሰጣቸው እንደነበር ታሪክ ጸሐፊው ዮሴፍ ዜና አይሁድ በተባለው በ፲፯ኛው መጽሐፍ በምዕ ፫ በ፬ኛው ክፍል ጽፎታል።

ጽርሐ ጽዮን ተብሎ የሚጠራው ሥፍራ ይኸ ነው

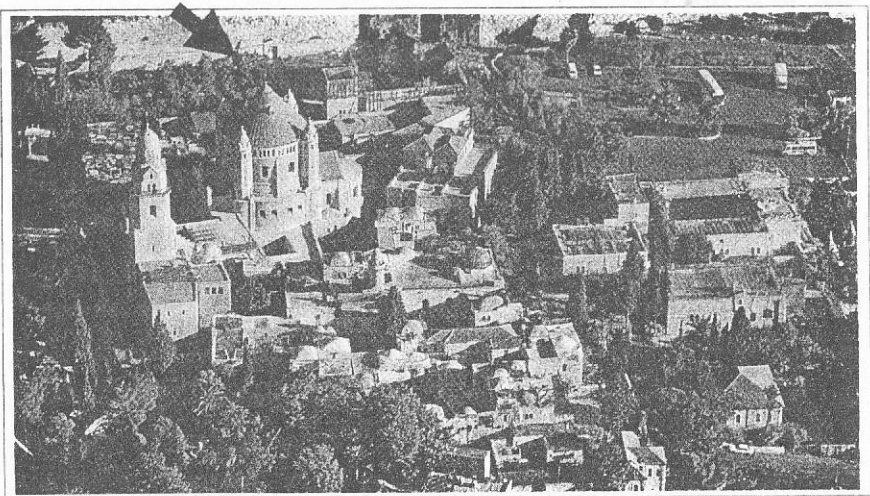
ምዕራፍ አምስት

5. ደብረዘይት

ደብረ ዘይት ለኢየሩሳሌም ከተማ በስተምስራቁ ያለው ተራራ ነው። ኢየሩሳሌም ከተማና ደብረ ዘይትን ፈለገ ቄድሮስና የኢየሳፍጥ ሽለቆ ይከፍለዋል። ይህንን ሽለቆ ተሻግሮ ዳገቱን ወጥቶ ደብረ ዘይት ይገኛል። ይህ ተራራ ደብረዘይት ተብሎ የተጠራበት ምክንያት ከቀድሞ ዘመን ጀምሮ ተራራው የወይራ አትክልት በብዛት የሚበቅልበት ቦታ በመሆኑ ነው። ስለዚህ ተራራ ዮሴፍ «ሲጽፍ ተራራው የሚያበቅለው ዛፍና አትክልት ወይራ ብቻ አልነበረም። ደግሞም የተለያዩ ፍሬ የሚያፈሩ ዛፎች እንደተምር ዘንባባም ሳይቀር በብዛት ይበቅልበት ነበር።» ይላል። ወይራው ግን አሁንም ቢሆን በመጠኑ አለበት። አልፎ አልፎ ይታያል።

ደብረ ዘይት ተራራ ከፍተኛነቱ ከቀድሞ ዘመን ጀምሮ የታወቀ ነው። ከዚያ ላይ ወጥቶ ምድረ ይሁዳን በሙሉና እስከ ዮርዳኖስ ወንዝ ድረስ ከዚያም ተሻግሮ ኤዶምያስን ሞዓብንና አሞንን ያሳያል። በዚህ ተራራ ላይ ቁሳር ኒኮላ የተባለ የመስኮብ ንጉሥ ያሠራው ገዳምና ረጅም የደወል ቤት አለ። በዚያ ላይ ሆኖ በመካከለኛው ምስራቅ ያሉ አገሮችን በሙሉ ሊያሳይ ይችላል። በቀድሞ ዘመን ኢየሩሳሌምን ለመጎብኘት የሚመጣ ቱሪስት ሁሉ ደብረዘይትን ሳይጎበኝ አይመለስም። ከዚህ ተራራ ወጥቶ ወደ ከተማ ቁልቁል ሲመለከቱ ከተማይቱ ግልጥ ብላ ትታያለች። በቀድሞ ዘመን በእራቱ ሥርዓት የእስራኤል ሕዝብ በየዓመቱ የምታምር ቀይ ጊደር ይዘው ወደዛው ተራራ እየወጡ ጊደሪቱን አርደው በእሳት አቃጥለው አመዱን አፍሰው እየወሰዱ ከቤተ መቅደስ ያኖሩት ነበር። አመዱንም በውኃ እየበጠበጡ በማናቸውም ነገር የረከሱትን ሰዎች ለማንጸት ይረጩበት ነበር። ይኸውም የማንጸት፣ መርጨት የሚሉት ደንብ ወይም ሥርዓት ስለነበራቸው ነው። ዘጉ.፲፱፥፪-፱፣ ፴፬፥፳፫፣ ዕብ. ፱፥፲፫

በዘመነ ሐዲስ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ቀን ቀን በቤተ መቅደስ ሲያስተምር እየዋለ ወደ ደብረዘይት ያድር ነበር። ሱቃጃ፩፥፴፮ ዮሐጁ፥፩ ቀን ግን ለሕዝቡ በምሳሌ ያስተማራቸውን እንደገና ለደቀመዛሙርቱ ምሳሌውን እየተረጎመ ያስረዳቸው ነበር። ማቴ ፳፩፥፩፯ የኢየሩሳሌም

ጽርሐ ጽዮን ተብሎ የሚጠራው ሥፍራ ይኸ ነው

ጥፋት እንደተቃረበ በአሕዛብም እንደተከበብ አይሁድም እንደሚማረኩ በአሕዛብ አገር ሁሉ እንዲበተኑ ትንቢት የተናገረበት ቦታ ይህ ነው። ሉቃ፡፳፩፥፳ የዓለሙንም ፍጻሜ እንዴት እንደሚሆን ለሐዋርያት ያስተማረበት በዚህ በደብረ ዘይት ነው። ማቴ.፳፩፥፫ ማር፲፫ አንቀጽ ብፁአንና አቡነ ዘበሰማያት የሚለውን ጸሎት ያስተማራቸው ከዚህ ቦታ ሆኖ ነው። ሉቃ፡፲፩፥፩ ከትንሣኤውም በኋላ ወደሰማይ የሚያርግበት እንደደረሰ አውቆ በሰማይ በምድር ሥልጣን ተሰጠኝ። እንግዲህ አሕዛብን ሁሉ አስተምሩ ብሎ ለሐዋርያት ሥልጣንን ሰጥቶ ተሰናብቷቸው ወደ ሰማይ ያረገበት ተራራ ይህ ነው። ማቴ.፳፭፥፲፰-፲፱ አንቀጽ ብፁአንን ያስተማረበት ካረገበት አጠገብ በስተግራ በኩል ይገኛል። በዚህ በደብረ ዘይት ያሉት ገዳማት ባለቤቶች ላቲን መስኮብና ግሪክ ናቸው። በላቲኑ ገዳም ጌታ አቡነ ዘበሰማያትን ያስተማረበት ስለሆነ በዚህ ቦታ ጌታ ያስተማረው ጸሎት (አቡነ ዘበሰማያት) በዓለም ሁሉ ቋንቋ ተጽፎ ይገኛል። የሚመጣው ቱሪስት ሁሉ በሀገሩ (በራሱ) ቋንቋ የተጻፈውን እያየ እየተደነቀ ይጻልያል። በእኛም በኢትዮጵያውያን ቋንቋ በግእዝ ተጽፎ ይገኛል።

ሌላ ከዚህ ቦታ ከምድር ውስጥ የሐዋርያት መቅደስ የተባለ ፲፯ቱን ደረጃ ቁልቁል ወርዶ ይገኛል። መቅደሱ በሐዋርያት ስም የተጠራበት ምክንያት ሐዋርያት መንፈስ ቅዱስን ከተቀበሉ በኋላ በእንድነት ሆነው «ነአምን በእብ ወነአምን በወልድ ዋህድ ወነአምን በመንፈስ ቅዱስ» ብለው አመክንዮ የተባለው ጸሎት ሃይማኖትን የደረሱበት ቦታ ነው።

ደብረ ዘይት ተራራ ከፍ ብሎ አናቱ ላይ ከ፫ ይከፈላል። ነገር ግን እንደዚህ ስለተባለ እርስ በርሱ በጣም አይለያይም። አቀማመጡም እንደ መስቀለኛ ዓይነት ነው። አንዱ አቅጣጫ ወደ ምስራቅ የሄደ ሲሆን ሌላው ወደ ሰሜን አቅጣጫ ኮረቻ መስሎ የሄደ ይመስላል። በዚህ በደብረ ዘይት ወደ ሰሜን ምዕራብ በኩል የገሊላውያን ሰፈር የሚባል አለ። ይህም የተባለበት ምክንያት የገሊላ ሰዎች በዓላትን ለማክበር ወደ ኢየሩሳሌም በመጡ ጊዜ በዚህ ቦታ እየሰፈሩ ይሰነብቱበት ስለነበር በዚህ ምክንያት ገሊላ ተብሎ ተጠራ ይባላል። በዚህ ቦታ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ከሐዋርያት ጋር አዘውትሮ ይመላለስበት ነበር። ጌታችን ከሞት እንደተነሣ እቀድመክሙ ገሊላ፤ ወደ ገሊላ እቀድማችኋለሁ» ያለው

እዚህ ቦታ ነው። ማቴ.፳፯፥፴፪ ጳጵ-፯ የዚህ ቦታ ባለይዞታ ግሪክ ነው። ከ፲፰፻፳ ዓ.ም ወዲህ ዊሪኮች መቅደስና ገዳምም ሠርተውበታል። ከዚህ አልፎ በጣም ሳይርቅ ያረገበት ቦታ ይታያል። የሚገርመውም ዋናው የዕርገቱ ቦታ ባለ ይዞታው እስላሞች መሆናቸው ነው። የመግቢያ በር ቁልፍ ይዞ የሚያስገባ እስላም ነው። አያምነበትም ግን ይነገዳበታል። የዕርገቱ ቦታ ረጅም ቅፅር ሆኖ በመካከሉ እንደ መቅደስ መስላ የተሠራች ጠባብ ቤት አለች። ክርስቲያኑ እየገባ ጌታ ያረገበት እግሩ የተረገጠውን አለት እየተሳለመ ይወጣል። በውጭ ያለው ቅፅር ዙርያውን በየጥጉ ክርስቲያኖች በዓመቱ የዕርገት ዕለት ድንኳን እየተከሉ ይቀድሱበታል። ይህ የዕርገቱ ቦታ በወንጌል እንደተነገረው ጌታ ከዚህ ወደ ሰማይ ሲያርግ ሐዋርያትን ሲሰናበታቸው የመጨረሻ የመለያየታቸው ጊዜ እንደሆነ አውቀው ገዘን ከልባቸው ገባና ዓይናቸውን ወደላይ እንጋጠው ሲመለከቱ ጌታ ከዐይናቸው ተለወረ። እጅግም አዝነው ተክዘው ነበር። ነገር ግን በኋለኛው ዘመን የሚሆነውን ነገር ሁሉ በቃሉ የነገራቸውን ሲያስታውሱ የሚያጽናና ቃል በመላእክቱ አፍ ተሰበክላቸው። ግብ ሐዋ.፩፥፲፩ ይህ ኢየሱስ ክርስቶስ በደመና ወደሰማይ ሲወጣ እንዳያችሁት እንደዚሁ በደመና ሲመጣ ታዩታላችሁ። ሉቃ፡፳፩፥፳፯ ዳን. ፯፥፲፫ ዘካር. ፲፱ ንዑና ሑሩ የሚልበት ዓለምን የሚያሳልፍበት በደብረዘይት ነው ተብሎ ተናግሯል።

የዕርገቱ ቦታ ዙርያውን በግንብ ተከቦ ላዩ ክፍት መሆኑ ከቆስጠ ንጢኖስ ዘመን ጀምሮ ሥራው እንደዚሁ ነበር ይባላል። ምክንያቱም የዕርገቱ ቦታ ነውና ጌታን ወደ ሰማይ ሲወጣ አሸቅበው እያዩት ነውና ክርስቲያኖችም የሥርዓቱን በዓለ ዕርገቱን ሲያከብሩና ሲያዘክሩ እንደ ሐዋርያት ወደ ሰማይ እያዩ ማክበር ይገባል ተብሎ ነው ይላሉ። የምዕራብ ሕዝብ ክርስቲያኖችም ይህንኑ ልማድ ይዘው የዕርገትን በዓል ሲያከብሩ ከከተማ ወደገጠርና ወደ መንደር እየወጡ ከፍ ባለ ቦታ ወይም በተራራ ላይ እየሆኑ ነው።

ምዕራፍ ስድስት

6. ቢታንያና ቤተፋጌ

6.1. ቢታንያ

ቢታንያ ከደብረዘይት የተያያዘ ሆኖ ወደ ምስራቅ አቅጣጫ ዝቅ ብሎ ይገኛል። ከዚህ ከደብረ ዘይት ግርጌ ሁለት የገጠር መንደሮች ይገኛሉ። ከቀድሞ ዘመን ጀምሮ ሰማቸው በወንጌል እንደተጻፈው ቢታንያና ቤተፋጌ ናቸው። ቢታንያ የጌታ ወዳጆች የነበሩ የአልአዛርና የማርያም የማርታ መንደር ነበር። ቢታንያ ጌታ ትልቅ ተአምራትን የሠራበት ወዳጁ የነበረው አልአዛርን በሞተ በአራት ቀኑ ከመቃብር ያስነሣበትና እናቱን ደስ ያሰኘበት ለተከተሉትም አምላክነቱን የገለጸበት ለምእመናኑም ሕወትና ትንሣኤ ማለት እኔ ነኝ እኔን ያመነ ቢሞትም ይድናል ብሎ የማጽናኛ ተስፋ የሰጠበት ቦታ ነው። ዮሐ.፲፩ ሸ፭+፳፮ ከጥቂት ቀንም በኋላ ወደዚህ ተመልሶ መጥቶ ከደቀመዛሙርቱ ጋር ትልቅ ግብዣ እንዳደረጉለት ይናገራል። ይህ ምሳ የመጨረሻ የመለናበቻ ምሳ እንደነበር ይነገራል። ማርያምም ዋጋው የበዛና የከበረ ሽቶ በቀባቸው ጊዜ የነበሩ ሰዎች ሲቃወሟት ጌታ ግን ተዋት ለእኔ ያደረገችው ለቀብርዬ ይሆናል ሲል አመስግኗታል። ያደረገችውም በወንጌል አደሚነ ገርላት የጌታ ቃል ያስረዳል። ዮሐ.፲፪+፮። ከዚህ በኋላም ወይም በማግ ስቱ ሆሳዕና በክብር ወደ ኢየሩሳሌም የገባበት ቀን በመጽሐፈ ነቢያት የተጻፈው ትንቢት የሚፈጸምበት ጊዜ ደረሰ። ዘካር. ፱+፱ ሆሳዕና በአርያም ለወልደ ዳዊት ለንጉሥ እሥራኤል እየተባለ በክብርና በዝማሬ ወደ ኢየሩሳሌም ገባ። ሕዝቡም የጌታን ታምራት አይተው ከሞተ አራት ቀን የሆነውን ሰው እንዳስነሣ ሰምተው ነበርና ጌታን ለማየት ይናፍቁ ነበር። ስለዚህ መጣ ማለትን ሲሰሙ የዘንባባ ዛፍ እየቆረጡ በመያዝ ብዙ ሕዝብ በየመንገዱ ልብሳቸውን እያነጠፉ እስከ ጌቱሴማኒ ድረስ ወርደው ተቀብለውታል።

6.2. ቤተፋጌ

ቤተፋጌ ማለት አንዲት ታናሽ የገጠር መንደር ናት። መንደሪቱም ከነገደሌዊ ወገን የሆኑ የካህናት መንደር ነበረች ይላሉ። በዚህች ቦታ

ሊቀ ካህናት ኢየሱስ ክርስቶስ የሚቀመጥበት የአህያ ግልገል ተገኝታለች። ወንጌላውያንም መስክረዋል። ማቴ.፳፩+፩፣ ማር.፲፩+፩፣ ሉቃ.፲፱+፳፱፣ ዮሐ.፲፪+፲፪። ቤተ ፋጌ ከደብረዘይትና ከቢታንያ መካከል ከረባዳ ቦታ ውስጥ ትገኛለች። ዛሬ ላቲኖች ቤተክርስቲያን ሠርተውበታል። ይዞታውም የነሱ ነው። ሌላው ውርንጫው ታስሮበት የነበረው ከዚያው አጠገብ አንድ መቶ አምሳ ሜትር ያህል ራቅ ብሎ ወደ ምስራቁ አቅጣጫ ሆኖ ወደላይ ከፍ ካለ ቦታ ይገኛል። ይህ ደግሞ በግሪኮች እጅ ነው። ቤተክርስቲያን ተሠርቶበታል። የአህያ ውርንጫው ታስሮበት ነበረ የተባለችው አንዲት ጠባብ ክፍል አለች። ሰው እየገባ ይጎበኛታል። ከላይ በመጀመሪያ የተገለጠው በላቲኖች ይዞታ ካለው ቦታ ጌታ ወደ ግልገሉ አህያ ሲወጣ የረገጠው ድንጋይ ነው እያሉ ያሳያሉ። በቀድሞ ዘመን ቤተ መቅደስ እንደነበረበትና በተገባለት ጊዜ እንደፈረሰ ያስረዳሉ።

ምዕራፍ ሰባት

7. ዮርዳኖስና ባሕረ ሎጥ

ዮርዳኖስ ከኢየሩሳሌም አንሥቶ እስከ ወንዝ ድረስ አርባአምስት ኪሎ ሜትር ይሆናል። ከኢየሩሳሌ ተነስቶ ሲሄድ መንገዱ በቢታንያ አልፎ ወደምሥራቅ አቅጣጫ ቁልቁል ይወርዳል። በቀድሞ ጊዜ መኪና ባልነበረበት ዘመን በእግር የጅሰዓት መንገድ ይሆናል። በዚህ መንገድም ጌታ ይመላለስበት ነበር። በወንጌል እንደተጻፈው ወደ ዮርዳኖስና ወደ ኢያሪኮ ሲወርድ በመንገዱ የሚገኙ ሦስት ቦታዎች አንዱ አላዛር ከሙታን የተነሣበት የቢታንያ መንደር ነው። ዛሬ አካባቢው ሁሉ የእስላሞች ሰፈር ሆኖታል። ስሙ በአብዛኛው የሚጠራው አዛርያ እየተባለ ነው። በቁሣር ቂሣርያ እንደተባለ ይህንንም በአልአዛር አዛርያ ብለው ይጠሩታል።

ጌታ በኢያሪኮ መንገድ ወደ ቢታንያ ሲመጣ ጎና ከመንደሩ ሳይገባ ማርያም ወጥታ የተቀበለችበት ቦታ ነው። ግሪኮች ቤተክርስቲያን ሠርተውበታል። ሌላኛው ቦታ የኢያሪኮ መንገድ ነው። ይህም የደጉሣምራዊ ቦታ የተባለው ነው። ሉቃ.፲፱፡፱ የበረኃውን ቁልቁለት ጨርሶ ቀጥታ ወደ ወንዝ የሚወስድ ሲሆን ግራና ቀኝ ያሉ መንገዶች ግን በስተቀኝ የሚቀረው መንገድ ወደ ኢያሪኮ ያደርሳል። እነዚህ ግራና ቀኝ የሚያመሩ መንገዶች አስቀድሞ ባህረ ሎጥን ለማየት የፈለገ ሰው ቀኙን መንገድ ይዞ ሄዶ ባሕረ ሎጥን አይቶ ሲያበቃ እንደገና ሽቅብ ወጥቶ ወደ ዮርዳኖስ መምጣት ይችላል። እንደዚሁም በስተግራ አቅጣጫ የሚወስደው መንገድ በኢያሪኮ ከተማ መካከል አልፎ ወደ ዮርዳኖስ ወንዝ ያደርሳል።

7.1. ዮርዳኖስ ወንዝ

ዮርዳኖስ መፍለቂያው ከላይ ከሰርያ ምድር ነው። ከሶልም ተራራ ይመነጫል። ከሰሜን ወደ ደቡብ ይጉርፋል። ከተራራው ወርዶ ከታች ወደ ጥብርያዶስ ባሕር ይገባና ባሕሩን አቋርጦ አንድ መቶ ሃምሳ ኪሎ ሜትር ያህል ተጉዞ ወደ ባሕረ ሎጥ ገብቶ ይቀራል። ዮርዳኖስ ወንዝ ከዘመነ ብሉይ አንሥቶ ታምራት ተሠርቶበታል። በዘመነ ብሉይ የተሠሩበት

ታምራት በመጀመሪያ የእስራኤል አርባ ዘመን በየምድረበዳው ሲዞሩ ቆይተው በስተመጨረሻው ወደ ምድረ ርስት በኢያሱ መሪነት ሲገቡ ወንዙን በቀረቡ ጊዜ የውኃው ጉርፍ በተአምራት ወደላይና ወደታች ተሰብስቦ በመቆሙ በደረቅ ተሻግረውበታል። ኢያሱ.፫፡፲፱ ዮርዳኖስንም እንደተሻገሩ ገልገላ በሚባለው ሜዳ ላይ ሰፍረው ነበር። ከዚያም ሰፍረው ሳሉ ሁሉም በምድረ በዳ በጉዞው ዘመን የተወለዱ ሕዝብ ስለሆኑ ለመገረዝ ጊዜ አላገኙም ነበርና በዚህ በዮርዳኖስ አጠገብ በገልገላ ሜዳ ኢያሱ አስገዝሯቸዋል።

እዚያው ላይም በአዲሱ እህል ፋሲካን አከበሩ። ከዚህ በኋላ አርባ ዘመን ሙሉ ከሰማይ መና እየወረደ ሲመገቡት የነበረው መኖ የተባለ ምግባቸው ቀረ። ከዚህ በኋላ እህል እየዘሩ፤ እርሻ እያረሱ መመገብ ጀመሩ። በመጀመሪያ የዮርዳኖስን ወንዝ በደረቅ ተሻግረው ምድረ ርስትን ወርሰዋል። ወንዙ ለዘመነ ሐዲስ የሞት ምሳሌ ነው። ምእመናን የሞትን ወንዝ ካልተሻገሩ ማለት ሞተ ሥጋን ካልቀመሱ የሰማይን ርስት እንደማይወርሱ ያስረዳል። የእስራኤል ልጆች ወንዝን ያለችግር በተአምራት እንደተሻገሩ ዛሬም ምዕመናን በሃይማኖት ጸንተው ተስፋ መንግሥተ ሰማያትን ናፍቀው ሞተ ሥጋን ሳይፈሩና ሳይጨነቁ ይህንን ዓለም ወደኋላ ጥለው ወደማይጠፋው ዓለም ይሻገራሉና።

የእስራኤል ሕዝብ ምድረ ርስትን ለመውረስ ወደምድረ ከነዓን ሲገቡ ተገዝረዋል። ይህም የዘመነ ሐዲስ ምሥጢረ ጥምቀት ምሳሌ ነው። ምዕመናን ሳይጠመቁ የዘላለም ርስት መንግሥተ ሰማያትን እንደማይወርሱ ያስረዳል። ዮሐ.፫፡፭

ከላይ እንደተጠቀሰው ዮርዳኖስን ተሻግረው የሰፈሩበትን ቦታ ገልገላ ብለው ጠሩት። እሁንም በዚህ ስም ይጠራል። ይህም አጠራር እንግዲህ የምሥር ባርነት ቀረ፤ አርነት ወጣን፤ ነፃነት አገኘን ሲሉ ነው። ኢያሱ.፭፡፱ ዛሬም ምእመናን በጥምቀት አማካኝነት ከኃጢአት ባርነት ከሰይጣን ቀምበር ነጻ ወጥተው ርስት መንግሥተ ሰማያትን ይወርሳሉ። ዮርዳኖስ በነቢያቱም ዘመን በነኤልያስና በነኤልሳዕ ጊዜ ብዙ ተአምራት ተሠርቶበታል።ነቢዩ ኤልያስ በመጨረሻ በሚያርግበት ሰዓት በዚህ በዮርዳኖስ ኤልሳዕን እንዲህ ብሎት ነበር። «እግዚያብሔር ወደ

የርዳኖስ ልኮኛልና እባክህ በዚህ ቆይ።» አርሱም «ሕያው እግዚአብሔርን በሕያው ነፍሱም እምላለሁ አላይህም» አለ። ከዚህ በኋላ ሁለቱም ርቀው ቆሙ። እነዚህም ሁለቱ በየርዳኖስ ዳር ቆመው ነበር። ኤልያስም መጉናጸፊያውን ወስዶ ጠቀለለው። ውኃውንም መታ፤ ወዲያውም ተከፈለ። ሁለቱም በደረቅ ተሸገሩ። ከተሸገሩም በኋላ ኤልያስ ኤልሳዕን «ካንተ ሳልወሰድ አደርግልህ ዘንድ የምትሻውን ለምን አለው። ኤልሳዕም መንፈስህ በእኔ ላይ ሁለት እጥፍ ሆኖ ይኖር ዘንድ ነው አለው። እሱም አሸቸጋሪ ነገር ለምነሃል። ነገር ግን ከአንተ ዘንድ በተወሰድሁ ጊዜ ብታየኝ ይሆንልሃል። አለዚያ ግን አይሆንልህም» አለ። ሲሄዱም እያዘገመውም ሲጫወቱ እነሆ የእሳት ፈረሶች በመካከላቸው ገብተው ከፍሎአቸው ኤልያስም በአውሎ ነፍስ ወደሰማይ ወጣ። ኤልሳዕም አይቶ አባቱ አባቱ ሆይ የእስራኤል ሰረገላና ፈረሰኞች ብሎ ጮኹ» ጀኖ ነገሥ፪+፮-፲፭ ከዚያም ወድያ አላየውም ልብሱንም ይዞ ከሁለት ተርትረው ከኤልያስም የወደቀውን መጉናጸፊያ አነሣ። ተመልሶም በየርዳኖስ ዳር ቆመ ከኤልያስም የወደቀውን መጉናጸፊያ ወስዶ ውኃውን መታና የኤልያስ አምላክ እግዚአብሔር ወዴት ነው አለ። ውኃውንም በመታ ጊዜ ወድያና ወዲህ ተከፈለ፤ ኤልሳዕም ተሻገረ።

ከኢያሪኮ መጥተው በአንጻሩ የነበሩት የነቢያት ልጆች ባዩት ጊዜ የኤልያስ መንፈስ በኤልሳዕ ላይ አርፏል አለ። ሊገናኙት መጥተው በፊቱ ወደ ምድር ተደፉ። ጀኖ ነገሥ፪+፲፫-፲፭ ሌላው ተአምር ደግሞ በነቢዩ ኤልሳዕ ዘመን የሶርያ ንጉሥ ንዕማን ከለምጽ በሽታ በዚህ በየርዳኖስ ውኃ ድኗል። በመጽሐፍ ቅዱስ እንደተጻፈው «ንዕማንም በፈረሰና በሰረገላው መጣ፤ በኤልያስም ቤት ደጃፍ ውጭ ቆመ ኤልሳዕም ሄደ በየርዳኖስም ሰባት ጊዜ ታጠብ ሥጋህም ይፈውሳል። እንተም ንፁህ ትሆናለህ ብሎ ወደ አርሱ መልእክተኛ ላከ። ንዕማን ግን ተቆጥቶ ሄደ እንዲህ አለ። እነሆ ወደ እኔ የሚመጣ ቆሞም የእምላክ የእግዚአብሔርን ስም የሚጠራ የለምጽንም ሰፍራ በእጁ ዳስሶ የሚፈወስኝ መስሎኝ ነበር። እንጂ የደማስቆ ወንዞች አባናና ፋርፋ ከእስራኤል ምንጮች ሁሉ አይሻሉምን በእነርሱስ ውስጥ መታጠብና መንጸት አይቻልም ኖርአልን። ዘወርም ብሎ ተቀጥቶ ሄደ ባርያዎቹም

ቀርበው አባት ሆይ ነቢዩ ታላቅ ነገርስ እንኳ ቢነግርህ ኖሮ ባደረግኸው ነበር። ይልቅንስ ታጠብና ንጹህ ሁን ቢልህ እንዴት ነዋ ብለው ተናገሩት ወርዶም የእግዚአብሔር ሰው እንደተናገረው በየርዳኖስ ሰባት ጊዜ ብቅ ጥልቅ አለ። ሥጋውም እንደገና እንደ ትንሽ ብላቴና ሥጋ ሆኖ ተመለሰ ንጹህም ሆነ። ጀኖነገሥ፪+፱-፲፱ እስከ እሁን የተመለከትነው በእራቱ ዘመን የተደረገውን ሲሆን በዘመነ ወንጌል ደግሞ የርዳኖስ ከሁሉ የበለጠ ሥራና ታምራት ተፈጽሞበታል። በዘመነ ብሉይ።

መስፍነ እስራኤል ኢያሱ የሙሴ ተከታይ ሆኖ ከእስራኤል ጋራ የርዳኖስን ተሻግሮ በተስፋ የተሰጠውን ምድር ለመውረስ ሲገባ የጥምቀት ምሳሌ እንደሠራ ሕዝቡንም ገዘረ። በአዲስ እህልም ፋሲካ እንደተከበረ ተገልጿል። በዘመነ ሐዲስ ደግሞ የሐንስ መጥምቅ የኤልያስ መንፈስ አድርጎት ከሰው ተለይቶ በየርዳኖስ በረሃ ተቀመጠ። የሐዲስ ኪዳንንም ሥራ መሥራት ጀመረ የሰማይ ንጉሥ መምጣቱንም ለእስራኤል ሕዝብ አስተማረ። የንስሐንም ጥምቀት በየርዳኖስ እያጠመቀ «ጽድቅን ለመሥራት ተሰናዳ፤ መንግሥተ ሰማያት ቀርባለችና ንስሐ ግቡ» እያለ እዋጅ ነገረ ኢሳ፱+፫ ጌታችን መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ከሰማየ ሰማያት ወርዶ ከቅድስት ድንግል ማርያም ተወልዶ በአጭር ቁመት በጠባብ ደረት ተወስኖ ፴ ዓመት ሲሆነው በየርዳኖስ ወንዝ ሰማያዊው ክርስቶስ በምድራዊ በየሐንስ እጅ ተጠመቀ። የመምህርነቱን፤ የእስታራቂነቱን፤ የመሲሕነቱንና የአምላክነቱን ሥራ በየርዳኖስ አስመሰከረ። ምስክሩም ከሰው አልነበረም ወይም በመልእክ አፍ አልተነገረም። በባሕርይ አንድነት ያለው የባሕርይ አባቱ «በእርሱ ደስ የሚለኝ የምወደው ልጄ ይህ ነው» ብሎ መሰክረለት። ማቴ፫-፲፮ መንፈስ ቅዱስም በአምሳለ ርግብ ወርዶ በላዩ አረፈበት። በዚሁ ምክንያት ክርስቲያን የሆነ ሁሉ ጌታ የተጠመቀበት ነው እያለ ወደ የርዳኖስ ወንዝ በየጊዜው እየወረደ ይጠመቃል። በረከቱ ይተርፋቸው ዘንድም ወደዚህ ለመምጣት ዕድል ላልገጠማቸው ዘመዶቹ ለማኅፈል ከወንዙ ውኃ ቀድቶ እየያዘ ይሄዳል። ከዚህ ያደረሰው ሰው ደግሞ አምላኩን እያመሰገነ ተጠምቆ ወደየአገሩ ይመለሳል በየአመቱ ጥር ፲፩ ቀን የጥምቀት ዕለት ክርስቲያን የሆነ ህዝብ ሁሉ ወደ የርዳኖስ እየወረደ መጠመቅ የጀመረበት ዘመን ከ ፲፩ ዓ.ም ወዲህ ነው ይባላል። ወደ ኢየሪኮና ወደ

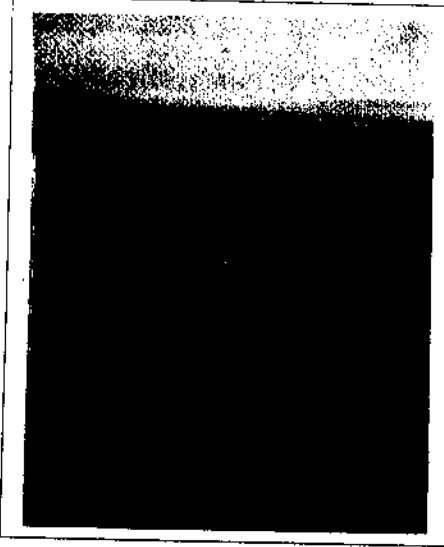
የርዳኖስ መውረጃ ያለው ዳገትና ቁልቁለትም የበዛበት ለከብት ሣር ለዓይን ማረፊያ ቅጠል ተፈልጎ አይገኝበትም። በየርዳኖስ ወንዝ ግን ልዩ ልዩ ለምሳሌ ቅጠል፣ ዛፍ፣ ሽንብቆና የግራር እንጨት አለበት። ሌላም ይህን የሚመስል ለሰው ጥላ ለወፎች ከላላ የሚሆን አይታ ጣበትም። ስለዚህ የወፎች ድምፅ ከዚህ በጣም ይለማል። የርዳኖስ ውኃ ሲያዩት ነጭ ነው። ግን ድፍርስ ይመስላል። ሲጠጡት ግን ይጣፍጣል። ዓሣ በብዛት ይገኝበታል።

«ጌታ በየርዳኖስ በእደ የሐንስ ከተመቀ በኋላ ከዲያቢሎስ ለመ ፈተን መንፈስ ወደ ገዳም አወጣው።» ማቴ. ፬፥፩ ፈተናውም አባታ ችን አዳም አትብላ ካለው ዕፀ በለስ ሳይቸግረው በልቶ የእግዚአብሔርን ትእዛዝ የተላለፈበት ፈተና ነበር። ጌታ ግን ተርቦ ተጠምቶ ዲያብሎስን ድል አድርጎታል። ገዳሙ ቆርንቶስ ከየርዳኖስ ከኢያሪኮ በላይ ወደምዕ ራብ ያለው ተራራ ነው። ከየርዳኖስ ሆኖ ሽቅብ ይታያል።

የርዳኖስ የሐንስ ሲያጠምቅበት የነበረው ወንዝ ነው። ያጠመቀበት ቦታ ግን ይኸ ነው ወይም ከዚህ ወዲህ ነበር ተብሎ ሊታወቅ አይችልም የሚሉ አሉ። እንደዚህ ማለታቸው የርዳኖስን በረሀነት የኢሪኮን ጠፍነት የዛሬውን ሰው ማነስ አይተው ይሆናል እንጂ ወንጌል በየርዳኖስ ምድረ በዳ ታየ ማለቱ በዚያን ዘመን በየርዳኖስ ወዲህና ወዲያ ማዶ በቀኝና በግራ የዘላን ሕዝብ ሰፍሮበት ሞልቶበት እንደነበረ የታወቀ ነው። ጌታም ከተመቀ በኋላ ወደ ገዳሙ ቆርንቶስ መውጣቱ ከሕዝቡ ለመራቅና ለጾም የሚመች ጸጥ ያለ ቦታን በመሻት ነው።

መጻሕፍት ምድረ በዳ በማለት የሚገልጹት ኢያሪኮ ገዳምን ነው። ዪሳሙ. ፲፩፥፳፫ ቅዱስ የሐንስ በወንጌሉ እንደሚያስረዳው ቦታው ውስን አልነበረም። ነገር ግን ከታች ከምድረ ይሁዳ የርዳኖስ ዛሬ አርቶዶክሳ ውያን ከምንጠመቅበት ይዞ ዳርዳሩን እያዞሩ በሰማርያ እንጻር እስከሚገኘው ሄኖን እስከሚባለው ድረስ ሲያጠምቅ ሲያስተምር ነበር። «ወሀሉ የሐንስኒ ያጠምቅ በሄኖን በቅሩበ ሳሌም፤ የሐንስ የሳሌም አቅራቢያ በሚሆን በሄኖን ያጠመቅ ነበር» የሐደ፥፳፫ እንዲል. . . ሳሌ ምና ሄኖን ቅርብ ለቅርብ ናቸው። በምድረ ሴኬም በምድረ ሰማርያ ከአዝቅተ ያዕቆብ ወደ ምሥራቅ በኩል ይገኛል። ቤተራሳም ያለው በሄኖን ነው ። «ነዋ በግዑ ለእግዚአብሔር፤ የእግዚአብሔር በጉ እነሆ»

ያለበትም በዚሁ ቦታ ነው። ሄሮድስ አንቲዳስ የሐንስን ያስያዘውና ያስገደለው ከዚህ አገር ነው። ቦታው በግዛቱ ውስጥ ነበርና። ጌታ የተ ጠመቀበት ቦታ ግን ከላይ እንደተመለከተው ዛሬ ክርስቲያኖች ከሚጠ መቁበት ቦታ ነው። በኢያሪኮ ሲኖሩ የነበሩ ሕዝብ ክርስቲያን በየዓመቱ ጥር ፲፩ ቀን በሌሊት ወደየርዳኖስ እየወረዱ ሲጠመቁ ይታዩ ነበር። ቦታውም ይህ ነው እያሉ ሲያሳዩ የተመለከቱ ክርስቲያኖች በ፬፻ና በ፯፻ ዓ.ም የጻፉት ታሪክ ያስረዳል። ይህ ልማድ እንደቆየ ቦታውም ተለይቶ እንዲታወቅ ዘመኑም ቢረዝም ዝክሩ ሳይረሳ ከ፩፻ ዓ.ም ጀመሮ እስከ አሁን ድረስ ተያይዞ ከአባቶች ወደ ልጆች እየተላለፈ መጥቷል።

ይኸ የየርዳኖስ ወንዝ ሲሆን ከተራራ ሥር ሲፈስ የሚያሳይ ነው

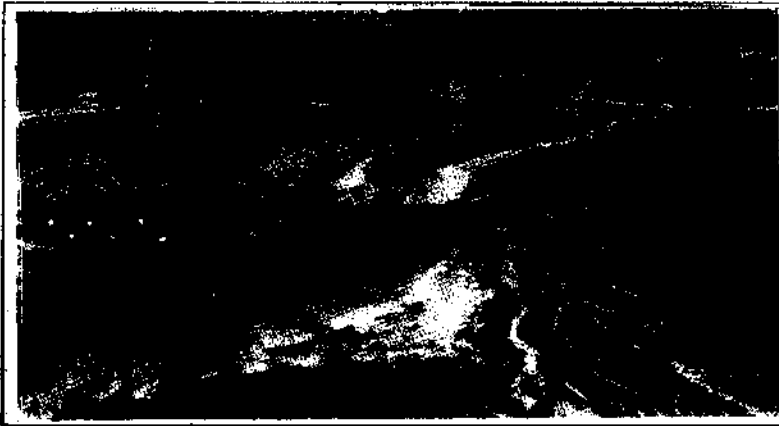
7.2. ባሕረ ሎጥ ወይም የጨው ባሕር

ባሕረ ሎጥ ከየርዳኖስ ቦታች ይገኛል። ውኃው እጅግ መራራና ጨው የበዛበት ስለሆነ ነፍስ ያለው ፍጡር ሁሉ በውስጡ ሊኖርበት አይችልም። ዓሣው እንኳን ከየርዳኖስ ወንዝ በጉርፍ ተነድቶ ወደዚህ ውስጥ ሊገባ ወድያው ይሞታል እንጂ ትንሽ አይቆይም። ስለዚህ ነው «ሙት ባሕር» ተብሎ የሚጠራው። ባሕረ ሎጥ ተብሎ መጠራቱ ወደ ባሕርነት ከመለወጡ በፊት በጣም የለማ መሬት ነበረ። የሰዶምና

ይኸ የዮርዳኖስ ወንዝ ሲሆን
ከተራራ ሥር ሲፈስ
የሚያሳይ ነው፡

ገሞራ ሰዎች ይኖሩበት ነበር። ነገር ግን ሰዎቹ ከሕግ ውጭ የሆነ ኑሮ እየኖሩ ኃጢአትና አመፅ ስላበዙ በኃጢአታቸው ብዛት እሳትና ዲን ወርዶ አጠፋቸው። መሬቱም የብስ መሆኑ ቀርቶ ባሕር ሆኖ ቀረ። ነገር ግን ከነሱ መካከል አንድ ጸድቅ ሎጥ ብቻ ስለተገኘ እሱን እግዚአብሔር ሁለት መላእክትን ልኮ ከነቤተሰቡ ከዚያ ከተማ እንዲያወጡት አደረገ። ፊታችሁን ወደ ጌላ እንዳትመልሱ፤ ወደፊት ብቻ እያያችሁ ሂዱ ብሏቸው እየሮጡ ሲሄዱ የሎጥ ባለቤት ወደ ጌላ ዘወር ብላ ስትመለስ ከት ከዚያ ጨው ሆኖ ቀርታለች። ከዚህ ጊዜ ጀምሮ መሬቱ የጨው ባሕር ሆኖ ቀረ። ዘፍ፤፱+፩-፳፱። ባሕረ ሎጥ መባሉም ሎጥ ስለነበረበት ነው። የጨው ባሕር ስፋቱ በቁመት ፪፯ ኪሎ ሜትር ነው። ወርዱ ግን ፲፬ ኪሎ ሜትር ነው። ጥልቅነቱ ፬፻ ሜትር ይሆናል። ባሕሩ የለ በለው ምድር ወይም መሬት እጅግ ያማረ ነበር። ከዮርዳኖስ የሚመጣው ውኃ ወደዚህ ይገባል። ነገር ግን አይደባለቅም ይላሉ። ባሕሩን አቋርጦ ወደ ህንድ ውቅያኖስ ይደባለቃል ይላሉ። የሚገባው ወደ ቀይ ባሕር ነው የሚሉም አሉ። የጨው ባህር ባሁኑ ዘመን እስራኤል ለተለያዩ ጥቅም አውለውታል። አንደኛ ውኃው ከቆዳ በሽታ ስለሚያድን በጋ ተክረምት የሚጠመቅ ሰው አይለየውም። የቱሪስት መናኸሪያ ሆኗል። የተለያዩ ማዕድናት ስላለው ይጠቀሙበታል። ጨው የሚጠቀሙት ከዚህ ነው።

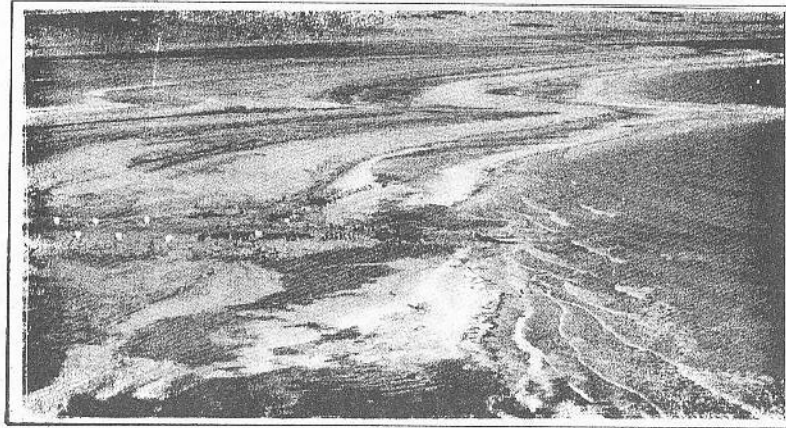
ይሽ ሥዕል የሚያሳየው የጨው ባሕርን ነው

ምዕራፍ ስምንት

8. ኢያሪኮ

ኢያሪኮ እንደሌሎች የእስራኤል ከተሞች ሁሉ ታሪኳ ብዙ ነው። በመጀመሪያ የእስራኤል ልጆች ዮርዳኖስን ተሻግረው ገብተው ሲወርሷት ከተማይቱ ቅጥርዋና ምሽግዋ እጅግ ጽኑና ጠንካራ ነበር። (መጽሐፈ ኢያ. ፪፻፮) ተመልከት። ታሪኳም ከዚያን ጊዜ ይጀምራል የእስራኤል ልጆች ኢያሪኮን ሲይዟት በሥጋዊ ብልህት ወይንም በሠራዊት ብዛት አልነበረም። ነገር ግን ከእግዚአብሔር ታዝዘው ፯ ቀን ካህናቱ ታቦት ተሸክመው ሲዞሩ ሰንብተው በ፳ቀን ሰባት ጊዜ ዞረው ሲጨርሱ በእግዚያብሔር ፈቃድና ጎይል ቅጽርዋና ምሽግዋ ፈረሰ። መስፍኑ ኢያሱም ሰዎችዋንና ከተማዋን ሁሉ በሰይፍ ከፈጀና ከተማዋንም በእሳት ካቃጠለ በጌላ ከተማይቱ ተመልሳ እንዳትሠራ ረገማት። ኢያሱ ፯+፳፯-፳፯። በዚያን ጊዜ ኢያሱ መሐላ ማለ። የኢያሪኮን ከተማ መልሶ ለመሥራት የሚነሣ ሰው በእግዚአብሔር ፊት የተረገመ ይሁን። መሠረቷን ሲጀምር በኩር ልጁ ይጥፋ፤ በርዋንም ሲያቆም ታናሽ ልጁ ይጥፋ ብሎ ማለ። እንዲል። በጌላ ዘመን የእስራኤል መንግሥት ከሁለት በተከፈለ ጊዜ ኢያሪኮ ለዐሥሩ ነገድ መናገሻ ሆኖ ነበረችና። በእስራኤል ንጉሥ በአክሐብ ዘመን ስሙ ሂኤል የሚባል የቤትኤል ሰው። የኢያሱን መርገም ጥሶ የኢያሪኮን ከተማ እሠራዋለሁ ብሎ ተነሣ። ነገር ግን ከኢያሱ መርገም አላመለጠም። የቀድሞ ዘመን ኢያሪኮ ከዛሬው ኢያሪኮ ወደ ሰሜኑ ጥቂት እልፍ ብሎ ፍርስራሹና ምልክቱ ይገኛል።

ኢያሪኮ የሰሜን ትርጓሜ ሦስት ነው። ይኸውም አንደኛው በቀድሞ ዘመን ኢያሪኮ በውስጧ ሲኖሩ የነበሩ የከነዓናውያን ሰዎች የጨረቃ ሥዕል አቁመው ያመልኩበት ነበርና የጨረቃ አምላክ ከተማ ትባል ነበር። ሁለተኛ የከተማይቱ ሰዎች የሽቶ ነጋዴዎች ነበሩና በዚሁ የተነሣ የመልካም ሽቶ አገር ትባል ነበር። ሦስተኛ ከቀረው ምድረ ከነዓን የበለጠ አምስት ዓይነት የተምር ዛፍ ይበቅልበት ነበርና የተምር አገር ስትባል ነበር ይላሉ። በእስራኤል ታሪክ የፍራፍሬው ነገር በጣሊሙ የተለየ

ይህ ሥፊል የሚያሳየው የጩው ባሕርን ነው።

ነበር። የሴፍ የጻፈው ዜና አይሁድን ተመልክት ኢየሱስ አስራሌልን ይዞ የርዳናስን ሳይሻገር ሁለት ሰላዮችን ልኮ የኢየሱስን ሁኔታ አስቀድሞ እንደተረዳ፣ የሳካቸው ሰላዮችም በጊዓብ ዘመን ተባባሪነት ከኢየሱስ አምልጠው እንደተመለሱ የምድሪቱን ውበት አስረድተውታል። ለሰላዮቹ ተባብሮ ያዳነቻቸው ረዓብ ዘመንም ኢየሱስ ከተማይቱን አፍርሶ አሕዛብን ሲያጠፋ አሏን ግን ከነቤተሰቦችዋ ከሞት አድኗታል። ኢየሱስም ምዕጌ+ጽፎ ዕብ.፲፩+፴፮ ያዕጌ+ጽፎ ኢየሱስ በነቢያት ዘመን ትምህርት ቤት በውስጧ ነበረባት። ኤልያስና ኤልሳባም ሲመላ ለሰብት ነበር። ብዙ ተአምራት ተሠርቶባታል። ደ ነገሥጌ+፱ በዚሁ በኢየሱስ ያለው የምንጭ ውኃ ቀድሞ ሴቶች ሲጠጡት ጤና አይሆን ቸውም ነበር። ነቢዩ ኤልሳባ ከጸለየበት በኋላ ግን ጤና እንደሆነቸው ይነገራል። ምንጩ እስከዛሬ ድረስ የኤልሳባ ምንጭ ተብሎ ይጠራል።

እስከዚህ የታየው በብሉይ ዘመን ሲሆን በዘመነ ሐዲስም ጌታ ወደ ኢየሱስ ይመላለስ ነበር። ከዕለታት አንድ ቀንም የጌታን መምጣት ዘኬዎስ የሚባል ሰው በሰማ ጊዜ ከቁመቱ ማጠር የተነሣ በምድር ሆኖ የጌታን መልክ ማየት እንደማይቻለው አውቆ በደንብ የጌታን መልክ ለማየት እንዲችል ከሾላ ዛፍ ላይ ወጥቶ ሲጠባበቅ ጌታ ወደዚያ ሾላ ደረሰ። እሱን ሊያየውና ሊገናኘው የናፈቀው ዘኬዎስም በሾላው እንዳለ አውቆ በስሙ ዘኬዎስ ሆይ ና ውረድ ብሎ ጠርቶ እንደናፈቅህስ አትቀርም ከቤትህ ገብቼ እውል ዘንድ ይገባኛል። ፈጥነህ ውረድ አለው። ፈጥኖም ወረደ። በደስታም ተቀበለው። ሉቃ.፲፱+፩-፲፩ «ዛሬ ለዚህ ቤት መዳን ሆኖለታል። የሰው ልጅ የጠፋውን ሊፈልግና ሊያድን መጥተዋል» አለው። በሌላ ቀን እንደዚሁ ጌታ በዚህ በኢየሱስ ከብዙ ሰው ጋራ ሆኖ ከከተማው ወጥቶ ሲሄድ ሁለት ማየት የተሳናቸው እውሮች በመንገድ ዳር ተቀምጠው የዕለት አራት ከመንገደኞች ሲለምኑ ጌታ በዚያ ማለፉን ሰምተው አቤቱ የዳዊት ልጅ ማረን ራራልን እያሉ ይጮኹ ጀመር። ከጨኸታቸውም ብዛት የተነሣ አብረዋቸው የነበሩ ሰዎች ጌታን አትጩ ሁበት አትነዝንዙት አሏቸው። እነሱ ግን እንዲረዳቸው እንዲፈውላቸው አምነው እየመላለሱ አቤቱ ማረን እያሉ እጅግ ሲጮሁ ሰዎቹ ሊያስተዋቸው አልቻሉም። ጌታም ርህሩኅ አምላክ ነውና ልመናቸውን

ሰምቶ ቆሞ ጠራቸውና ምን ላድርግላችሁ ትወዳላችሁ አለ። ጌታ ሆይ! ዓይኖቻችን ይከፈቱ ዘንድ እንፈልጋለን አሉት። ኢየሱስም አዘነላቸው። ዓይናቸውን ዳሰሰ። ወድያውም ተፈወሰና ተከተሉት። የማቴ.፳፱+፳፱ =፴፪፣ ማር.፲+፵፮ ኢየሱስ እጅግ የተዋበች ከተማ ናት። በዚህ ከተማም የተወሰኑ አብያተ ክርስቲያናት የግሪክ፣ የላቲን የኢትዮጵያ የሮማንያ የግብፅ ይገኛሉ።

ምዕራፍ ዘጠኝ

9. ገደመ ቆርንቶስ

ገደመ ቆርንቶስ እየተባለ የሚጠራው ተራራ የሚገኘው ከኢያሪኮ ከተማ ወደ ሰሜን ምዕራብ አቅጣጫ የፈረሰው የጥንት ከተማ የኤልሳዕ ምንጭ ወደቀኝ ትቶ ወደላይ አሻቅቦ የሚወጣው ነው። ከኢያሪኮ ተነሥቶ እስከ ተራራው ድረስ በግምት ፫ ኪሎ ሜትር ይሆናል። ገደመ ቆርንቶስ መባሉ ጌታችን መድኃኒታችን አርባ ቀንና አርባ ሌሊት ስለጸመበት ነው። ኮራንታ ማለት በላቲን አርባ ማለት ነውና። በሌላም አነጋገር የፈተና ተራራ እየተባለ ይጠራል። ይህን ገዳም ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ አርባ ቀንና አርባ ሌሊት የጸመበት ስለሆነ ከጥንት ጀምሮ ወደ ኢየሩሳሌም የሚሄዱ ተሰላሚዎች ሁሉ ይጎበኙታል። በተራራው ላይ ግሪኮች ቤተክርስቲያን ሠርተውበታል። ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በዚህ ቦታ አርባ ቀንና አርባ ሌሊት ከጸመ በኋላ ሰይጣን በሦስቱ አርዕስተ ኃጣውኦ ተፈታትኖታል። «ወጸመ ፃ ሙዓልተ ወ ፃ ሌሊተ ፃ ሙዓልተ ፃ ሌሊት ጸመ። ሠራዲ ሕግ ነውና ጸምን የመጀመሪያ ሕግ አደረገ። ሥራውንም በጸም ጀመረ። መብል የኃጣውኦ መሠረት እንደሆነ ጸምም ለምግባር ለትሩፋት መሠረት ናትና «እስመ ጸም እማ ለጸሎት ወእንታ ለአርምሞ ወንቅዓ ለአንብዕ ወጥንተ ኩሉ ገድል ሠናይት እንዲል ጌታችን መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ፃ ሙዓልተ ፃ ሌሊት መጸመው ስለምን ነው ቢሉ አባቶቹ ነቢያት ፃ ጽመው ስለነበር ቢተርፍ አተረፈ ቢያጎድልም አጎደለ ብለው እስራኤል እንዳይጣሉት፤ ሊቀ ነቢያት፤ ሙሴ፤ ፃ ቀን ጸሞ ሕገ ኦሪትን ሠርቷል። ጌታም ፃ ቀን ጸሞ ሕገ ወንጌልን የሚሠራ ነውና። ሙሴ ፃ ዘመን በምድያም ኑሮ እስራኤልን ከግብፅ አውጥቷቸዋል። እሱም ፃ ቀን ጸሞ ነፍሳትን ከገሃነም የሚያወጣ ነውና። እስራኤል፤ በምድረ በዳ ፃ ዘመን ኑረው ምድረ ርስትን ገብተዋል። እናንተም ፃ ብትጸሙ መንግሥተ ሰማያት ትገባላችሁ ለማለት ኤልያስ ፃ ቀን ጸሞ ገነት ገብቷል። እናንተም ፃ ብትጸሙ ገነት መንግሥተ ሰማያት ትገባላችሁ። ሕዝቅኤልም በጸጋማይ ጎኑ ፃ ቀን ተኝቶ ስድስት መቶ መታንን አስነሥቷል። እናንተም ፃ

ብትጸሙ ትንሣኤ ዘለክዳር ትንሣላችሁ ለማለት ፃ ቀን ጸመ። ጌታ ሠርቶ አላይቶ ሥሩ እለ እንጂ ባልዋጁበት ጣት የዘንዶ ጉድጓድ ይለኩበት እንዲሉ እሱ ሳይሠራ እኛን ሥሩ አላለንም።

ጌታ በገዳም ቆርንቶስ መራቡ ለእጽድቀት ትስብእት ለካሳ ነው። ወቀርቦ ዘያሚክሮ፤ የሚፈታተነው ዲያብሎስ ቀረበ ተራብህ የሚል ድምጽ አለምቶት ፍሬ ዕፅ ሲሻ አይቶት፤ መልኩን አጠውልጎ ታይቶት ነበርና በእምሳለ ሰዓሊ በእምላ ሐራሲ በቀዳዳ ስልቻ ትኩስ ዳቦ የያዘ መስሎ ሁለት ድንጋይ ይዞ ቀርቧል። አንዱን ሳንተ አንዱን ለኔ ዳቦ አድርገህ እንብላ አለዋለሁ ብሎ። ድንጋዩንም ዳቦ ከማድረግ የያዘኸውን አንበላም ያለኝ እንደሆነ አዳምን በመብል ምክንያት ድል እንደነሣሁት እሱንም በመብል ምክንያት ድል እንሳዋለሁ ብሎ፤ የእግዚአብሔር ልጅ ከሆንህ እነዚህ ድንጋዮች እንጀራ እንዲሆኑ በል አለው። እንደዚህም ማለቱ በዮርዳኖስ ወንዝ የምወደው ልጄ ይህ ነው። ስሙት ብሎ ሲመሰክርለት ሰምቶ ነበርና ቢያደርገው የሰይጣን ታዛዥ፤ ባያደርገው ደካማ አሰኘዋለሁ በማለት ነው። ቢያደርገው ሌላ ጸር /ፈተና/ እሽታለሁ። ባያደርገው ደካሙን አይቼ አቀርበዋለሁ ብሎ ነው። ድንጋዩን ኅብስት አድርግ ማለቱ እንደ ዮሴፍ ልማድ ዮሴፍ አባቱ ያዕቆብ የሱን ስንቅ ለብቻ የወንድሞቹን ስንቅ ለብቻ አስይዞ ወደ ወንድሞቹ አድርሶ እንዲመለስ ይልከዋል። ሄዶ ወንድሞቹ ያለብትን አጥቶ ሲፈልግ የሱ ስንቅ ያልቅበታል። ከዚያ እንዳይበላ አባቱ አላዘዘውም። ረሀብ ጸንቶበት ሲቸገር መልእክ መጥቶ የአባትህን ፈጣሪ ድንጋዩን ዳቦ አድርግልኝ አትለውም አለው። ወደ እግዚአብሔር ቢያመለክት ድንጋዩ ዳቦ ሆኖለት ተመግቧልና እንዲህ አለ። ከዚህ በኋላ ጌታ መለሰ። ሰው የሚድነው በኅብስት ብቻ እንዳይደለ ተጽፏል። እርሱም መልሶ ሰው ከእግዚአብሔር ላፍ በሚወጣ ቃል ሁሉ እንጂ በእንጀራ ብቻ አይኖርም ተብሎ ተጽፏል አለው። እንዲል። ዘዳ. ፰፥፫ ሉቃ ፱፥፱። ከዚህ በኋላ ወደ ቅድስት ከተማ ወሰደውና እርሱን በመቅደስ ጫፍ ላይ አቁሞ መላእክቱን ስለ አንተ ያዝዝልሃል። እግርህም በድንጋይ ከቶ እንዳትሰናከል በእጃቸው ያነሱሃል ተብሎ ተጽፏልና። የእግዚአብሔር ልጅስ ከሆንህ ወደታች ራስህን ወርውር አለው። ኢየሱስም ጌታን አምላክህን አትፈታተነው ተብሎ

ደግሞ ተጽፏል አለው። ከዚህ በኋላም እጅግ ረጅም ወደሆነ ተራራ አወጣው። የዓለምንም መንግሥታት ሁሉ ክብራቸውንም አሳይቶ ወድቀህ ብትሰግድልኝ ይህን ሁሉ እሰጥሁለሁ አለው። ያን ጊዜ ኢየሱስ «ሂድ አንተ ሰይጣን ለጌታህ ለእምላክህ ሰገድ።» እርሱንም ብቻ አምልክ ተብሎ ተጽፏል አለው ዘጸ ፮፥፲፫። ያን ጊዜ ዲያብሎስ ተወው። እነሆም መላእክት ቀርበው ያገለግሉት ነበር።

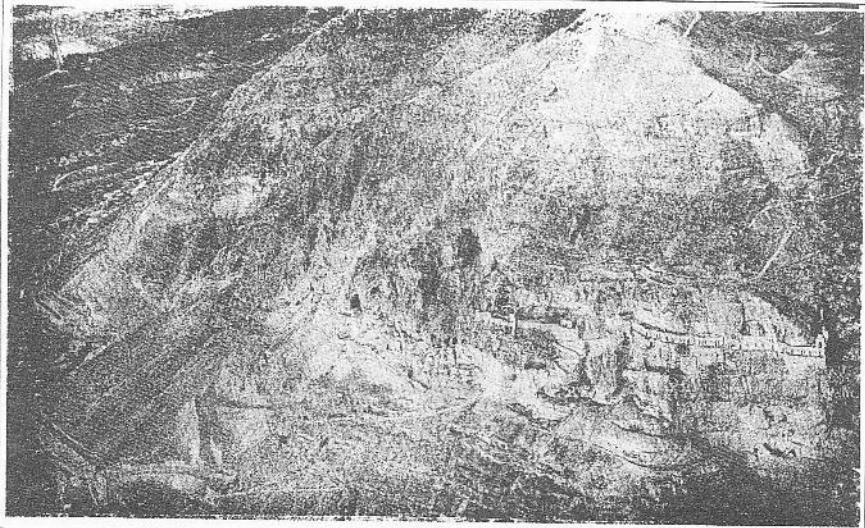
ከዚህ በላይ እንደተመለከትነው ሰይጣን ጌታን በተለያዩ ፈተነዎች ከፈተነው በኋላ ከኋላዬ ወግድ አለው። ራስን አይቶ በኋላ በኋላ የሚመጣ ጠላት ክፉ ነውና ጽኑ ባላጋራዬ ከኔ በኋላ ከሚነሱ ምዕመናን ወግድላቸው ሲለው ነው። እንዲህ ባለው ጊዜ እንደጢስ ተኖ እንደትቢያ በኖ ጠፍቷል። አሁን ሂድ አለው። አሁን ሂድ ማለቱ ስለምን ቢባል፡ «በቀዳሚ ጊዜ ጉዩይ ወበካል ጊዜ ጉዩይ ወበሳል ጊዜ ተንስኦ ወተቃተል፤ በመጀመሪያ ጊዜ ሸሽ፤ በሁለተኛውም ጊዜ ሸሽ፤ በሦስተኛው ጊዜ ግን ተነሥና ተጋደል» እንዲል አብነት ለመሆን በሦስተኛ ጊዜ ድል ንሱ ለማለት ንጉሥ በመንግሥቱ ጎልማሳ በሚሰቱ እንዲቀና ጌታም በእምላክነቱ ቀናኢ ነውና «በትሰግድልኝ» ስላው «ከኋላዬ ወግድ» ብሎታል። እስመ እነ እምላክ ቀናዒ ዘእፈዲ ኃጢአተ አበው ላዕለ ውሉድ እስከነ ሣልስ ወራብዕ ትውልድ ለእለ ይጸልኩኒ ወለእለሳ ያፈቅሩኒ እንብር ምህረት እስከ ፲፭ ምዕት ትውልድ» እንዲል ዘዳ. ፭፥፱-፲ ጌታ ሦስቱን አርዕስተ /ኃጣውአ ድል መንሳቱ አብነት ለመሆን ነው። ሰው ሁሉ ከሦስቱ አርዕስተ ኃጣውአ በአንዱ ድል ከተነሣ ከሌላም ኃጢአት ሊታቀብ አይችልም።

ስለዚህ ፈጣሪው ክርስቶስን አርዳያ ማድረግና ከሦስቱ ሁሉ መታቀብ ይኖርበታል። ሦስቱ አርዕስተ ኃጣውአ ማለት ከላይ እንደተጠቀሰው ስስት፣ ትዕቢት፣ ፍቅረ ንዋይ ናቸው። ስስት ማለት ያልሰጡት መሻት ሆዴ ይሞላ፤ ፊቴ ይቅላ እያሉ ያገኙትን ሁሉ ሰዓት ሳይጠብቁ ማፋብ ስበስ ነው። ትዕቢት እምላክ እሆናለሁ፤ ማን እንደኔ ሥልጣኔ ምጡቅ እእምሮዬ ረቂቅ እያሉ ከሁሉ በላይ ልሁን ማለት ነው። ፍቅረ ነዋይ በቃኝ አለማለት ያየውን ሁሉ ልውሰድ ማለት ነው። ስለዚህ ጌታ እነ

ዚህ ሦስቱ አርዕስተ ኃጣውሰን ድል ከነሳልን እኛም በጌታችን እርዳታ ድል መንሳት ይጠበቅብናል ገዳመ ቆሮንቶስን ስናስብ ወይም በእካለ ስጋ ከዚህ ተራራ ስንገኝ የተነገረውን ሁሉ ልብ ብለን ልናስተውለው ይገባል።

ይኸ ገዳመ ቆሮንቶስ ከታች ሆኖ ሲታይ

ይኸ ገዳመ ቆሮንቶስ ከታች ሆኖ ሲታይ

ምዕራፍ ዐሥር

10. ኢትዮጵያውያና የኢየሩሳሌም ጉዞ

በቀድሞ ዘመን የኢትዮጵያ ሰዎች ወደ ኢየሩሳሌም ለመሳለም ሲሄዱ ዋና መንገዳቸው በከሰላ በሱዳንና በደወለ ኖባ ተጉዘው ወደ ምስር አገር ይደርሱና ከምሥር በየብስ አድርገው ወደ ኢየሩሳሌም ይገቡ ነበር ይባላል። ንግሥተ ሳባም ወደ ኢየሩሳሌም ስትመጣ የተጓዘችበት ጎዳና በዚሁ በምድረ ኖባና በምድረ ግብፅ ነው። ጓዟም በዜጎቿ በኖቢያ ሰዎችና በላዕላይ የግብፅ ሰዎችን ግመል አስጭና በየብስ ወደ ኢየሩሳሌም ገባች ይባላል። በዚያ ዘመን የነበሩ የኖቢያ ሰዎች የንግሥተ ሳባን ጓዝ ከኖቢያ አንስተው እስከ ኢየሩሳሌም ያደርሱ ነበር። ጌላም ስትመለስ ከኢየሩሳሌም አንስተው እስከ አክሱም እስከ ሐማሴን ድረስ ይሸች ነበር። በግድ በትእዛዝ ስለጫኑ ከጓዟ ብዛት ከመንገዱም ርቀት የተነሣ በጣም ተማረው ነበርና ከዚያ ዘመን ጀምረው ከሳባውያን መንግሥት ቀንበር አርነት ለመውጣት ይጣጣሩ ጀመር ይባላል። ይኸንንም የሚያስረዳ ታሪክ በዘመነ አዲስ በታዜና ንጉሥ አክሱም ሸፍተውበት ስለነበር ጦር ልኮ እንዲያስደበድቧቸውና እንዲፈጃቸው በሐውልቱ እስጽፎ ባስቀመጠልን ታሪክ ላይ ይገኛል።

በመካከለኛው ዘመንም ከነገደ ዛን ወገን የሚሆን የኢትዮጵያ ንጉሥ ላሊበላ በነዚሁ አገሮች ላይ ተጉዞ ኢየሩሳሌምን ተሳልሞ እንደተመለሰ ይነገራል። ዛሬ ሱዳኖች ተብለው የሚጠሩት የኖቢያ ሰዎች በሳባ ንግሥት ጓዝና ትእዛዝ ለመማረራቸው ምስክር ከኢትዮጵያ የመጣ ሰው ባዩ ጊዜ የዚያች የጨካኝቱ ንግሥት ማክዳ ዘር ወይም ወገን እያሉ ያበላጩት ነበር። ከብዙ ዘመናት በኋላ የሳባውያን መንግሥት ጎይል ተዳ ከሞ የኖቢያ ሕዝብ አርነት ወጥቶ የሁለቱ አገር ሁከትና ጦርነት እንዳለ ኖሮ በዚህ ምክንያት ብዙ ዘመን መንገድ ተዘግቶ የቀረ ይመስላል።

ከድሮ ዘመን ጀምሮ የኢትዮጵያ ሕዝብ ወደ ዓረብ አገር ወደየመን የሚጓዝበት የባህር ወደብ ምጽዋ ነበር። ከጥንት ዘመን ጀምሮ እስከ አሁን ድረስ የኢትዮጵያ ሰዎች ወደ ኢየሩሳሌም ሲሄዱ ከምጽዋ ወደብ በጆልባ እየተሳፈሩ ወደ ዓረብ አገር ወደ ጆዳ፣ ከጆዳ ወደ ግብፅ፣ ወደ

ሳውዲ ይሄዱ ነበር። ከሳውዲም የብረት መንገድ በተዘረጋበት በረሃ ተጉዞው በጋዛ በኩል ወደኢየሩሳሌም ይገቡ ነበር። የነጋዴ ቅፍለት ቢያገኙ ግን ከስዊዝ ወደ እስክንድርያ በእግር ተጉዘው ከእስክንድር በመርከብ ተሳፍረው በትልቁ ባህር አድርገው ቀድሞ ዘመን ኢየጴ ይባል ወደነበረው ወደብ ወደ ያፎ ይወጡ ነበር። ግብሐዋ፤፱፤፱፤ ከያፎ እስከ ኢየሩሳሌም በእግር የሁለት ቀን ጉዞ ይሆናል።

ሌላኛው የኖባ /ኖቢያ/ አገር መንገድ ዛሬም ቢሆን አልቀረም። ቀድሞ በእስልምና፣ በአረመኔ ሰዎች ምክንያት ተዘግቶ ኖሮ ከላይ የሐማሴን ገዢ የኢጣሊያን መንግሥትና ከታች የእንግሊዝ መንግሥት የሱዳንን ግዛት አገሩን አቅንተው መንገዱን ሰላም አድርገውታል። የብረት መንገድ ተዘርግቶበት የእውቶሞቢል መንገድ ተደርጎበት መንገዱን ሁሉ ሰላም አድርገውታል። በምጽዋ፣ በጅቡቲ የመርከብ ዋጋ መክፈል የተሳነው ሰው ሁሉ ወንዱም ሴቱም በዚሁ መንገድ በእግር ተጉዞ ወደ ኢየሩሳሌም ይገባል። በቀድሞ ዘመን የኢትዮጵያ ሰው በዚሁ በሁለት መንገዶች ተጉዞ ወደ ኢየሩሳሌም ለመግባት ከድካም ከረሀብ ከጥማት ጋር ቀን በፀሐይ በትኩሳት ሌሊት ጸውሮጭና በብርድ ሆኖ እያሌ ወራት ያስፈልገው ነበር። መከራውም ይኸ ብቻ አልነበረም። ከሌባ ከወንበዴ፣ ከቀማኛ ይህን የመሰለ ብዙ ፍርሃትና ስጋት ይደርስበት ነበር። ብዙዎችን መናቸች ዓረቦች እያታለሉና እየሰረቁ ወደ ዓረብ አገር ወስደው ለባርነት ይሸጧቸው ነበር። አንዳንድ ጊዜም ገንዘባቸውን ለመቀማትም በባህር ሆነ በየብስ እያደቡ ይገድሏቸው ነበር። አንዳንድ ጊዜም ጀልባው በባህር ውስጥ ሊጓዝ በእውሉ ነፋስ እየተነዳ ከማዕ በሱና ከምገዱ ብርታት የተነሳ እየተሰበረ ብዙ ሰው ካለበው ሳይደርስ በውጋው ውስጥ ሰጥሞ የዓሣዎች ምግብ እየሆነ ይቀር ነበር። ይህን በመሰለ ጉዳትና ችግር ብዙ መንገደኛ ወዳሰበው አገር ሳይደርስ በባሕርም ሆነ በየብስ ሞቶ ይቀሩ ነበር። ዛሬ ግን በአምላክ ቸርነት አገሮችና መንግሥታት ተለያይተውና ተራርቀው የሚኖሩ ህዝቦች ልዩ ልዩ የሆነ መገናኛ ፈጥረው ሰው ሁሉ ወዳሰበው አገር በሰላም ደርሶ እንዲመለስ በወዳጅነት የሚያቀራርብ የንግድ ሥራ በሚያስፋፋቱ የብዙ ቀናትን ጉዞ በጥቂት ቀናት ለመድረስ የሚያስችል ጥበብ ተፈልሰፎ በየብስ በባሕር፣ በአየር የሚበር የሰው መጓጓዣ መንገድ ስለተዘረጋ ቀድሞ

የነበረው የሰው ድካም ሁሉ እንደተረት ተቆጥሯል። ኢየሩሳሌም ሄጄ እሳለማለሁ የሚል ሁሉ ከላይ የተጠቀሰው አደገኛ ስጋት ሳይደርስበት ጉዳትና ጥፋት ቀርቶለት በመረጠው የመጓጓዣ መንገድ ተጠቅሞ ከፈለገው ቦታ ድረስ በረከት ተካፋይ ለመሆን በቅቷል። ስለዚህ በአሁኑ ዘመን ወደ ኢየሩሳሌም አየሄደ የሚሳለም ኢትዮጵያዊ ቁጥሩ እጅግ በጣም ብዙ ነው።

10.1. የኢየሩሳሌም ዋና ዋና ታሪክ በ 12 ይከፈላል

፩ኛ የመልክ ጸዴቅ ዘመን የመጀመሪያ አቅኚዋና መሥራቿ አሱ እንደነበር ያስረዳል።

፪ኛ እስራኤል ከግብጽ ወጥተው ምድረ ከነዓን ገብተው ምድረ ርስ ትን እንደወረሱ

፫ኛ እስራኤል ከገቡበት ጀምሮ ሰሎሞን ንጉሥ ቤተ መቅደስን እስከ ሠራበት ዘመን ድረስ

፬ኛ ቤተ መቅደስ ከተሠራበት ጀምሮ የባቢሎን ንጉሥ ናቡከደነጾር መቅደሱን እስከፈረሰበት ድረስ

፭ኛ ቤተ መቅደሱ ፈርሶ በቂርስ መንግሥትና በዘሩባቤል ምስፍና እንደገና ቤተ መቅደስ እስከተሠራበት ዘመን

፮ኛ ዘሩባቤል ቤተ መቅደሱን ከሠራበት አንስቶ ትልቁ ሄሮድስ ቤተ መቅደሱን አፍርሶ እንደገና እስከሠራበት ድረስ

፯ኛ ከትልቁ ሄሮድስ ዘመን አንስቶ ትልቁ ሄሮድስ የሠራውን ቤተ መቅደስ ለሦስተኛ ጊዜ እስካፈረሰው እስከ ጥጦስ ዘመን ድረስ

፰ኛ ጥጦስ ቤተ መቅደሱን ካፈረሰበት ዘመን ጀምሮ እስከ ተንባለት (አሰላም) ዘመን ድረስ

፱ኛ ከተንባለት እስከ መስቀል ጦርነት ድረስ

፲ኛ ከመስቀል ጦርነት እስከ ቱርኮች መንግሥት ዘመን ድረስ

፲፩ኛ ከቱርኮች መንግሥት ጀምሮ እስከ እንግሊዞች መነሣት

፲፪ኛ ከእንግሊዞች እስከ እስራኤል መንግሥት መነሣት ድረስ

የታሪኩ አከፋፈል በዚህ ማመልከታችን ታሪኩን ሁሉ ተራውና ዝርዝሩን ለመጻፍ አስበን ሳይሆን ዋና ዋና የሆኑ ታሪኮችን ባጭሩ

ለመግለጽ ነው። በተለይ ቅዱሳት ቦታዎችን ለማየት ለሚመጣ ሰው ሁሉ ታሪካቸውና ያሉበትንም ስፍራ ለማወቅና ለመረዳት እንዲችል በተለይ ኢየሩሳሌምን እንስማለን፤ ከቅዱሱ ቦታ እንደርሳለን በረከትም እናገኛለን ብለው ለሚመጡ ኢትዮጵያውያን ምዕመናን ሁሉ የመንገድ መሪ ታሪክ ነጋሪ እንዲሆናቸው ይረዳል። ኢየሩሳሌም ከከነዓን አገር ውስጥ ሆና ከጥንት ከድሮ ዘመን ጀምሮ የተባረከች፤ የተቀደሰች ከተማ ትባላለች። ጀማሪዋና መስራችዋ መልክ ጸዴቅ የሳሌም ንጉሥ ከነገደ ከነዓን ነበር። ምድረ ከነዓንም ለአብርሃምና ለዘሩ በእግዚአብሔር ዘንድ የተሰጠች የተሰፋ ምድር ናት። ዘፍ.፲፪+፩ እግዚአብሔር አብርሃምን አለው፡- «ከአገርህ ከዘመዶችህም ከአባትህም ቤት ተለይ። እኔ ወደ ማሳይህም ምድር ውጣ። ለታላቅ ሕዝብም አባት አደርግሃለሁ፤ እባር ክሃለሁ። ስምህንም አከብረዋለሁ። ለበረከትም ትሆናለህ። የሚባርኩህን እባርክላሁ። የሚረግሙህንም አረግማለሁ። የምድር አሕዛብ በአንተ ይባረካሉ። ዘፍ.፲፭+፮። ይህችን ምድር ትወርሳት ዘንድ እንድሰጥህ ከከ ለዳውያን ዑር ያወጣሁህ እግዚአብሔር እኔ ነኝ አለው» ለልጁ ለይስሐቅም እንደሚከተለው ቃል ኪዳንን አድሶለታል። ዛፍም. ፳፯+፫-፬ «በዚች ምድር ተቀመጥ። እኔም ካንተ ጋር እሆናለሁ እባርክሃለሁ። ለአብርሃም ለአባትህ የማልሁትን መሐላ እፈጽማለሁ። ዘርህንም እንደ ሰማይ ከዋክብት አበዘዋለሁ። ይህችንም ምድር ሁሉ ለዘርህ እሰጣለሁ። የምድርም አሕዛብ ሁሉ በዚህ ይባረካሉ» በማለት በማይታበል ቃል ቃል ኪዳን ገብቶለታል ዘፍ. ፳፯+፫።

ለያዕቆብም «የአባትህ የአብርሃም አምላክ የይስሐቅም አምላክ እኔ እግዚአብሔር ነኝ ይህችን አንተ የተኛህበትን ምድር ላንተም ለዘርህም እሰጣለሁ። ዘርህም እንደ ምድር አሸዋ ይበዛል። እስከ ምስራቅ እስከ ምዕራብ እስከ ሰሜን እስከ ደቡብ ትስፋፋለህ። የምድር አሀዛብም ሁሉ ባንተ በዘርህም ይባረካሉ። እነሆም እኔ ከአንተ ጋር ነኝ» በማለት ቃል ኪዳንን አድሶለታል። ዘፍ. ፳፰+፲፫-፲፬

ከያዕቆብም በኋላ ለነበሩ እንደነ መሴ ላሉ ወዳጆቹ በየጊዜው ቃል ኪዳንን ያድሰላቸው ነበር። ዘጸ.፫+፮ እግዚአብሔርም ለመሴ ሲገልጽ ለት እንዲህ አለው። እኔ የአባቶችህ አምላክ ነኝ። የአብርሃም አምላክ

የይስሐቅ አምላክ፤ የያዕቆብ አምላክ። በምስር ያለውን የሕዝቤን መከራ አይቻለሁ። ከሚያስጨንቁቸውም የተነሳ ጨከታቸውን ሰማሁ። ስቃያቸውን አውቄአለሁና። ከምሥር ሰዎች እጅ ላድናቸው ወርጃለሁ። ከዚህችም አገር ወደመልከሚቱ ወደ ሰፊይቱም አገር አወጣቸው ዘንድ ወተትና ማር የምታፈሰውንም ምድር አወርሳቸው ዘንድ የከነዓናውያንን አገር የሄታውያንን፤ የአሞራውያንን፤ የፌርዛውያንን፤ የሐዋይን፤ የኢያቡሳውያንንም አገር ዘጸ. ምዕ ፫+፮-፰ ቁጽ- ኢየሩሳሌም ከዚህ በላይ ከተቆጠሩት ነገድ ስም ከነገደ ከነዓን በተለየ የኢያቡሳውያን አገርና ከተማ እንደነበረች ነው። ዘፍ. ፲፬+፲፰ ተመልከት። መልክ ጸዴቅ የልዑል እግዚአብሔር ካህን የሳሌም ንጉሥ ነበር። በሲመተ ክህነቱ አብርሃምን ባረከው ይላል። ከነገደ ከነዓን መሆኑን አገሩ ሕዝቡ ያስረዳል። ጌላም በዜና አይሁድ ዮሴፍ ነገደ ከነዓን ነው ይለዋል። የግብጻውያን አቡሽክርና ዮሐንሽ መደብር ግን ከነገደ ሌም ነበር ብለዋል። የልዑል እግዚአብሔር ካህንም ተብሎ ይጠራል መዝ. ፻፲+፱ ዕብ. ፳+፮

በአብርሃም ዘመን ኢየሩሳሌም ሳሌም ትባል ነበር። ንጉሥዋም መልክ ጸዴቅ የሳሌም ንጉሥ ተብለዋል። ትርጓሜውም የጽድቅና የሠላም ንጉሥ ማለት ነው። መዓርገ ክህነት መዓረገ መንግሥት በመሸመም የክርስቶስ ምሳሌ ሆኖ ለዘለዓለም ሲጠራ ይኖራል። ኢያ.፲+፩፤ ፲፪+፲፤ ፲፭+፲፫ ዛሬ ግን ኢየሩሳሌም ስትባል ትገኛለች። በመጽሐፈ መሳፍንትም ፩+፳፩ ከኢያሱ በኋላ ፱፻ ዘመን ቆይቶ ዳዊት የእስራኤል ንጉሥ ኢየሩሳሌምን ከኢያቡሳውያን እጅ ወስዶ የመንግሥቱ መናገሻ አደረጋት። ፪ ሳሙ. ፳+፱-፲፮ ቤተመንግስቱንም በደብረ ጽዮን ሠራ። እስከ ሜሎን ሽለቆ ድረስ

ምዕራፍ ዐሥራ አንድ

11. ሰማርያ ኢዮጴ

በዕብራይስጡ አጠራር ያፎ ይባላል። ከብሉይ ኪዳን ጀምሮ የእስራኤል የባህር ወደብ ነው ቅዱስ ጴጥሮስ። በእንግድነት በዚህ ቦታ ተቀምጦ ነበር። በዚህ በኢዮጴ ጣቢታ የሚሏት አንዲት ሴት ነበረች። እርሷም ለመልካም ነገር የምትተጋ፤ ምዕዋትም የምታደርግ ነበረች። በዚህም ወራት ታመመችና ሞተች። አጥቦውም በሰገነት አኖሯት። ልጁም ለኢዮጴ ቅርብናትና ደቀመዛሙርት ቅዱስ ጴጥሮስ በዚያ እንዳለ ሰምተው ፈጥኖ ይመጣ ዘንድ ሁለት ሰዎች ወደ እርሱ ላኩ። ቅዱስ ጴጥሮስ ተነስቶ ከእነርሱ ጋር መጣ። በደረሰም ጊዜ በሰገነት አወጡት። መልክተኞችም ሁሉ እየደረሱ ደርቃ ከእነርሱ ጋራ ሳለች ያደረገቻቸውን ቀሚሶችን ልበሶችን ሁሉ እያሳዩት በፊቱ ቆመ። ጴጥሮስ ሁሉን ወደ ውጭ እስ ወጥቶ ተንበረክኮ ጸለየ። ወደ አስከሬኑም ዘወር ብሎ ጣቢታ ሆይ ተነሺ አላት። እርሷም ዓይኖቿን ከፈተች። ጴጥሮስን ባየች ጊዜ ተቀመጠች። እጁንም ለእርሷ ሰጥቶ አስነሣት። ቅዱሳንና መበለቶችንም ጠራ። ሕያውም ሆኖ በፊታቸው አቆማት። ይህም በኢዮጴ ሁሉ የታወቀ ሆነ። በዚህ ምክንያትም አይተው ብዙ ሰዎች ፀጌታ አመኑ።

በኢዮጴም ቅዱስ ጴጥሮስ ስምን ከሚባለው ቆርበት ፋቂ ሰው ጋር ከሞት በኋላ በትንሣኤ ሕይወትን የተጎናጸፈች ጣቢታ ደግና መንፈሳዊት ብዙ ትሩፋት የምትሰራ በመርዳት የታወቀች ሴት ነበረች። በድንገት ታማ ስትሞት ስትረዳቸው የነበሩ ድሆች በዚያ ወራት በሐዋርያት እጅ ብዙ ተአምራት እየተሠራ መሆኑን ሰውም ከሞተ በኋላ በሕይወት ማስነሣት እንደሚችሉ ስለተረዱ ቅዱስ ጴጥሮስን አስጠርተው አመጡት። እሱም በእግዚአብሔር ገይል አስነሣላቸው። እምነት ካለ በእምነት የማይሠራ የለምና። ጌታ በዮሐንስ ወንጌል «እውነት እውነት እላችኋለሁ በእኔ የሚያምን እኔ የማደርገውን ሥራ እርሱም ደግሞ ያደርጋል። ከዚህም የሚበልጥ ያደርጋል» ብሎ እንደተናገረው በደቀመዛሙሩ በቅዱስ ጴጥሮስ ላይ አድሮ ደርቃስን ከሞተች በኋላ ሕያው ሆኖ እንድትነሣ አደረገ። ደርቃስ ሞተችበን ከእንግዲህ ወዲህ ማን ይረዳናል ብለው ተስፋ ቆርጠው አዝነው የነበሩ ድሆችም ሁሉ ተደሰቱ።

በዚህ ተአምርም ብዙዎች ወደ እምነት ተላቡ። የጌታ የኢየሱስ ክርስቶስ ተከታዮች ሆኑ። የሐ.፲፬+፲፪ ወደፊትም ሰው ሁሉ ከሞተ በኋላ ህያው ሆኖ እንደሚነሣ /ትንሣኤ/ መታገን እንዳለ/ ለእምነታቸው ማረጋገጫ ሆነላቸው።

ደርቃስ ይህንን ታላቅ ክብር ያደላት እግዚአብሔር የሚወደውን ሥራ የምትሠራ ካገኘችው ሁሉ ምጽዋት ለድሆች የምታደርግ ለእግዚአብሔር የሚገባውን ሁሉ የምትሠራ በመሆኗ ነው። መልካም ሥራ ለመሥራት የሚተጋ ምጽዋትም የሚሰጥ ምእመን ብዙ ነው። ነገር ግን ቅድመ እግዚአብሔር የሚደርሰው እግዚአብሔር ሊቀበለው የሚችለው በንጹሕ ልቦና ሆነው ሲሠሩት ነው። ለአይታ ለውዳሴ ከንቱ ከሆነ አይቀበለውም። ለዚህ ነው በማቴዎስ ወንጌል እንደተጻፈው «እንግዲህ ምጽዋት ስታደረግ ግብዞች በሰው ዘንድ ሊከበሩ በምኩራብ በመንገድ እንደሚያደርጉ በፊታችሁ መለከት አትገቡ። እውነት እላችኋለሁ ዋጋቸውን ተቀብለዋል። አንተ ግን ምጽዋት ስታደርግ ምጽዋትህ በሰው ር እንዲሆን ቀኝህ የምትሠራውን ግራህ አትወቅ። በሰው ር የሚያይህ አባትህ በግልጽ ይከፍልሃል» በማለት ምጽዋትን የሚቀበል ክርስቶስ ያስተማረን ማቴ.፩+፪-፬። በዚህ ቦታ በጸሎት እያሉም ቆርነሌዎስን ያጠምቅ ዘንድ እግዚአብሔር በራሕይ ተገለጠለት ከቆርነሌዎስ የተላኩ መልእክተኞችንም በሚገባ እንዲቀበላቸው ተነገረው። ግብ. ፲+፲ ቅዱስ ጴጥሮስም ስለ ራሕይ ሲያወጣ ሲያወርድ መንፈስ ቅዱስ እነሆ ሦስት ሰዎች ይፈልጉሃል ተነሥተህ ውረድ እኔም ልኬያቸዋለሁና ሳትጠራ ጠር ከእነሱ ጋር ሂድ አለው። ጴጥሮስም ወደ ሰዎቹ ወርዶ እነሆ የምትፈልጉኝ እኔ ነኝ። የመጣችሁበት ምክንያት ምንድን ነው? አላቸው። እነርሱም ጻድቅ ሰው እግዚአብሔርንም የሚፈራ በአይሁድም ሕዝብ ሁሉ የተመሰከረለት የመቶ አለቃ ቆርነሌዎስ ወደ ቤቱ ያስመጣህ ዘንድ ከአንተም ቃልን ይሰማ ዘንድ ከቅዱስ መልአክ ተረዳ አሉት። እርሱም ወደ ውስጥ እንግድነት ተቀበላቸው የሐዋ. ፲+፲፩-፳፲

በዚህ ቦታ ቅዱስ ጴጥሮስ ካየው ራሕይ የምንረዳው ምስጢር ጌታ የመጣው ለእስራኤል ብቻ ሳይሆን ለዓለሙ ሁሉ እንደሆነ ከአሕዛብ መካከልም እግዚአብሔር ሰዎችን እንደሚመርጥ ያስገነዝበናል። ልዩ ልዩ እንስሳትና አራዊት የሰማይ ወፎች ለቅዱስ ጴጥሮስ መታየታቸውም

ከአሕዛብ ነገዶች በተለያዩ አምልኮ ባዕድ የሚኖሩ መሆናቸውና ወደፊት እውነተኛውን እምነት ተረድተው አምነው የእግዚአብሔር ወዳጆች እንደሚሆኑ ሐዋርያትም ልዩነት በሌለበት መልኩ ወንጌልን ለዓለም ሁሉ ማስተማር እንጂ ይህ እስራኤላዊ ነው ብለው እንዲቀርቡት ያረማቸው ነው ብለው እንዲጸዩት የማያስፈልግ መሆኑን ሲያስረዳው ነው። በዚህ በኢየሱስ የቅዱስ ጴጥሮስ መታሰቢያ አንድ ትልቅ ገዳም አለ። ባለቤቶቹ ላቲኖች ናቸው። የገዳሙ አቀማመጥ ትንሽ ከፍ ያለ ኮረብታ ሆኖ የቴለክቢብ ከተማና የሜዲትራንያንን ባሕር በሰፊው ያሳያል። ከቤተ ክርስቲያኑ ወጣ ብሎ ከአፋፍ ሆኖ ባሕሩን ሲመለከቱት የባሕሩን ማዕበል ንቅናቄና ማዕበሉን የሚያልፉ መርከቦች ሲታዩ እጅግ በጣም ደስ ያሰኛል።

ምዕራፍ ዐሥራ ሁለት

12. ቂሳርያ

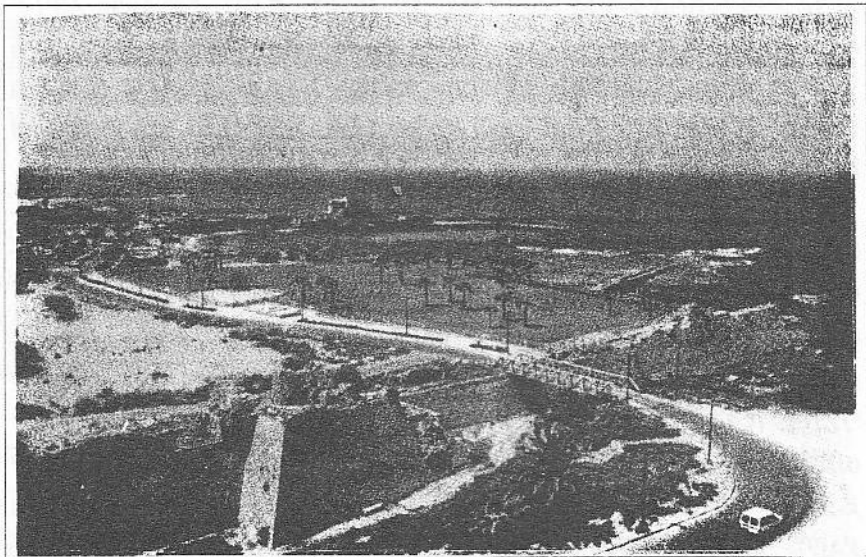
ቂሳርያ በቀደም ጊዜ እንደያፎ ታላቅ ወደብ የነበረ ነው። ከቴላላቢብ ወደ ሰሜን አቅጣጫ ያፎ ኪሎ ሜትር ርቀት ላይ ይገኛል። በዚህ ወደብ ብዙ ጊዜ ሮማውያን ይጠቀሙበት ነበር። ከአውሮፓ በመርከብ ተሳፍሮ የሚመጣ ሁሉ የሚያልፈው በዚህ ነበር። ወደ እስራኤል ሀገር መግቢያና መውጫ ይህ ነበር። ቦታው የተሰየመው በሮማ ቂሳሮች ቂሳርያ ተብሏል። ከባሕሩ ድንበር ትልቅ ከተማ የነበረ በአርኬሎጂክ ትራሾች ተቆፍሮ የወጣ የሕንፃዎች ፍርሽራሽና በጣም ረጅም የሆነ ድልድይ አለው። ለምን ሲጠቀሙበት እንደነበር ግልጽ አይደለም። ቂሳርያ በሐዋርያት ዘመንም የባሕር ወደብ ሆና ከሮማ ቂሳሮች ተሾመው የሚመጡ ባለሥልጣኖች መቀመጫ እንደነበረች መረዳት ይቻላል። ምክንያቱም በሐዋርያት ሥራ እንደተጻፈው ኢጣሊቄ ለሚሉት ጭፈራ የመቶ አለቃ የሆነ ቆርነሌዎስ የሚሉት አንድ ሰው በዚህ ነበር። እርሱም ከቤተሰቦቹ ሁሉ ጋር እግዚአብሔርን የሚያመልክና የሚፈራ ለሕዝብም እጅግ ምጽዋት የሚያደርግ ወደ እግዚአብሔር ሁል ጊዜ የሚጸልይ ነበር። ከቀኑም ዘጠኝ ሰዓት ያህል ቆርነሌዎስ ሆይ የሚለው የእግዚአብሔር መልእክ ወደእርሱ ሲገባ በራእይ በግልጽ አየው። እርሱም ትኩር ብሎ ሲመለከተው ደንግጦ ጌታ ሆይ ምንድን ነው? አለ። መልእክም አለው «እሱትህና ምጽዋትህ በእግዚአብሔር ፊት ለመታሰቢያ እንዲሆን ዐረገ።» አሁንም ወደ ኢዮጴ ሰዎችን ልከህ ጴጥሮስ የሚባለውን ስምዎንን አስመጣ። የሐዋ.፲+፩-፮ ልታደርገው የሚገባህን እርሱ ይነግርሃል አለውና እርሱም እንደተናገረው ሰዎችን ልኮ ቅዱስ ጴጥሮስን ከኢዮጴ አስመጥቶ በራእይ ያየውና መልእክ የነገረውን ሁሉ ቅዱስ ጴጥሮስ ሲነግረው ቅዱስ ጴጥሮስም አፋን ከፍቶ እንዲህ አለ። እግዚአብሔር ለሰው ፊት እንዳያዳላ። ነገር ግን ከእሕዛብ ሁሉ እርሱን የሚፈራና ጽድቅን የሚያደርግ በእርሱ የተወደደ እንደሆነ በእውነት አስተዋልሁ። የሁሉ ጌታ በሚሆን በኢየሱስ ክርስቶስ ሰላምን እያሰብክ ስለ ጌታ ስለኢየሱስ ክርስቶስ ያደረገውን ሁሉ አስተምሮ

በእርሱ የሚያምን ሁሉ በስሙ የኃጢአቱን ስርየት እንዲቀበል አስረዳውና ወዲያውኑ ቃሉን በሰሙት ሁሉ መንፈስ ቅዱስ ወረደ።

ከጴጥሮስ ጋር የመጡት ሁሉ ከተገረዙት ወገን የሆኑ ምዕመናን በእሕዛብ ላይ ደግሞ የመንፈስ ቅዱስ ስጦታ ስለፈሰሰ ተገረሙ። በልሳኖች ሲናገሩ እግዚአብሔርንም ሲያከብሩ ሰምተዋቸዋልና። በዚያን ጊዜ ጴጥሮስ መልሶ እነዚህ እንደ እኛ ደግሞ መንፈስ ቅዱሳን የተቀበሉ እንዳይጠመቁ ውኃን ይከለክላቸው ዘንድ የሚችል ማን ነው አለ በኢየሱስ ክርስቶስ ስምም ይጠመቁ ዘንድ አዘዛቸውና አምነው ተጠመቁ። የሐዋ.፲+፱፬-፱፰

ይኸ ቦታ ቂሳርያ ነው

ይኸ ቦታ ቂሳርያ ነው።

13. ቤተልሔም

ቤተልሔም ከኢየሩሳሌም ወደ ደቡብ አቅጣጫ ፤ ኪሎ ሜትር ያህል ርቃ ትገኛለች። ኢየሩሳሌምን ተሳልሞ ወደ ቤተልሔም ሲሄድ ከባቡር ጣቢያ ወደ ላይ አልፎ ብሎ ቀጥታ ወደ ደቡብ አቅጣጫ የሚወስደውን ሰፊ ጉዳና ይዞ ሲጓዝ የኢየሩሳሌም ከተማን ጨርሶ ጥቂት አልፎ እንዳሉ በስተግራ የሚገኝ ኮረብታ ቦታ ይታያል። ይህ ኮረብታ የሊቀካህ ናቱ የቀያፋ የገጠር ቤቱ ነበር ይባላል። ሕዝቡ ጌታ አልአዛርን በሞተ በ ፬ኛ ቀኑ ከሙታን አነሣው ማለትን ቢሰሙ እውነትነቱን ለመረዳት / ለማረጋገጥ/ ከኢየሩሳሌም ወደ ቤታንያ በየቀኑ ሲጓዙ አይተው ረበናተ አይሁድ ከሊቃኑ ካህናቱ ጋራ ጌታን ተመቅኝተው የሚይዙበትን ምክንያት ለመማከር ከከተማው ወጥተው ወደዚህ ኮረብታ ወደቀያፍ ቤት ተሰብስበው እንደምንም ብለው እርሱን መግደል እንደሚሻላቸውም የተማከሩበት ቦታ ነው።

እስከዛሬ ድረስ የክፉ ምክር ቦታ ተብሎ ይጠራል። ይህንንም በቀኝ በግራ በሚገኝ ሜዳ ሕዝቡ ትልልቅ ሕገሃ እየሠራ ከተማ ሆኗል። ንጉሥ ዳዊት ፍልስጥኤማውያንን ሁለት ጊዜ ተዋግቶ ድል ያደረገበት ሜዳ ነው። ፪ሳሙ.፩+፲፰-፳፪ በኢየሩሳሌምና ቤተልሔም አካፋይ መንገድ ሲደርሱ በስተግራ ከፍ ካለው ቦታ ላይ የኤልያስ ገዳም የሚባል ይገኛል። ግሪኮች ቤተክርስቲያን ሠርተውበታል። ከዚህ ቦታ ሲደርሱ ወደ ፊትና ወደ ጎሳ ለተመለከተ ሰው ሁለቱ ከተሞች ኢየሩሳሌምና ቤተልሔም ይታያሉ። ነገር ግን ኢየሩሳሌም ሆኖ ቤተልሔምን ማየት አይቻልም። ይህም የኤልያስ ገዳም ለኢየሩሳሌምና ለቤተልሔም ለማካኝ ቦታ ነው። ነብዩ ኤልያስ ፬፻፶ውን የጣዖት ካህናት በቀርሜሉስ ተራራ ካስገደለ በኋላ ከንግሥቲቷ ከኤልሣቤል ሸሸቶ እስከ እግዚአብሔር ተራራ ከፊት ድረስ ሲሄድ በዚህ ቦታ አርፎበት ነበር በማለት ግሪኮች በ፲ ፫፯ ዓ.ም የኤልያስ ገዳም ብለው ሠፍረውበታል። መልአኩ የታየውና ምግብም የሰጠው በዚህ ላይ ነው።

ይሁን እንጂ ሌሎች ታሪክ ጸሐፊዎች ደግሞ የለም ከዚህ ላይሆን ቤርከሌን አልፎ የአንድ ቀን ጉዞ ከሄደ በኋላ ነው ይላሉ። ፩ነገ.፲፱+፫-፩

ወደ ቤተልሔም ሳይደርስ ሜዳውን ሲጨርሱ ከመንገዱ ዳር የያዕቆብ ሚስት የራሄል መቃብር ይገኛል።

በቀድሞው ጊዜ ሰው ሁሉ ወደ ቤተልሔም ሲያልፍ እግረ መንገዱን የራሔልን መቃብር ይጎበኝ ነበር። ዛሬ ግን የቤተልሔም ከተማ ለ፯ ረቦች ከተሰጠ በኋላ እስራኤል በራሔል መቃብር ጀምረው በትልቅ ቅጽር ስላጠሩት ወደ ራሔል መቃብር መግባት አይቻልም። ወደ ቤተልሔም ሲሄድም ሰው እንደረለገው መውጣት መግባት አይችልም ወታደሮች ቁመውበታል እጅግም አስቸጋሪ ነው። በመሃሪያ እየተመረመሩ ካልሆነ መግባት አይቻልም። ቤተልሔም አቀማመጧ በተራራ ላይ ሆኖ ሳለ ከምሥራቅ ወደ ምዕራብ ከሰሜን ወደ ደቡብ እንደሚገኝ ጥፍ ውጥ ያለ ነውና በአንድ ቦታ ላይ ሆኖ የከተማውን መስፋትና መጥበብን ለመገመት አይቻልም። ከቀድሞ ይልቅ ዛሬ ከተማው ከሁሉም አቅጣጫ እየሰፋ ሄድዋል።

ቤተልሔም በክርስትና እምነት ተከታዮች እጅግ የተወደደች ከተማ ናት። ስለዚህ ከተማ ነቢዩ ዳዊት «ናሁሰማዕናሁ በኤፍራታ ወረከብናሁ ውስተ አመ ገዳም፤ እነሆ በኤፍራታ ክፍል በሆነች በቤተልሔም ተወልዶ በግእዘ ሕፃናት ሲያለቅስ ሰማነው» በማለት አስቀድሞ ተናግሯል። መዝ.፪፬፩+፪ ነቢዩ ሚልክያስም ለጌታ ልደት ፳፻ ዘመን ሲቀረው ስለ ቤተልሔምና ስለ ክርስቶስ ልደት ሲናገር ወአንቲኒ ቤተልሔም ምድረ ኤፍራታ ኢትቴህቲ እምነገሥተ ይሁዳ እስመእምኔኪ ይወጽእ ንጉሥ ዘይፊዕዩሙ ለሕዝብ እስራኤል፤ አንቺ የይሁዳ ዕፃ /ክፍል/ ቤተልሔም የይሁዳ ነገሥታት ከሚነግሡባቸው አሕጉር ብትበልጪ እንጂ አታንሽም ሕዝብ እስራኤልን የሚጠብቅ ንጉሥ ከአንቺ ይወጣልና» በማለት ተናግሯል። ሚክ.፩+፪ በዘመነ ወንጌል ከተነሡ ቅዱሳንም እነቅዱስ ኤፍሬም ሶሪያዊ በውዳሴ ማርያም «ተፈሰሱ እቤተልሔም ሀገርሙ ለነቢያት እስመ በገቤኪ ተወልዶ ክርስቶስ ዳግማይ አዳም የነቢያት ሀገራቸው ቤተልሔም ሆይ ደስ ይበልሽ የአዳም ሁለተኛ ክርስቶስ በአንቺ ተወልዷልና» እያለ ክብርዋን ያዘክራታል። ስለቤተልሔም ክብርና ቅድስና በዚህ ተጽፎ ወይም ተነግሮ አያልቅም። ቅዱሳት መጻሕፍት እንደ ሚያስረዱን ፈጣሪ ሰማየት ወምድር ኢየሱስ ክርስቶስ ከሰማየሰማያት

ወርዶ ከቅድስት ድንገል ማርያም ተወልዶ ስለአዳም ልጆች ድንነት በጨርቅ ተጠቅልሎ በበረት የተገኘው በዚህ ቦታ ነው።

ለባለጸጉች ሳይሆን ለድሆች እረኞች የተገለጠበት በዚህችው ከተማ ነው። ሠራዊተ መላእክትም ከሰው ጋራ ሆነው ስብሐት ለእግዚአብሔር በሰማያት ወሰላም በምድር ሥምረቱ ለሰብእ እያሉ የዘመሩበት በዚህች ቅድስት ቦታ ቤተልሔም ነው። ሉቃ. ፪+፱-፲፭ በመጀመሪያ ሰው ሁሉ አስቀድሞ ወደዚህ ሲመጣ ማሰብ ያለበት በረከተ ነፍስን እንደሚያገኝ ማመን ይኖርበታል። እንደዚህ አምኖ የሚመጣ ሁሉ እንደ ሰብአስገል የበረከተ ልደቱ ተሳታፊ ይሆናል። ሰብእ ሰገል «አይቲ ሀሎ ንጉሠ እስራኤል ዘተወልደ! የተወለደው የአይሁድ ንጉሥ ወዴት ነው። ኮከቡን በምሥራቅ አይተን ልንሰግድለት መጥተናል»። እያሉ በምሥራቅ ያዩት ኮከብ እነሱን እየመራ መጥቶ ሕፃኑ ባለበት ቆመ ኮከቡን ባዩ ጊዜ እጅግ በጣም ደስ አላቸው። ከዚህ የበለጠ ደስታ የለምና ወደቤትም ገብተው ሕፃኑን ከእናቱ ከማርያም ጋር አዩት ወድቀውም ሰገዱለት። «ሃጥኖቻቸውንም ከፍተው እጅ መንሽ ወርቅና ዕጣን ከርቤም አቀረቡለት» እንዲል ማቴ. ፪+፩-፲፪ እኛም እንደነሱ አቅማችን የፈቀደው ለፍቅሩ መገለጫ መስጠት ይገባናል።

13.1. ቤተልሔም ዘይሁዳ ማቴ. ፪+፩

ኤፍራታ ቤተልሔም ቢባል ሁለቱም ያንድ አገር ስም ነው። ቤተልሔም ማለት በዕብራይስጥ የእንጀራ ቤት ማለት ነው። ቤት ላሐም ማለት ደግሞ በዓረቦች የሥጋ ቤት ማለት ነው። እንዲሁም ኤፍራታም ተብላ መጠራቷ የአትክልት ፍሬያማ ምድር ማለት ነው። የሦስቱም ስም ምስጢር አንድ ነው። ቤተልሔም ዘይሁዳ መባሏም የይሁዳ ነገድ ክፍል ማለት ሲሆን ሌላም በገሊላ አውራጃ በዛብሉን ዕፃ ቤተልሔም የምትባል መንደር ነበረችና ከዚያች ሲለይ ነው። ኢላ. ፲፱+፲፯-፲፭

የቤተልሔም ቤተክርስቲያን ሥራውና ቅርጹ አቀማመጡ አስተውሎ ለተመለከተው በውስጥም በውጭም እንደመስቀል ሥራ ሆኖ እንደተሠራ ይታያል። የግንብ ሥራ አጣጣሉም በቆስጠንጢኖስ ዘመን እንደተሠራ ያስረዳል። ከዚያም በኋላ አሠራሩ አልተለወጠም ይላሉ። ጠፈሩ ጣሪያው ግን አንድ ወይም ሦስት ጊዜ ታድሷል። የቆስጠንጢኖስ

ሥራ በምድረ ከነዓን ለመታሰቢያው የቀረው ይኸው የቤተልሔም ቤተክርስቲያን ብቻ ነው። ሌሎች ግን በየዘመናቱ በየጊዜያቱ በአሕዛብና በተገባላት ጠፍተዋል /ፈርሰዋልም/። ከአውደ ምሕረቱ ወደ መቅደስ ሲገቡ ከምዕራብ ወደ ምስራቅ ሁለት ደደ ሰላም አለው። ፊት የሚገኘው ደጅ አጭርና ጠባብ ነው። አጉንብሶ ይገባል። እንደዚሁም የሆነበት ምክንያት ያገሩ ሰዎች በየጊዜውና በየዘመኑ ጠላት መጣ ሁከት ተነሣ ጠብ ተጀመረ ማለትን በሰሙ ቁጥር ወርቃቸውና ልብላቸውን እየያዙ ሸሽተው ወደመቅደስ እየገቡ መጠጊያ ያደርጉት ነበር። ወራሪ ዘራፊ ሲመጣ ለመመከቻ እንዲሆናቸው መዘጋጀትን አጥብበው አላጥረው በብረት ገጥመው በኋላ ዘመን የሠሩት ነው። የፊተኛውን አልፈው የሚገኘውን ሁለተኛው ደጅ ሰፊና ረጅም ነው። ይህ የቀድሞ ሥራ ነው ይባላል። አንደኛው ደጅ እንደገቡ ሰፊና ረዥም መቅደስ ይገኛል። በቀኝና በግራው ፲፪+፲፪ እየሆኑ በተራ የቆሙ የዕብነበረድ ድንጋይ አምዶች አሉበት በስተቀኝ ፳፬ በስተግራ ፳፬ በድምሩ ፶፰ አምዶች ወርቆች ናቸው። በቅድስቱ ፮ ዓምዶች አሉ። አምዶቹ በመላው ፶፬ ናቸው። በዓምዶች ላይ ከዘመናት ብዛት ተበላሽቶ በጣም አይታይም እንጂ የብዙ ቅዱሳን ሰዎች ሥዕል ይገኝበታል። የመቅደሱ ቅድስት ላይና ታች ሆኖ ሁለት መቅደስ አለው። ላይኛው የሦስቱ አርቶዶክሳዊያን የግሪክ የእርመን የሶርያ ነው። ቀደም ሲል የኢትዮጵያም ነበር ይባላል። በምን ጊዜ እና በማን ዘመን እንደተወሰደ አይታወቅም። ግን ታሪክ ገና ይፈለጋል።

ከሐዋርያት ዘመን ጀምሮ እስከ ሺሕ ፭፻ ዓ.ም ድረስ በቅድስት ሀገር አከታትለው ሳያቋርጡ ኤጲስ ቆጶስነት ሲሾሙ የነበሩት የአገሩ ሰዎች ነበሩና የቀሩት ክርስቲያን ግን ከሩቅ እየመጡ በጎብረትና በአንድነት ይጸልዩ ነበር። ልዩነት አልነበረም። በኋላ ዘመን ግን የውጭ አገር ሰዎች ኤጲስ ቆጶስነት መሾም ሲጀምሩ በቦታ መሳሳብና መቀማማት ተጀመረ ይባላል። ከሺሕ ፭፻ ዓ.ም ወዲህ የሐበሾች ርስት መብት ይጣስ ጀመር።

ጌታ የተወለደበት ዋሻ ወደታች በደረጃ ቁልቁል ተወርዶ ይገኛል። ጌታ የተወለደው ከዋሻው ፊት ነው። ወደጎሉ መቅደስ ዋሻ መውረጃ ፲፫ ደረጃ ቁልቁል ወርዶ ከምድር ቤቱ ሲደረስ ወደ ምሥራቅ ትንሽ

ዋሻ ይገኛል። ሦስት ጧፍ ይሰቅሉበታል። ሌት ተቀን ሳያቋርጥ ይበራል። በምድር ቤቱ ላይ ከብር የተሠራው ኮከብ የሚመስል ተቀርጾ ተለጥፎበታል። በላዩ በላቲን ቋንቋ «በዚህ ቦታ ኢየሱስ ክርስቶስ ከማርያም ተወልዶዋል» የሚል ተጽፎበታል። በዚህ ዋሻ ውስጥ ላቲኖች፣ ግሪኮች፣ አርመኖች በየተራ ይቀድሱበታል። ከዚህ በስተኋላ ወደ ምዕራብ በኩል ሁለት ደረጃ ወርዶ በጣርያው ግንብ ላይ የመላእክትና የኖሎት ሥዕል ይታይበታል። ይህም ቦታ «ጨርቅ ተጠቅልሎ በጎል ተጥሎ ታገኘታለችሁ» ተብሎ ለኖሎት የተነገራቸው ቦታ ነው። ሉቃ፪+፲-፲፩ «ብሔራት ለእግዚብሔር በሰማያት ወለላም በምድር ሥምረቱ ለሰበክ» ተብሎ የተዘመረው የመላእክት ዝማራ በላቲን ቋንቋ በዚህ ተጽፎበት ይገኛል።

ይህንን አይተው ሲመለሱ መውጫው በስተግራ በኩል ነው። ፲፮ ደረጃ ሽቅብ ወጥቶ የሰርያና የአርመን መቅደስ ይገኛል። ያንን አይቶ አልፎ ጠባብ ደጅ ይገኛል። በዚያው ውስጥ ገብቶ ከመቅደሱ ወደቀኝ የላቲኖች ገዳም በስተግራው የግሪኮች ገዳም ከዚያ ወደ ደጀ ሰላሙ የአርመኖች ገዳም ይገኛል ወደ ደቡብ በግሪኮች ገዳም አልፎ ከምዕራብ ወደ ምሥራቅ የሚወስድ መንገድ ነው። በዚህ ጥቂት አልፎ የማርያም ዋሻ የሚባል ከምድር ውስጥ አለ። ፲፬ ደረጃ ቁልቁል ወርዶ የዋሻ መቅደስ ይገኛል። ይህ ዋሻም የላቲኖች ነው። አመቤታችን ወደ ምድረ ግብፅ ልትሰደድ ስትነሣ ልጅዋን ስታጠባ ከጡቷ ወተት ቢፈስባት ምድሩ ነጭ ሆነ ይላሉ። ይህም የአመቤታችን ጸበል ነው። ከዚህም ከአፈሩ ትንሽ እየጨመሩ ለመሳለም ለመጣ ሁሉ ሰው ያድላሉ። እንደቤት አድርገው ሲኖሩበት ነበር ይባላል።

ከዚህ ዋሻ ወጥቶ ወደ ምሥራቅ ትንሽ ቁልቁለት ወርዶ አግድመቱ ላይ ከጥንት ጀምሮ የቅዱሳን ቤት ነበር የሚባል ቦታ አለ። በዚህ ቦታ ላይ ቤት ሠረተው ሲኖሩበት ነበር ይባላል። እኩሉም በወንጌል እንደተጻፈው በቤተልሔም ቤት አልነበራቸውም በዚያ ቦታ በተወለደበት ዋሻ ይኖሩ ነበር። ሰብአ ሰገልም የመጡ በዚህ ዋሻ ውስጥ ሳሉ ነው። ከነምልክቱ ሂሳቡን እየመራ ኮከብ የቆመበት በዚህ ነው እያሉ በዋሻው ውስጥ በስተምዕራብ አንድ ቦታ ያሳያሉ። ከጥንት ጀምሮ የሚያውቀትም ይህንን ቦታ የሰበአ ሰገል መታሰቢያ ይሁን ብለው የቀድሞ

ክርስቲያኖች በዓመት በዓመት የጥምቀት ዕለት ሲቀድሱበት ነበር ይላሉ። ጌታ ከተወለደበት ዋሻ ውስጥ በስተምዕራብ አንድ የቆመ ድንጋይ ነበር። ሰብአ ሰገል እንደመጡ እነሱን የመራ ኮከብ የቆመበት ምልክት ነው እያሉ ያሳያሉ። ይህንንም አስተውሎ ለተመለከተው ዮሴፍና አመቤታችን ለቆጠራው ሲሄዱ ድንገት የመውለድዋ ጊዜ ደርሶ በዚያው ብትወልድም ለወላድ የሚገባውን እንክብካቤ የሚያደርግላት አልነበረም። በወንጌሉ እንደተጻፈው ዮሴፍና አመቤታችን ማርያም ከናዝሬት ተነሥተው ለመቆጠር ሲመጡ ያደሩበት ዋሻ የከብት በረት እንጂ የሰው መኖሪያ እንዳልነበር እንረዳለን። «የበኩር ልጅዋን ወለደች፤ በመጠቅለያም ጠቀለለችው፤ በበረትም አስተኛችው፤ የሚያድሩበት ቤት አላገኘምና» እንዲል። ማቴ.፪+፭+፲፮።

ከቤተልሔም ታሪክ የምንረዳው ምሥጢር በዘበነ ኪሩብ፣ በጽርሐ አርአያም የሚኖር፣ በአፈ መላእክት የሚወደስ፣ የሚቀደስ እግዚአብሔር ለሰው ልጆች ፍቅር ሲል በዚህ ቦታ በሚገኘው በረት መጣሉን፣ በጨርቅ መጠቅለሉን ነው። ይህም ምሥጢር የሚደንቅና እግዚአብሔር ለሰው ልጆች ያለውን እውነተኛ ፍቅር የሚያስረዳ መሆኑን መንገዘብ ከእያንዳንዱ ምእመን ይጠበቃል። ከዚያን ጊዜ ጀምሮ ቤተልሔም ተቀድሳለች ለማያውቃን መላእክት ምድራውያን የሰው ልጆች በጋራ አመስግነውበታል። ክርስቶስ ተወልዶባታልና። በመሆኑም ለዚህ የተቀደሰ ቦታ በረከት ተካፋይ ለመሆን ምእመናንን ሊተጉ ይገባል። ይህንንም ግርግም እስከ ሺሕ ፩፻ ዓ.ም ድረስ በዚች ዋሻ ሲኖሩ ቆይተው የመስቀል ዘመቻ በሚባለው ዘመን በአሕዛብ እጅ እንዳይያዙ ብለው ፈረንጆች ወደ ሮማ ወሰደውታል። እስከዛሬም ድረስ በሮማ ከተማ አለ ይባላል።

13.2. ኢትዮጵያውያን በቤተልሔም

ኢትዮጵያውያን በድሮ ዘመን በመካነ ልደቱ የሚቀድሱበት መቅደስ እንደነበራቸው የጥንት አባቶች ይናገራሉ። ነገር ግን በየትኛው ዘመን እንዳጡት የተጣራ የታሪክ መረጃ የለም። ይሁን እንጂ በእግዝእብሔር ቸርነት ከመካነ ልደቱ አጠገብ ግሩም የሆኑ ቦታ ተገኝቶ እነሆ ከ፩ ዓመት ወዲህ በቦታው እየቀደሱ እያወደሱ ያለምንም ችግር ቦታቸውን እያስፋፉ ይገኛሉ። አሁን በተመሠረተው የኢትዮጵያውያን ገዳም

በዓረቦች ዘንድ እንደሚባለው አመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም ወደ ግብፅ ሲትሄድ የተነሣችበት ከዚህ ነበር ይባላል። እንደገና ሰብአ ሰገል ለጌታ የገበሩበት ወርቅ ከዚህ ቦታ ተቀብርበታል ብዙ ምልክቶች እየታዩ በዚህ ቦታ ሕንፃ እንዳይሠራበት ሆኖ ኖሮዋል። ስለዚህ ወደ ፊት የአርኪኦሎጂ ጥናትና ምርምር የሚሻ ቦታ ነው። ይህም ደግሞ ለገዳሙ ከሁሉ የበለጠ ታሪካዊ = ፋይዳ ያስገኛል። ይህ ቦታ በእግዚአብሔር ቸርነት የተገኘ በመሆኑ ኢትዮጵያዊ የሆነ ሁሉ ሊከራበትና የሚጠበቅበትንም ሊያደርግ ይገባል።

ሌላው በዚህ ገዳም ሊታሰብበት የሚገባው ጉዳይ አሁን ያለች ቤተክርስቲያን እጅግ በጣም ትንሽና ለማስፋትና ትልቅ ቤተክርስቲያን ለመሥራት እንዲቻል ከቤተክርስቲያኑ ጋራ ተያይዘው ግራና ቀኙ የሚገኙ አሮጌ ቤቶች አሉ። የእነዚያም ቤቶች ባለንብረት የሆኑ ዓረቦች ግዙግና ወደራሳችሁ መጨመር ማገናኘት ትችላላችሁ እያሉ ፈቃደኝነታቸውና ትብብራቸውን እያሳዩ ነው። ስለዚህ ለነገ ሳይባል እያንዳንዱ ኢትዮጵያዊ የሚችለውን ያህል የገንዘብ ትብብር ቢያደርግና ቤቶች በአስቸኳይ ተገዝተው ቢጨመሩ በጣም የተሻለ ይሆንናል። ነገር ግን እንዲሁ ጊዜ ከወሰደ ወደፊት የሚሆነው አይታወቅም። ቦታው ሳይገዛ ቢቆይ ግዢው /ከፍያው/ ሊወደድ ይችላል። ወይም ሰዎች ቃላቸውን ሊለውጡ ይችላሉ። አሁን ግን ወቅቱ ለመግዛት አመች በመሆኑ ሃምሳ ሎሚ ለሃምሳ ሰው ጌጡ ነው፤ እንደሚባለው ብዙ ሰው አንዳንድ ብር ቢለግስ አይከብደውምና በውስጥም በውጭም የሚገኘኝ ኢትዮጵያዊ ሁሉ ለዚህ ቅዱስ ቦታ ትብብር እንዲያደርግ በማለት ሳንጠቁም አናልፍም።

ቤተሰቡም አካባቢ ሌላ የታሪክ ቦታ አለ። ይኸ ቦታ ከኢትዮጵያ ገዳም ወደ ምዕራብ በኩል የዳዊት ምንጭ የሚባል ነው። እስከ ቅርብ ጊዜ ውኃ ይቀዳበት ነበር ይባላል። ይህ ጉድጓድ ዳዊት በጦርነት ጊዜ ውኃ ጠማኝ ማን ባመጣልኝ ባለ ጊዜ «ወተቃተሉ በውስተ ትዕይንተ ዕልዋን ወእምጽኡ ሎቱ ወአተማየ ዘፈተወ ይስተይ፤ ታማኝ ወታደሮቹ የግን ገጉሥ ውኃ ጠማኝ እያለ የሞታል ብለው ፈጥነው በመነሣት የጭፍራ እበጋዞቹ አድናን አያቡከቱ ዩልያና አፋ አፋቸውን /ሰይፍ ሰይፍቸውን/ ታጥቀው ዘገራቸውን ነጥቀው ረዋታቸውን /የውኃ ኮዳቸውን/

ጭነው ፈጥነው ውኃ ቀድተው ያመጡለት ምንጭ ወይም ኩሬ ይህ ነው። በአሁኑ የሚጠቀምበት የለም። እስራኤል ከመጡ ጀምሮ ሰው እንዳይጠቀምበት ዘግተውታል ይባላል። ከቤተሰቡም ወደ ምሥራቅ አቅጣጫ ከታች ወርዶ ቤት ስሆር ከሚባለው ሜዳ ደግሞ አንድ ትልቅ ዋሻ አለ። ይህም ወኖሎት በቤተሰቡም አንክሩ እምዘርዕዩ እረኞች በቤተሰቡም አይተው አደነቁ የተባለ እነሱ የነበሩበት ዋሻ ነው። ቤተሰቡም ከታየ በኋላ ወደዚያ ይገባቸዋል።

ምዕራፍ ዐሥራ አራት

14. ኬብሮን

ኬብሮን የብሉይ ዘመን ከተማ እንጂ በዘመነ ሐዲስ የተሠራ አይደለም። ስለዚህም ኬብሮን ርእሰ እበው አብርሃም ወይም ሥርወ ሃይማኖት ይኖርባት ነበር። አብርሃምም ከነቤተሰቡ የተቀበረበት ስሙ መክፌላ የተባለ ዋሻ ያለ በዚያ ነው። የዛሬው ስሙ ግን በዓረቦች በቢድ ኸሊል ይባላል። ኸሊል ማለትም ከአላህ የመጣ ነውና ትርጓሜውም የእግዚአብሔር ወዳጅ አገር ማለት ነው። አቀማመጡ ቦታው ያለበት ከኢየሩሳሌም በስተደቡብ ነው። ርቀቱ ከኢየሩሳሌም በእግር ሲሄድ የ፯ ሰዓት ጉዞ ይሆናል። ከቤተልሔም ግን የ ፭ ሰዓት ጉዞ ነው። ዛሬ ዘመኑ የእውቀት ዘመን ስለሆነ በእግር መሄድ ቀርቶ በተለያየ ፈጣን አውቶምቢሎች ስለሚኬድ የራቀውን አቅርቦታልና በአሁኑ ጊዜ ወደዚያ ለመድረስ ፪ ሰዓት ብቻ ይወስዳል።

ኬብሮን የእግዚአብሔር ወዳጅ የአብርሃም አገር ነው። አብርሃም በሃይማኖቱ ፍጹም ስለሆነ እግዚአብሔር የነገረው ተስፋ ሁሉ እንድላይጉድል እንደሚፈፅምለት በፍፁም አመነ በዚህ እምነቱም የሃይማኖት አባት በኩር ተባለ። ዘፍ.፲፭+፮ ያዕቆብ ምዕ.፪+፳፫ ይኸውም ለአብርሃም የተሰጠው ተስፋ በስደቱ ድንኳን ተክሎ በሚኖርበት ሀገር ምድር ለዘሩ ሁሉ ርስት ያደርግለት ዘንድ ተስፋ ሰጠው። አብርሃምም በመምሬ ዓፀድ መጥቶ በዚያ ድንኳን ተክለ። ከዚያውም ለእግዚአብሔር የተገባ ልዩ መሠዊያን ሠራ ዘፍ. ፲፫+፫ ዓፀደ መምሬ በኬብሮን ውስጥ ነው። በዚሁም ምድር እግዚአብሔር ለአብርሃም ፫ ጊዜ ተገልጸለታል። ምድረ ከነዓንን ለሱና ከሱም በኋላ ለዘሩ ሁሉ ርስት እንዲያደርግለት በማይታበል ቃሉ ተስፋ ሰጠው። ስሙ አብራም የነበረው ከእንግዲህ ወዲያ ስምህ አብራም አይባልም አብርሃም ይባላል እንጂ ብሉ በዚህ ስም ጠራው። እሱ የብዙዎች ሰዎች አባት የሚሆን ነውና ለዚህ ቃል የኪዳኑ መታወቅያ ምልክት ግዘረትን ተቀበለ። እንዲሁም ደግሞ በዓፀደ መምሬ ሦስት መንገደኛ ሰዎች መስለው። ሥላሴ ለአብርሃም ተገለጠለት፤ ይስሐቅም እንደሚወለድ ነገሩት፤ የሰዶምና የጥራ ሕዝብ ጥፋት እንደቀረበም አስረዱት። አብርሃም ጸድቅ ሰው ነበርና የሰዶምና

የጥራ ጥፋት አባዝኖት ነበር። ስለ ያ ወይም ስለ ዓፄ ስለ ፴ ጸድቃን ሰዎች ስትል እንኳን አትምራቸውምን እያለ ፫ ጊዜ እየመላለሰ አማላጅነቱን ልመና ያቀረበበት አገር ነው። ሰዶምና ገመራ ግን እንኳን ያ+፱+፱ ጸድቃን ሊገኙባቸው ይቅርና ፭ ሰውም አልተገኘባቸውም። ከሉጥ በቀር ሁሉም በእሳትና በድኝ ተቃጠሉ። ዘፍ. ፲፰+፩-፴፪ ቅልቁ አብርሃም በዕድሜው መጨረሻ የአስኬራኑ መካታቻ የሆነ ቦታ በኬብሮን ውስጥ ነው። ስሙም መክፌላ ዋሻ የሚባል ነው። በገንዘቡ ገዝቶ ከነቤተሰቦቹ ፮ እራሱን ሆኖ የተቀበረበት አገርና ቦታ ኬብሮን ነው። ዘፍ.፳፫+፩-፲፱።

14.1. መክፌላ ዋሻ የአበው መቃብር

የአበው የአብርሃም የይስሐቅ የያዕቆብ መቃብር መክፌላ ዋሻ በኬብሮን ከተማ ውስጥ ይገኛል። ይኸውም በቆስጠንጢኖስ ዘመን ቤተክርስቲያን ተሠርቶበት ነበርና በኋላ በሳምራውያን ሽፍቶች ፈረሰ። ዛሬ ያለው ግን በመስቀል ዘመቻ የተሠረው ነው። ከዚያ ዘመን ወዲህ ግን አልተነካም ይባላል። ሥራውም እጅግ ያማረ ነው። ከጎልጎታም ይበልጣል። የውስጡ ሕንፃና አዕማድ በእጅግ ከሚያምር ዕብነበረድ የተሠራ ነውና። እጅግ ያንፀባርቃል። ዛሬ ግን ቤተክርስቲያን ሳይሆን የእስላም መስጊድ አድርገውታል። በአሁኑ ጊዜ ይዘውት የሚገኙ ዓረቦችና አይሁዶች ናቸው። በሁለቱ ብቻ ይጠበቃል።

ይሁን እንጂ ክርስቲያኖችም ቢሆኑ የአበው መቃብር ስለሆነ እየገቡ ይጉበኙታል። የአበው መቃብር ያለው በዋሻው ውስጥ ሲሆን ከላይ በእጎበር እየከፈሉ ያሳያሉ። ይህ የአበው መቃብር በ ፯፻፴፰ ዓ.ም ቅዱሳት ቦታዎች በሙሉ እስላሞች እንደያዙት ቀርተው በመስቀል ዘመቻ ጊዜ ክርስቲያኖች እስላሞችን አስለቅቀው ቤተክርስቲያን ሠርተው ለ ፩፻ ዓመታት ያህል ይዘውት ከቆዩ በኋላ በሺሕ ፳፫ ዓ.ም እንደገና ቱርኮች ክርስቲያኖችን በጦርነት ድል አድርገው ቤተክርስቲያን የነበረውን አፍርሰው የእስላሞች መስጊድ አድርገውታል። ከዚያ ወዲህም ኬብሮን የዓረቦች ከተማ ሆና ቀረች። ዓረቦች የእስማኤልና የኤሳው ልጆች ስለሆኑ የአብርሃምን የይስሐቅን የያዕቆብን መቃብር የአባቶቻችን መቃብር በማለት ዋሻውን በልዩ ከበሬታ ይዘውታል። ቀደም ሲል በቱርኩ መንግሥት

ጊዜ ክርስቲያኖችና አይሁዶችን አያስገቧቸውም ነበር። ዛሬ ግን እን ግሊቶች ከመጡ ጀምሮ ማየት የሚፈልግ ማንኛውም ቱሪስት ሁሉ ማየት ይችላል። የአበው መቃብር በቀስጠንጢናስ ዘመን በላዩ ላይ ትልቅ ቤተ ክርስቲያን ተሠርቶበት ነበር። ሌሎች ደግሞ ይህ ሕንፃ በሰሎሞን ጊዜ የተሠራ ነው ይላሉ። ምክንያቱም በዚህ ሕንፃ ውስጥ እያንዳንዱ ድንጋይ ቁመቱ ጽ ክንድ ወርዱ እምስት ክንድ የሚሆን ይገኝበታል። ይህንንም = የሚሉት በሰው እጅ በሰው እቅም አይነሣም አይሠራም ከማለት የተነሣ ነው። እንዲህ የመሰሉ ትልልቅ ድንጋዮች በሰሎሞን ጊዜ ከተሠሩት የቀ ድም ፍርስራሽ ስለሚታይ ነው። የደጀ ሰላሙ መግቢያ ከደቡብ ወደ ሰሜን ፲፱ ደረጃ ይወጣል። ከዚያ ወደ ምዕራብ አቅጣጫ ይዞራል። ወደ ውስጡ ሲገባ ከምዕራብ ወደ ምሥራቅ እንደ ቤተክርስቲያን ሥር ዓት ሁሉ ይገባል። በመቃብሩ አገበር ላይ ከሐርና ከከፋይ የተሠራ አል ብሰው በልብሰም ከቁርዓን የወጣ ጥቅስ በወርቅ ፈትል ተጠል ፎበታል። እሱም በዓረቢኛ ቋንቋ ይህ የአብርሃም፣ ይህ የይስሐቅ፣ ይህ የያዕቆብ ነው እያሉ ተራራውን ያሳያሉ።

14.2. ዓፀደ መምሬ

ዓፀደመምሬ አብርሃም ለእግዚአብሔር መሠው የሠራበትና ቤቱን ሠርቶ የወጣ የወረደውን ያሰፈ ያገደመውን እንግዳ ሲቀበልበት የነበረ ነው። በአራቱም እንደተጻፈ ሥላሴ በእንግዳ ተመስለው መጥተው ያረ ፋብት በዚህ በዓፀደ መምሬ በሚገኘው ቤቱ ነው። ዘፍ.፲፰፥፩ ዓፀደ መምሬ ከቀደም ጀምሮ ከሁሉ የበለጠ የከበረ ቦታ ነው። ያስገኘው ፩ኛ የሁሉ አባት አብርሃም ከዚህ ቦታ ላይ መሠውያ ሠርቶ የእግዚአብሔርን ስም ሲጠራበት ስለኖረ ፪ኛ አጋእዝተ ዓለም ሥላሴ በእንግዶች ተመስለው መጥተው በድንኳኑ አርፈው ይበሐቅን እንደሚወልድና የብዙዎች አባት እንደሚሆን ያበሠሩበት ቦታ ስለሆነ በሁሉ ሃይማኖቶች ተከብሮ ይኖራል። ይህ ዓፀደ መምሬ ከከተማው ተነሥቶ ርቀቱ ሦስት ኪሎ ሜትር ያስኬዳል። አቅጣጫው ከከተማው ተነሥተው ወደ ምዕራብ ሲሄዱ እን ደሸለቆ ዓይነት ሆኖ ከረባዳ ቦታ ይገኛል። በአጠገቡ የመስኮቦች ገዳም አላባት። ታሪኩን ለማሻሻል ብለው የእንግዶች ማረፊያ ማስተናገጃ ቤት ሠርተው ይቀበሉበታል። ከዛፋ ሥር ሥላሴ አርፈውበት ነበር የሚባለው በጣም

ያረጀ ዛፍ አለ። ከዘመን ብዛት የተነሣ ለመውደቅ የተቃረበ ነው። በብ ረት ምስሶ ተደግፎ ቆሟል። ይህ በአብርሃም ዘመን የነበረ ነው ይባ ላል። ከእርሱ ጥቂት ራቅ ብሎ ከሥሩ አንድ ሆኖ ከግንዱ ላይ ሦስት የሆነ ዛፍ ተተክሎበት ጥላ ለመስጠት ደርሶዋል። መልኩም እንደሀገራ ችን ዛፍ ጉመሮ የሚባለውን ዛፍ ይመስላል። ዓረቦች ስሙን «ባሉጥ» ይሉታል። ይህ ዛፍ ሦስት የተለያየ ታሪክ ይነገርለታል። ፩ኛው በአብ ርሃም ጊዜ የነበረው ነው። ሲሉ ሌሎች በየ ፬፻ ዘመን /ዓመት/ እንደገና እየታደሰ ነው ይላሉ። አሁን ያለው ደግሞ ፰፻ ዘመን ይሆነዋል ተብሎ ይነገራል። የሆነው ሆኖ ዋናው የሚፈለገው ቅድስናውና በረከቱን ማግኘት ነው። ወደ ኢየሩሳሌም የሚመጣ ተሳላሚ ሁሉ ከዚህ ሳይደ ርስ አይመለስም።

የአፀደ መምሬ ይህን ሲመስል የቀረው የኬብሮን አካባቢ ታሪክ የሚጀምረው ከዘመነ አበው ከነአብርሃም መሆኑ ተደጋግሞ እንደተ ገለፀው በአብርሃም ዘመን ከነገደ ከነዓን ወገን ሄታውያን የተባለ ሕዝብ ሲኖርበት ነበር። ይህ ቦታ አብርሃም ለመኖርያውና ለመቃብሩ ስለመ ረጠው ከኬጢ ልጆች ወገን ከሆነው አፍሮን ከተባለው ሰው በአራት መቶ ሰቀል መዝኖ ከገዛው በኋላ በመጀመሪያ ባለቤቱ ሣራ በ፻፳ አድሜዋ ስትሞት በዚህ ባለድርብ ክፍል በሆነው ዋሻ ውስጥ ቀብሯ ታል። አሪ. ዘፍጥ ፳፫፥፲፮-፲፯ እሱም ቆይቶ በ፻፸፭ ዕድሜው ሞቶ ልጆቹ ይስሐቅና እስማኤል በዚያው በገዛው መሬት በደርቡ ዋሻ ባለቤቱ ሣራ ከተቀበረችበት ቀበሩት ልጆቹም እንደስሐቅ እንደያዕቆብ ተቀበሩበት። ይህን ቦታ ያስከበረው ዋናው የእነዚህ አባቶች መቃብር ነው።

ኬብሮን ከሌላው ምድረ ይሁዳ ሁሉ ይልቅ ከቀድሞም ዘመን ጀምሮ እስከ ዛሬ ድረስ በአትክልትና በፍራፍሬ በወይን በበለስ ማፍራት ስሟ የታወቀ ነው። በአራት ዘጉልቶ እንደተነገረው እስራኤል ከግብፅ እንደ ወጡ ገና በመንገድ በምድረ በዳ እየዞሩ ሳሉ መሴ ከዐሥራ ሁለቱ ነገደ እስራኤል ዐሥራ ሁለት ሰላዮችን ላከ ዐሥራ ሁለትም ሰላዮች ወደ ኬብሮን መጥተው አገሩን ሁሉ ሲመረምሩ ከሁሉ የበለጠችና በጣም የፍራፍሬ አገር መሆኗን ለማስረዳት የወይኑ ዘለላ የስንዴውን ዛላ ተሽ ከመው አምጥተው ለመሴና ለእስራኤል ልጆች ያሳይዋቸው ከዚህ ከኬ ብሮን የወሰዱትን ነው። ዘጉ.፲፫፥፩።

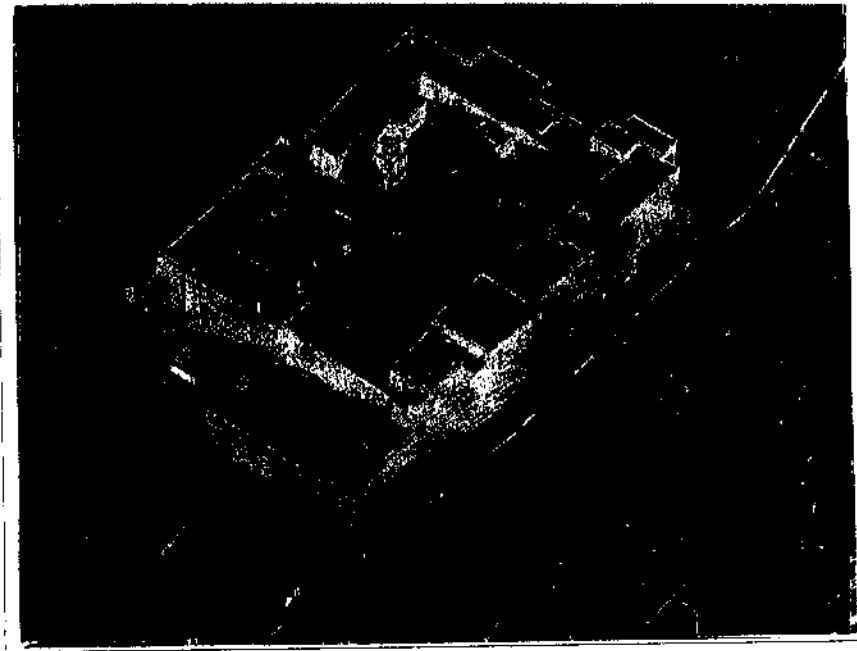
እስራኤል በምድረ በዳ ፃዕ ዘመን ቆይተው ምድረ ርስትን ተሻግረው ሲገቡ ኢያሱ መሬቱን ሲያካፍላቸው ይህ አካባቢ የይሁዳ ክፍል ሆኖ የኩብሮን ከተማ ለካሌብ ደርሳዋለች። ካሌብ በእምነቱ የጸና ታላቅ ሰው ነበር። ኢያሱ፡፩፬፥፳፩። በኋላም ከነገደ ሌዊ የእርን ልጆች በውስጥዋ ይኖሩባት ነበር። ከእስራኤል ልጆች፣ ከመጸተኛም ቢሆን በድንገት በስህተት ነፍስ የገደለ ከሆነ እንደ አራቱ ሥርዓት ሮጦ የሚያመልጥበት ሸሽቶ የሚጠጋበት ከእስራኤል ከተሞች አንዲቷ ይቺ ኩብሮን ከተማ ነች። ዘጌ.፴፭፥፳፮ና ፲፭ ዘዱ. ፱፥፵፪ ኢያሱ. ፳፥፮

የእስራኤል ንጉሥ ዳዊት በመጀመሪያ ጊዜ ከነገደ ይሁዳ ነበርና በወገኖቹ መካከል ሆኖ ለኔ ዓመት ያህል በንግሥና ተቀምጦባት ነበር።

14.2. ኃሢሦን

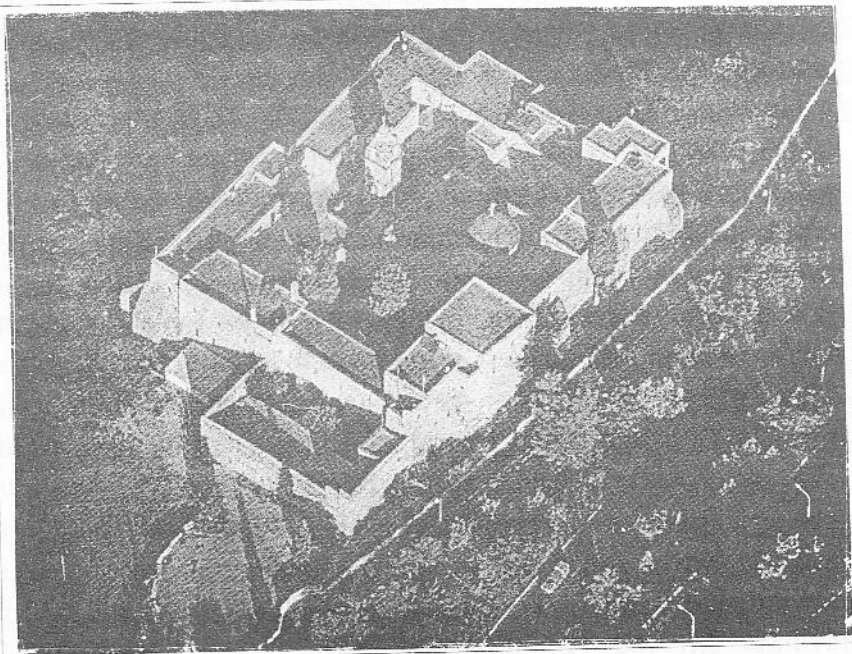
ኃሢሦን ማለት ጌታ በዕለተ ዓርብ የተሰቀለበት መስቀል እንጨቱ ወይም ዛፋ ያደገበትና የተቆረጠበት ቦታ ነው። የዛፋ ተካይና አሳዳጊው የአብርሃም የወንድሙ ልጅ ሎጥ ነበር ይባላል። በመቅደሱም የዚህ ታሪክ ሥዕል ብቻ ይታይበታል። ኃሢሦን የሚባል ስም በመኃልየ ሰሎሞን ፫፥፫ ተጽፎ ይገኛል። ነገር ግን ይህ ስም በኢትዮጵያ በሚገኘው መጽሐፍ ብቻ እንጂ በሌሎች ዓለማት አይገኝም ይላሉ። በዓረቦች ግን (ዋዲልስሊብ) የመስቀሉ ሽለቆ ብለው ይጠሩታል። ቦታው በምዕራብ ኢየሩሳሌም በአዲሱ ከተማ ከእስራኤል ፓርላማ ሕንፃ አጠገብ ይገኛል። በቀድሞ ዘመን ይዞታው የጀርጃውያን ነበር። በኋላ ግን ድህነት ስላጠቃቸው የሚረዳቸውም ሰላጡ ከችግር ጽናት የተነሣ ለግሪኮች ሽጦ ወላቸዋል። በአሁኑ ይዘውት የሚገኙት ግሪኮች ናቸው።

ከአሮጌው ከተማ ተነሥቶ ከዚያ ለመድረስ በእግር ግማሽ ሰዓት ይወስዳል።

ይኸ ቦታ ኃሢሦን ገዳም ነው

ታሪክ ነጋሪ የመንገድ መሪ

ይኸ ቦታ ኃሢስን ገዳም ነው